

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRK TELEVİZYON KANALLARINDA YAYINLANAN SAĞLIK
PROGRAMLARININ İÇERİK ANALİZİ: ÖRNEK OLAY DOKTOR
GELDİ (TRT 1), SAĞLIK KONTROLÜ (CNN TÜRK), YAŞASIN
HAYAT (NTV)**

**RADYO, TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI
YENİ MEDYA İLETİŞİM VE HABERCİLİK BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan
Özkan ÖZENÇ**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Eren EFE**

İSTANBUL-2019

TEZ TANITIM FORMU

- ADI SOYADI** : Özkan ÖZENÇ
- TEZİN DİLİ** : Türkçe
- TEZİN ADI** : Türk Televizyon Kanallarında Yayınlanan Sağlık Programlarının İçerik Analizi: Örnek Olay Doktor Geldi (TRT 1), Sağlık Kontrolü (CNN TÜRK), Yaşasın Hayat (NTV)
- ENSTİTÜ** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ANABİLİM DALI** : Radyo, Televizyon ve Sinema
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans
- TEZİN TARİHİ** : 11/07/2019
- SAYFA SAYISI** : 72
- TEZ DANIŞMANI** : Dr. Öğr. Üyesi Eren EFE
- DİZİN TERİMLERİ** : Sağlık, İletişim, Sağlık İletişimi, Kitle İletişim Araçları, Toplum Sağlığı.
- TÜRKÇE ÖZET** : Bu tez, Türk televizyon kanallarında yayınlanan sağlık programlarının içerik Analizine yönelik, alan uygulamalı bir çalışmadır.
- DAĞITIM LİSTESİ** : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özkan ÖZENÇ

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK TELEVİZYON KANALLARINDA YAYINLANAN SAĞLIK
PROGRAMLARININ İÇERİK ANALİZİ: ÖRNEK OLAY DOKTOR
GELDİ (TRT 1), SAĞLIK KONTROLÜ (CNN TÜRK), YAŞASIN
HAYAT (NTV)

RADYO, TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI
YENİ MEDYA İLETİŞİM VE HABERCİLİK BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Özkan ÖZENÇ

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Eren EFE

İSTANBUL-2019

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Özkan ÖZENÇ

.... /...../ 2019



T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Özkan ÖZENÇ'in "Türk Televizyon Kanallarında Yayınlanan Sağlık Programlarının İçerik Analizi: Örnek Olay Doktor Geldi (TRT 1), Sağlık Kontrolü (CNN TÜRK), Yaşasın Hayat (NTV) Sağlık Programları" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı Yeni Medya İletişim ve Habercilik Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Eren EFE
(Danışman)

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Semiha Ümit ARAT

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Hale TORUN

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2019

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ
Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türk televizyon kanallarında yayınlanan sağlık programlarına içerik analiz yapılmasıdır. Sağlık, sadece rahatsızlığın ya da hastalığın olmaması değil bireyin bedenen, sosyal bakımdan ya da zihnen bir iyilik halinde olması şeklinde tanımlanabilir. İletişim, kaynaktan hedefe amaçlı şekilde yapılan bilgi aktarım süreci olarak tanımlanabilir. Sağlık ile iletişimi birbirine bağlayabilen sağlık iletişimi; sağlığın geliştirilebilmesi amacı ile yapılmış olan uygulamalara, iletişim stratejilerinin ve kurallarının uygulanması şeklinde tanımlanabilir. İnsanların kendi aralarında ya da hastalar ile doktorlar arasında bulunan kitle iletişim araçları ile gerçekleştirilen bütün bilgi alışverişleri sağlık iletişimi kapsamında değerlendirilmektedir.

Sağlık, açılmış olan özel sağlık kurumlarına bakıldığında Türkiye’de de büyük bir önem kazanmıştır. Sağlık iletişimi konusu, 2000’li yıllardan sonra dikkat çekmeye başlamıştır. Gün geçtikçe yaygın bir şekilde televizyon ekranlarında yer almaya başlayan sağlık programları, sağlık politikalarının gelmiş olduğu son durumu gözler önüne sermektedir. Popüler ve yaygın bir kitle iletişim aracı olarak bilinen televizyonlarda yayımlanmakta olan sağlık programları, izleyicileri bilgilendirmek amacıyla yayımlanan programlar arasında bulunmaktadır. Modern kent hayatının getirmiş olduğu zorluklar bireyleri, hem ruhen hem de bedenen zorlamaktadır. Bireylerde meydana gelen sağlığı koruma ve sağlıklı hayat için gerekli olan bilgiler gibi pek çok haber, sağlık programları gibi formatlar üzerinden izleyicilere aktarılmaktadır.

Dolayısıyla bu çalışmada, bireylerin sağlıkları konusunda bilgi almak amacıyla izledikleri sağlık programlarının içerikleri ve yayın akışları konusunda bilgi aktarılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda ulusal ölçekte yayın yapmakta olan 3 TV kanalından; TRT1’de yayımlanan “Doktor Geldi”, CNN Türk’te yayımlanan “Sağlık Kontrolü” ve NTV’de yayımlanmakta olan “Yaşasın Hayat” programları içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi kapsamında söz konusu programların 2 haftalık süreçleri incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Sağlık programlarında genellikle hangi konuların çoğunlukla işlendiği, yayın akışı içinde sağlık alanındaki uzmanların nelerden bahsettiği vb. konular incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sağlık, İletişim, Sağlık İletişimi, Kitle İletişim Araçları, Toplum Sağlığı.

SUMMARY

The aim of this study is to analyze the health programs published in Turkish TV channels by content analysis. Health can be defined as not only the absence of discomfort or illness, but also the individual being in a physical, social or mental state. Communication can be defined as the process of information transfer from the source to the goal. Health communication that can link health with communication; health practices, communication strategies and rules. All information exchanges carried out between people themselves or through mass media between patients and doctors are considered within the scope of health communication.

Health gained When the opened private health institutions in Turkey are of great importance. The issue of health communication started to attract attention after 2000s. Health programs, which are becoming more and more common on television screens, reveal the latest state of health policies. Health programs published on television known as a popular and widespread mass media are among the programs that have been published to inform the audience. The challenges of modern urban life force the individuals both spiritually and physically. Many news items such as health protection and information required for healthy life are conveyed to the audience through formats such as health programs.

Therefore, the aim of this study is to provide information about the health programs of the individuals and their publications. Within this scope, 3 TV channels broadcast on a national scale; İçerik Doctor Arrived analiz published in TRT1, 'Health Check as published in CNN Turk and N Long Live Life eld programs published in NTV were analyzed using content analysis. Within the context of content analysis, the 2-week processes of these programs were examined and evaluated. Generally, in health programs, which subjects are mostly processed, what the health experts talk about in the broadcast flow, etc. The subjects were examined.

Key Words: Health, Communication, Health Communication, Mass Media, Community Health.

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
ÖZET	I
SUMMARY	II
İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR LİSTESİ	V
TABLolar LİSTESİ	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ	VII
ÖNSÖZ	VIII
GİRİŞ	1
Problem	2
Amaç	2
Önem	3
Varsayım	3
Sınırlılıklar	3
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
SAĞLIK, İLETİŞİM KURAM VE KAVRAMLARI	5
1.1. SAĞLIK KURAM VE KAVRAMLARI	5
1.1.1. Sağlık Kavramı	5
1.1.2. Sağlık Davranışı Kavramı	6
1.1.3. Sağlık Eğitimi	7
1.1.4. Sağlığı Koruma	8
1.1.5. Hastalıkları Önleme	9
1.1.6. Sağlık Haberciliği.....	11
1.1.7. Sağlık Haberciliğinin Önemi	11
1.1.8. Sağlık Muhabirliği	11
1.2. İLETİŞİM VE KİTLE İLETİŞİM KAVRAMLARI	13
1.2.1. İletişim Kavramı.....	14
1.2.2. Kitle İletişim Kavramı	15
1.2.3. Kitle İletişim Özellikleri.....	17
1.2.4. Kitle İletişim Aracı Olarak Televizyonun İcat Edilmesi.....	18
1.2.5. İnternet Üzerinden TV İzleme İmkani (IPTV)	19
1.2.6. Elektronik Program Rehberi (EPG).....	22
1.2.7. İzle ve Öde (PPV).....	22
1.2.8. Televizyon Yayını	23
1.2.9. İsteğe Bağlı Yayın (VoD).....	24
1.2.10. Kişisel Video Kaydedici (PVR).....	25
1.2.11. Mobil TV	26
İKİNCİ BÖLÜM	28
TV SAĞLIK PROGRAMLARI VE TOPLUM SAĞLIĞI	28
2.1. TOPLUM SAĞLIĞI KAVRAMI, TOPLUM SAĞLIĞI PROGRAMLARININ AMAÇLARI VE ÖNEMİ	28
2.1.1. Toplum Sağlığı Kavramı	28
2.1.2. Toplum Sağlığı Programlarının Amaçları	28
2.1.3. Toplum Sağlığı Programlarının Önemi	29

2.2. SAĞLIKLI YAŞAM VE EĞİTİM İLİŞKİSİ İLE SAĞLIKLI BİR TOPLUM VE SOSYAL GELİŞİMİŞLİK DÜZEYİ İLİŞKİSİ	30
2.2.1. Sağlıklı Yaşam ve Eğitim İlişkisi	31
2.2.2. Sağlıklı Bir Toplum ve Sosyal Gelişmişlik Düzeyi İlişkisi	31
2.3. KAMU, STK VE ÖZEL KURUŞLAR ARASINDA YAPILACAK İŞBİRLİĞİNİN TOPLUM SAĞILIĞI AÇISINDAN ÖNEMİ.....	32
2.4. TOPLUMUN SAĞLIK KONUSUNDA BİLİNÇLENDİRİLMESİNDE TV PROGRAMLARININ KATKILARI	33
2.4.1. Bireyleri Sağlık Konusunda Bilinçlendirme	33
2.4.2. Hastalıkların Önlenmesi Konularında Enformasyon Sunumu	34
2.4.3. Düzenli Spor Alışkanlıkları Kazandırma.....	34
2.4.4. Dengeli Beslenme Alışkanlıkları Kazandırma	35
2.4.5. Sağlıkla İlgili Yeni Gelişmelerin Duyurulması.....	35
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	37
TÜRK TELEVİZYON KANALLARINDA YAYINLANAN SAĞLIK PROGRAMLARININ İÇERİK ANALİZİ: ÖRNEK OLAY DOKTOR GELDİ (TRT 1), SAĞLIK KONTROLÜ (CNN TÜRK), YAŞASIN HAYAT (NTV) SAĞLIK PROGRAMLARININ İÇERİK ANALİZİ (22-33 VE 29-30.12.2017)	37
3.1. İÇERİK ANALİZİ	37
3.1.1. İçerik Analizi Kavramı	37
3.1.2. İçerik Analizinin Özellikleri	37
3.2. TELEVİZYON PROGRAMLARINA YÖNELİK İÇERİK ANALİZİ	38
3.2.1. Birinci Hafta Programları (22 Aralık 2017-23 Aralık 2017)	39
3.2.1.1. TRT1, Dr. Halit Yerebakan'ın Sunduğu "Doktor Geldi" Programı (22 Aralık 2017)	39
3.2.1.2. CNN TÜRK, Sinan Kunter'in Sunduğu "Sağlık Kontrolü" Programı (23 Aralık 2017).....	42
3.2.1.3. NTV, Prof. Dr. Osman Müftüoğlu'nun Sunduğu "Yaşasın Hayat" Programı (23 Aralık 2017).....	46
3.2.1.4. Birinci Hafta Değerlendirmesi	49
3.2.2. İkinci Hafta Programları (29 Aralık 2017-30 Aralık 2017).....	52
3.2.2.1. TRT1, Dr. Halit Yerebakan'ın Sunduğu "Doktor Geldi" Programı (29 Aralık 2017)	52
3.2.2.2. CNN TÜRK, Sinan Kunter'in Sunduğu "Sağlık Kontrolü" Programı (30 Aralık 2017).....	56
3.2.2.3. NTV, Prof. Dr. Osman Müftüoğlu'nun Sunduğu "Yaşasın Hayat" Programı (30 Aralık 2017).....	59
3.2.2.4. İkinci Hafta Değerlendirmesi.....	62
SONUÇ VE ÖNERİLER	66
KAYNAKÇA	71

KISALTMALAR LİSTESİ

A.G.E	: ADI GEÇEN ESER
AÇS-AP	: ANA ÇOCUK SAĞLIĞI VE AİLE PLANLAMASI
AİDS	: EDİNİLMİŞ BAĞIŞIKLIK YETERSİZLİĞİ BELİRTİSİ
DOÇ.	: DOÇENT
DR.	: DOKTOR
EPG	: ELEKTRONİK PROGRAM REHBERİ
ESAM-DER	: EĞİTİM VE SAĞLIK DERNEĞİ
IP	: İNTERNET PROTOKOLÜ
IPTV	: İNTERNET ÜZERİNDEN TV İZLEME
İ.İ.B.F	: İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ
İ.U.	: İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
İKU	: İYİ KLİNİK UYGULAMALARI
MEGEP	: MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİ GÜÇLENDİRME PROJESİ
MOD	: İSTEĞE BAĞLI MÜZİK
NVOD	: NEREDEYSE İSTEĞE BAĞLI YAYIN
OP.	: OPERATÖR
PPV	: İZLE VE ÖDE
PROF.	: PROFESÖR
PVR	: KİŞİSEL VİDEO KAYDEDİCİ
S	: SAYFA
S.	: SAYFA
SBF	: SOSYAL BİLİMLER FAKÜLTESİ
SGD	: SOSYAL GÜVENLİK DERGİSİ
SS	: SAYFALAR
SS.	: SAYFA SAYISI
STB	: SET ÜSTÜ KUTU
STK	: SİVİL TOPLUM KURULUŞU
T.C.	: TÜRKİYE CUMHURİYETİ
TSH	: TEMEL SAĞLIK HİZMETLERİ
TV	: TELEVİZYON
VB	: VE BENZERİ
VD	: VE DEVAMI
VOD	: İSTEĞE BAĞLI YAYIN
WHO	: DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ
YY.	: YÜZYIL

TABLolar LİSTESİ

SAYFA

Tablo-1 Birinci Hafta İncelenen Programlar, Yayın İstasyonları ve Katılımcılar	39
Tablo-2 Doktor Geldi (TRT1) Programında İşlenen Konuların Sırası ve Süresi.....	40
Tablo-3 Sağlık Kontrolü (CNN TÜRK) Programında İşlenen Konuların Sırası ve Süresi	43
Tablo-4 Yaşasın Hayat (NTV) Programında İşlenen Konuların Sırası ve Süresi	47
Tablo-5 Programlarda İşlenen Konuların Sıra ve Süreleri (Birinci İnceleme Haftası)	50
Tablo-6 İncelenen Programların Sponsor Dağılımları, Reklam Süreleri ve Toplam Süreleri (Birinci İnceleme Haftası).....	51
Tablo-7 İkinci Hafta İncelenen Programlar, Yayın İstasyonları ve Katılımcılar	52
Tablo-8 Doktor Geldi (TRT1) Programında İşlenen Konuların Sırası ve Süresi.....	53
Tablo-9 “Doktor Geldi” Programının Reytingleri	56
Tablo-10 Sağlık Kontrolü (CNN TÜRK) Programında İşlenen Konuların Sırası ve Süresi	56
Tablo-11 “Sağlık Kontrolü” Programının Reytingleri	59
Tablo-12 Yaşasın Hayat (NTV) Programında İşlenen Konuların Sırası ve Süresi ..	60
Tablo-13 “Yaşasın Hayat” Programının Reytingleri	62
Tablo-14 Programlarda İşlenen Konuların Sıra ve Süreleri (İkinci İnceleme Haftası)	63
Tablo-15 İncelenen Programların Sponsor Dağılımları, Reklam Süreleri ve Toplam Süreleri (İkinci İnceleme Haftası)	64

ŞEKİLLER LİSTESİ

SAYFA

Şekil-1 Analog Televizyondan Sayısal Televizyona Etkileşim 24



ÖNSÖZ

Yüksek Lisans eğitimim süresince değerli katkılarından dolayı İstanbul Gelişim Üniversitesi hocalarıma; deneyimlerini, desteklerini ve katkılarını esirgemeyen tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Eren EFE' ye teşekkürlerimi sunuyorum.

Özkan ÖZENÇ



GİRİŞ

İletişim araçları günümüz dünyasında insanların vazgeçilmezleri arasında yer almaktadır. Öyle ki, bireyler arasında iletişimin olmadığı, iletişimin yapılmadığı, iletişimden uzak bir yaşamın mümkün olmadığı söylenebilir. Dolayısıyla, iletişim araçlarının; bireylerin düşünceleri, eğitimleri, gelişimleri duyguları ve yaşamları, üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Teknolojilerin gelişmesi ile birlikte kitle iletişim araçlarının da alternatifleri ve teknik özellikleri artmaktadır. Bir iletişim aracı olarak televizyonun büyük kitlelere kısa zamanda ulaşabilmesi görsel sunumlar yapılması, her an ulaşılabilir olabilmesi, eğitime katkısı, film izlenebilmesi, spor programlarına yer verilmesi, sağlık programlarının interaktif sunumu vb. üstünleri açısından bakıldığında; en etkili ve önemli kitle iletişim araçlarından birisi olduğu ifade edilebilir.

Konu çeşitliliği açısından da bakıldığında önemli bilgilendirme sosyalleşme ve iletişim araçlarından birisi televizyondur. İzleyicilerin sürekli olarak artan ihtiyaçları medyayı, dolayısıyla televizyon programlarını yeni arayışlara sürüklemektedir. Toplumun yeni ihtiyaçları arasında, spor, müzik, eğlence, sağlık gibi birçok alanda talepler gün geçtikçe artmakta ve bu artış medya dünyasında rekabete neden olmaktadır. Küreselleşme ile birlikte, genel kültürde olan kendine özgü olma, uluslar ötesi birtakım etkilerle değişebilmekte ve izleyicilerin tercihlerini etkileyebilmektedir.

Bu çalışmada sağlık programı sunumları yapan üç temel kanal olan TRT 1, CNN TÜRK ve NTV analiz edilecektir. Dolayısıyla bu çalışmada ele alınacak olan kanalların sağlıkla ilgili programlarının içerikleri üç başlık altında özetlenebilir:

İlk olarak TRT 1, Dr. Halit Yerebakan'ın sunduğu "Doktor Geldi" programı; Doktor Geldi TRT 1'de! Doç. Dr. Halit Yerebakan'ın sunduğu Doktor Geldi hafta içi her gün TRT 1 ekranlarında sağlıktaki yeni rehberiniz ve tek adresiniz olacak. Sağlık Bakanlığı'nın katkıları ile hazırlanan , a dan z ye sağlık ve sağlıklı yaşama dair her şey bu programda konuşuluyor. Alanında uzman doktorlarla daha bilinçli ve daha sağlıklı olmanın tüm tüyoları ekranlara gelecek. Sokaktaki insanlar sormakta, uzmanlar yanıtlıyor. Dr. Halit Yerebakan' dan deneyler, hastalardan hikayeler, evde uygulanabilecek sağlık testleri, hangi rahatsızlık neyin habercisi bu programda anlatılıyor. Türkiye'nin en genç kalp ve damar cerrahisi doçentlerinden," Dr. Halit Yerebakan'ın sunduğu Doktor Geldi, sürprizlerle hafta içi her gün TRT 1' de sunuyoruz".

İkinci olarak CNN TÜRK, Sinan Kunter'in sunduğu "Sağlık Kontrolü" programı; beslenme, tedavi yöntemleri ve tıptaki yeni gelişmeler. Sağlık Kontrolü

hastalıklara dair sorulara uzman doktorlarla yanıt arıyor. Sinan Kunter bu hafta Dr. Ayşegül Çoruhlu ile gıdaların sağlığa etkisini, Psikolog Dr. Feyza Bayraktar ile yeme bozukluğunu ve Prof. Dr. Yasemin Özkan ile yeni nesil diş tedavilerini konuşuyor. Sinan Kunter ile Sağlık Kontrolü, cumartesi 09.00'da CNN TÜRK' te ele alınıyor.

Üçüncü olarak NTV, Prof. Dr. Osman Müftüoğlu'nun sunduğu “Yaşasın Hayat” programında; hayata ve sağlığa dair önemli püf noktaları izleyicilerle buluşuyor. Her hafta temel bir konu hakkında merak edilenlerin ele alındığı programda doğrular ve yanlışlar, küçük ama hayatımızda fark yaratabilecek sırlar paylaşılıyor. Her hafta temel bir konu hakkında merak edilenlerin ele alındığı ‘Yaşasın Hayat’ta bu hafta ne zaman yaşlıyız? Sorusuna cevap aranıyor. Sağlıklı yaşam tüyolarının yer alacağı programda Prof. Dr. Osman Müftüoğlu, Ne zaman yaşlı sayılırız? Nasıl yaşlanacağımızı ne belirler? İyi yaşlanmanın kuralları neler? Sorularını yanıtlıyor. Melda Yücel Kocaalp ve Prof. Dr. Osman Müftüoğlu ile ‘Yaşasın Hayat’ her Cumartesi 19.15'te, her Pazar tekrarıyla 12.15'te NTV'de yer alıyor.

Toplumda günlük yaşantının içerisinde önemli bir yer alan televizyon aynı zamanda toplumun da yaşantısına katkıları açısından önemli işlevleri yerine getirmektedir. Televizyonların en önemli görevlerinden birisi, toplumu aydınlatma, haberdar etme, yeni gelişmeleri iletme ve toplumun ihtiyacı olan bilgileri yaymaktadır. Bu çalışmada televizyonun toplumun sağlığına olan etkilerini ortaya koyabilmek amacıyla televizyon sağlık programlarının analizi yapılmıştır.

Problem

Sağlık programları bireyleri televizyon programlarına bağlama açısından etkili yöntemlerden birisi olarak dikkat çekmektedir. Sağlık alanında hazırlanan TV programları, içerik bakımından oldukça hassas bir yapıya sahiptir. Sağlık programlarında izleyicilere verilecek olan bilgilerin, en ince ayrıntısına kadar analiz edilerek sunulması gerekmektedir. Bu programlarda, izleyicilerin sağlık alanında merak ettiği konular cevaplandırılmaya çalışılmaktadır.

Amaç

Türk televizyon kanallarında yayınlanan sağlık programlarının içerik analizi yapılacaktır.

Önem

Sağlıklı bir toplumdan bahsedebilmek için sağlıkla ilgili eğitimlerin ve bilgilendirmelerin bir ülkede en iyi seviyede ve kalitede olması gerekmektedir. Her konuda olduğu gibi sağlık alanında da toplumun sağlıklı yaşaması açısından, eğitilmesi, bilinçlendirilmesi, gelişmelerden haberdar edilmesi ve hastalanmadan önce sağlıklı yaşama dair bilgi sahibi olmalarının sağlanması gerekmektedir. Çünkü bireylerin hasta olmasını önlemek, onların hastalıklarını tedavi etmekten daha kolaydır ve toplumsal memnuniyetin sağlanması açısından daha yararlıdır. Bunun için çok etkili iletişim araçlarıyla ve bilhassa televizyon programlarıyla; sağlık içeriklerinin zenginleştirilmesi, programların topluma yararlılık yönlerinin geliştirilmesi, özel-kamu ve STK gibi kurumların programlar için desteklerinin alınması ve özellikle yapılacak yeni bilimsel araştırmalarla yeni önerilerin oluşturularak toplum yararına sunulmasının önemli yararları olabilecektir.

Varsayım

Bu çalışma için seçilecek olan TV programlarındaki sağlık programlarının analizi, çalışmanın amacını gerçekleştirilmesi açısından yeterli olacaktır.

Sınırlılıklar

Bu çalışma konu olarak Türkiye’de yayın yapan sağlık televizyon programlarından; CNN TÜRK’ te Sinan Kunter ile Sağlık Kontrolü Programı, NTV’de Osman Müftüoğlu ile Yaşasın Hayat Programı ile sınırlıdır. Çalışmanın kavramsal kısmı ise teorik alanda ulaşılabilen bilimsel alan yazınla sınırlıdır. Çalışmanın birinci ve ikinci bölümünde; dergiler, kitaplar, makaleler, tezler ve internet kaynakları kullanılacaktır.

Yöntem

İçerik analizi, sosyal anlamda gerçeğin açık ve yazılı içeriklerinin sahip olduğu özelliklerden içeriğin açık ve yazılı olmayan özellikleri hususunda çıkarımlar yapılması yolu ile sosyal gerçekliği araştırmakta olan bir yöntem olmaktadır. Dolayısıyla içerik analizinin amacı, metnin açıklaması ya da tasvir edilmesi, özellikle de metnin sahip oldukları içeriğin sosyal gerçekliklere yönelik çıkarımlarını yapmak olmaktadır¹.

¹ Orhan Gökçe, *İçerik Çözümlemesi*, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, No: 1, Konya, 1994, s. 24.

Söylem; bilgi, anlatım, müzakere, ideoloji, güç ve diyalogun savaşıyla eylemlere dönüşmekte olan dil pratiklerine yönelik süreçler olarak da tanımlanabilir. Söylem kavram; siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal alanlar gibi sosyal yaşamı bütün yönlerini de kapsamaktadır². Dolayısıyla bu çalışmada spor programlarında yer alan söylem analizi yapılmıştır.

Söylem analizi, metinler ve konuşma yardımı ile meydana gelen anlamsal ürünlerle ilgilenmekte olan kapsamı geniş kültürel ve sosyal araştırmalarda kullanılan bir araştırma tekniğidir. Söz konusu analiz yöntemi yalnızca klasik metodolojilere yönelik bir seçenek olmamakla birlikte bu metodolojilerin içine sokulan bakış açılarına yönelik bir seçenek oluşturmaktadır. Dolayısıyla söylem analizi metodoloji içinde niceliksel, kuramsal ya da geleneksel yaklaşımlardan nitel, detaylı ve ayrı ayrı nitelendirilmekte olan yaklaşımlara geçişte kullanılan genel bir çabadır³.

² E. Sözen, **Söylem: Belirsizlik, Mücadele, Bilgi, Güç ve Refleksivite**, Paradigma Yayınları, İstanbul, 1999, s. 35.

³ Hilal Çelik ve Halil Ekşi, "Söylem Analizi", 2008, https://www.researchgate.net/publication/324259749_SOYLEM_ANALIZI (Erişim Tarihi: 28.02.2019).

BİRİNCİ BÖLÜM

SAĞLIK, İLETİŞİM KURAM VE KAVRAMLARI

1.1. SAĞLIK KURAM VE KAVRAMLARI

Bu bölümde, sağlık kuram ve kavramları altında sağlık kavramı, sağlık davranışı kavramı, sağlık eğitimi kavramı, sağlık eğitimi, sağlığı koruma, hastalıkları önleme, sağlık haberciliği, sağlık haberciliğinin önemi, sağlık muhabirliği gibi kavramlar açıklanmıştır.

1.1.1. Sağlık Kavramı

Sağlık kavramı, bireyin kendisini, ruhsal, fiziksel ve sosyal bakımdan durumunu iyi olarak algılaması hali olarak tanımlanabilir. Sağlık, çok geniş kapsamlı bir terim olup doğuştan itibaren başlayan en temel haklardan biri olmaktadır. Bireyler, sağlıklarını korumak için sağlık birimlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Sağlık birimleri kaliteli bir hizmet vererek hasta memnuniyetini sağladığı gibi maliyet kontrollerini de sağlamak zorunda olmaktadır. Sağlık hizmeti sunan kuruluşların adalet, eşitlik ve hakkaniyet ilkeleri çerçevesinde ülkenin her yerine bölge ayrımı yapmaksızın hizmeti götürmesi gerekmektedir. Sosyal bir devletin temel görevlerinden birisi de sağlık olarak karşımıza çıkmaktadır⁴.

Sosyal bir devletin en temel görevlerinden biri olan sağlıkla ilgili konuların, genel olarak toplumsal ve çevresel şartlardan etkilendiği varsayıldığında, toplumsal ve çevresel şartların en iyi seviyede ve kalitede olması gerekmektedir. Çevresel şartlar içerisinde özellikle de temiz suyun sağlanması açısından, beslenme kaynaklarının doğru bir şekilde kullanılması yer almaktadır. İnsanın yaşamını devam ettirebilmesi açısından büyük öneme sahip su, hava, doğal kaynaklar, diğer canlı varlık gibi etkenlerin koruma altına alınarak söz konusu etkenlerle ilgili olarak alternatiflerinin oluşturulmasını gerekli kılmaktadır. Yakın dönemlere değin sağlık; sakatlığın ya da hastalığın olmaması, hastalık dahi sağlıklı olmamak benzeri dar kalıplar içerisinde tanımlanmaktadır. Söz konusu tanımlar, bireye etki eden sosyal ve ruhsal etkenlerin dikkate alınmadığını ortaya koymaktadır. Sağlık kavramının ifade edilen düşünce kalıplarından kurtularak dinamik ve hayata dahil edilen bir olgu şeklinde ele alınması gerekmektedir. Bu yüzden insanların sağlıklı yaşamayı sanat

⁴ Ali Alu, "Sağlığın Temel Kavramları", *Sağlık Yönetimi Dergisi*, 2017, Cilt: 1, Sayı: 2, 32-41, s. 32.

şeklinde benimsemeleri için sağlığın geniş kapsamlı bir kültür anlayışıyla değerlendirilmesinin yapılması gerekmektedir⁵.

İnsanların sağlıklı bir hayatı yaşam şeklinde benimseyebilmeleri amacıyla sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi ve yaşam için gerekli olan sağlık çalışmalarının daima güncelliğini koruyor olması gerekmektedir. Sağlık, insanlığın varoluşundan bu yana sürekli gündemde tutulan en önemli konulardan birisi olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından sağlık 1948 yalnızca hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, bununla birlikte sosyal, bedensel ve ruhsal anlamda tam bir iyilik halinde olması şeklinde tanımlanmıştır. Türkçe’ de sağlık kavramı, sağ olmak, hayatta olmak anlamlarıyla eş değer kullanılmaktadır. İngilizce’ de ise bu kavram health kelimesi eski İngilizce’ deki “heal” kökünden gelmekte ve “whole” ise bütün anlamı taşımaktadır. Sağlık kavramı, çok kapsamlı bir anlam içeriğine sahip olan bir kavram olmakla birlikte kimine göre kendini iyi hissetme, kimine göre ise de arzu ettiği kiloda olma hali olarak tanımlanmaktadır⁶.

1.1.2. Sağlık Davranışı Kavramı

Sağlık davranışı kavramı, kişilerin sağlığa yönelik olarak ortaya çıkan eylemlerini kapsamakta ve kişilerin geçmişteki deneyimleri, çevresel ve toplumsal kültür unsurlarına göre şekillenmektedir. Kişilerin bireysel standartlarına, çevresel ve toplumsal faktörlere bağlı olarak var olan davranışının değiştirilmesi, geliştirilmesi ve pekiştirilmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Sağlık davranışı, kişide bulunan davranışların pekiştirilmesi, daha iyi geliştirilmesi veya gerektiğinde değiştirilmesi olarak tanımlanmakla birlikte kişinin şahsi durumuna, çevresel ve toplumsal faktörlere bağlı olarak değişmektedir. Sağlık, birçok insan için hayatta en önemli olan şeydir denilebilir. Sağlık davranışı, kişinin sağlıkla alakalı tüm yaşam sürecini kapsamaktadır. İnsanların geçmişine ait deneyimlerine, çevresel faktörlere ve toplumsal kültürlere göre sağlık davranışı şekillenmektedir. Kişinin bu sağlığını devam ettirebilmesinde kendi davranışlarının etkisi oldukça büyüktür. Sağlık davranışına; meslek, çevre, yaş, eğitim ve kültürel faktörler gibi birçok unsur etki etmektedir⁷.

⁵ Nursen Bolsoy ve Ümran Sevil, “Sağlık-Hastalık ve Kültür Etkileşimi”, *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 2006, Cilt: 9, Sayı: 3, 78-87, s. 85.

⁶ Ilgar Seyidov, “Sağlık İletişimine Küresel Bir Bakış”, *Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Yayını, Numune Sağlık Dergisi*, 2016, Sayı: 18, 4-93, s. 51.

⁷ Abdullah Koçak ve Yasin Bulduklı, “Sağlık İletişimi: Yaşlıların Televizyonda Yayınlanan Sağlık Programlarını İzleme Motivasyonları”, *Selçuk İletişim*, 2010, Cilt: 6, Sayı: 3, 5-17, s. 6.

Sağlıkla ilgili davranışlar, yaşanılan çevresel faktörler ve kişisel nitelikler tarafından etkilenmektedir. İnsanlar, yaşam şekillerini geliştirebilen, değiştirebilen, aynı zamanda davranış ve duygularına da yön verebilen birer canlı olmaktadır. Sağlık davranışına etki eden faktörler genel olarak dört kategoride incelenebilir. Bunlar⁸;

1. Toplumsal içerikler ve politikalar: Bazı istenmeyen davranışların kanunlarla ve yasalarla engellenmesi durumu olmaktadır. 18 yaşından küçüklere sigara veya alkol satışının yasaklanması bu duruma örnek olarak verilebilir.

2. Sağlıklı yaşam olanaklarını azaltan fiziksel mekânların artması: Komşuluk ilişkileri ve yerleşim alanlarının oluşturulması gibi sağlık davranışını etkileyen faktörlerin durumu olarak tanımlanabilir.

3. Kitle iletişim araçlarını kullanarak gönderilen mesajlar ve kültürel faktörler: Gönderilen mesajlar ve kültürel faktörler insanların yaşam biçimlerini etkileyerek insan davranışlarını şekillendirmektedir.

4. İnsan sağlığında oluşabilecek risk faktörleri: İnsanların faydalı veya zararlı şeklindeki değerlendirmeleri; sağlığa zarar verebilecek tütün, alkol, besinlerde bulunan yüksek yağ oranları gibi sağlığa zarar verebilen sonuçların değerlendirilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.1.3. Sağlık Eğitimi

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) sağlığı, sadece sakatlık ya da hastalığın olmaması değil, aynı zamanda da sosyal, bedensel ve ruhsal yönlerden tam bir iyilik durumu şeklinde tanımlamaktadır. Sağlık, doğuştan kazanılan bir hak olarak kabul edilirken sağlığın aynı zamanda uluslararası kanunlar tarafından korunması sağlanmıştır. Kişilerin sağlıkla ilgili eğitimleri bu kanunlar tarafından devletin sorumluluğunda kabul edilmektedir. Sağlık alanında bilinçlendirilmiş bir kamuoyunun oluşması önem arz etmektedir. Kişilerin sağlık alanında eğitimlerinde yararlanabilecekleri araçların en başında kitle iletişim araçları yer almaktadır. Bireylerin sağlıkla ilgili konularda doğru bilgilendirilmesi ve daha sağlıklı bir yaşam kalitesinin sunulması gibi konularda doğru haberciliğin önemi büyük olmaktadır. Medya da bireylere yaşam şekli ve iyi bir sağlık sunmayı planlayan sağlık eğitimi ile ilgili konularda daha fazla yayınlara yer vermeye başlamıştır⁹.

⁸ N. Bilir ve N. A. Yıldız, İş "Sağlığı ve Güvenliği", **Halk Sağlığı Temel Bilgiler**, (Editör: Ç. Güler ve İ. Akın), Hacettepe Yayınları, Ankara, 2006, 602-631, s. 604.

⁹ Pelin Ögüt Yıldırım, "Türkiye'de Sağlık Haberciliğinin Tarihsel Gelişimi", **Atatürk İletişim Dergisi**, 2017, Sayı: 14, Sağlık İletişimi Özel Sayı, s. 6.

Sağlık eğitimi, öğrencilere hem sağlık olarak iyi bir yaşam tarzı sunmayı hem de sağlık alanında bilim yapmayı amaçlamaktadır. Öğrencilere verilen sağlık eğitiminin; gelecekteki sağlık ihtiyaçlarını konu alan ve gelişimsel periyotlarını hesaplayan bir program çerçevesinde olması önem arz etmektedir. Sağlık eğitimi verecek olan personelin; içerik, nitelik ve yöntem konusunda eğitilmiş olması gerekmektedir. Genç bireylere, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamadan nasıl sağlıklı olacakları ancak doğru bir sağlık eğitiminin verilmesi ile mümkün olabilir¹⁰.

Gençlere verilen sağlık eğitimlerinin yanında yetişkinlere verilen sağlık eğitimleri, yöntem ve ilkeler açısından önemlidir. Sağlık eğitimlerinde yapılan uygulamalarda en önemli özellik okullarda da sağlık eğitimlerinin verilmesi olmaktadır. Çağdaş bir toplumda yazı veya söz ile aktarılan öğütlere ve düşüncelere bireyler uymaktadır. Gelişen ülkelerin çağdaş seviyesine erişmiş toplumlarında sağlık eğitimlerinin bilgi aktarılması şeklinde tanımlanabilir. Bireylerin söz veya yazı ile kolayca olgunluğa erişemediği toplumlarda, sağlık eğitimi sadece bireylere yazı ve söz göstererek bilgi aktarılması olmamaktadır. Sağlık eğitimi bireye yeni bir alışkanlık kazandırarak, öğrendiği bilgilerin kullanmasını sağlamaktadır. Gelişmemiş toplumlarda çoğu zaman bireylerin kültürlerinden alışıla gelen yanlış bilgi, alışkanlık ve inançlar sağlık eğitiminde toplumsal boyutu işaret etmektedir. Sağlık eğitimi bu nedenle çalışmalarını sadece şahıs düzeyinde yapmamakta aynı zamanda toplum düzeyinde de ele almaktadır¹¹.

1.1.4. Sağlığı Koruma

Kişinin sağlıklı bir yaşam sürdürmesi ve bu sağlığın devamlılığını sağlaması fikri hızlı bir gelişme göstermektedir. Devletler ve işverenler, çalışma hayatında iş verimliliğini sağlamak ve ekonomik yönden kayıplara uğramamak için insan sağlığına önem vermektedirler. İnsan sağlığının korunması ve hastalıklarla mücadele edilmesinin de sadece tıbbi önlemlerle yetinilmemektedir. Sosyal önlemlerle alarak kişilerin sağlığının korunması ve güvence altına alınması 19. yüzyıla gelindiğinde mümkün olmuştur. İnsanların, diğer insanlardan farklı olarak yani kendine has bir sağlık durumu bulunmaktadır. Bireyin sağlığını kaybetmesini önlemek ve sağlıklı olmasını sağlamak için; hastalandığı takdirde herhangi bir sakatlığa maruz bırakmadan tedavisinin sağlanması gerekmektedir. Sakatlık halinde ise; bu sakatlığın giderilmesi için sağlık çalışanlarına ve sağlık araçlarına ihtiyaç

¹⁰ Turgut Şahinöz, Saime Şahinöz ve Aydın Kıvanç, "Sağlığı Geliştirmenin En Kolay Yolu: Okul Sağlığı", *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 4, 303-312, s. 305.

¹¹ Zuhale Gökkoça, "Sağlık Eğitimi Açısından Temel İlkeler", *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 2001, Cilt: 10, Sayı: 10, 371-374, s. 371.

duyulmaktadır. Korumaya yönelik önlemler, müdahale yöntemlerinin etkinliğine, müdahale dönemine ve müdahalenin yaygınlığına göre farklı derecelerde yararlılık göstermektedir. Bireylerin, hastalanmadan önce hastalığını giderecek ya da bağışıklığını arttıracak önlemler alması, hastalığa yakalanma riskini düşürmektedir. Alınan önlemler sonucunda bireyler hastalığa yakalansa dahi hafif bir şekilde atlatmakta ve başka kişilere de hastalığını bulaştırmamaktadır¹².

Hastalanmadan önce bireylerin hastalığı engelleyebilecek ve hastalığı giderebilecek şekilde önlemler alması, sağlığın korunması açısından önem arz etmektedir. Bireylerin sağlığının bozulabilmesini önlemek ve daha iyi bir şekilde götürebilmek amacıyla hastalansa da bu hastalığı erken dönemde sakatlık bırakmadan tedavi edilebilmesi için sağlık tesislerine ihtiyaç duyulmaktadır. Sağlığın korunması, yalnızca hükümetlerin bünyesinde gerçekleştirilen uygulamaları kapsamamakla birlikte toplumsal anlamda faaliyet gösteren bütün örgütlenmelerin ilgilienmeleri gereken uygulamaları da kapsamaktadır. Yasal düzenlemeleri ve mali politikalar sağlığın korunması kapsamında ele alınmaktadır. Pozitif sağlığın geliştirilmesinde ve kötü sağlığın önlenme sürecinde yürütülen faaliyetlere bireylerin gönüllü olarak katılım sağlamaları, sağlığın korunmasının esasını oluşturmaktadır. Sağlık açısından topluma risk getirebilecek tehditlere yönelik önlem alınması da kuruluşlar için sorumluluk arz etmektedir. İnsanların sağlığı hakkında risk meydana getirecek uygulamalar, yalnızca kişinin davranışlarından kaynaklanmamakla beraber çevresel etkenlerden de kaynaklanabilmektedir. Söz konusu etkenler hakkında sağlık eğitimi adı altında televizyon programcılığı ve sağlık programları aracılığıyla hakkında eğitim alınabilir ve böylelikle olası durumların önüne geçilebilir. Gönüllü toplum kuruluşları, sağlığın korunması bakımından üstleneceği rol itibariyle büyük önem arz etmektedir. Gönüllü toplum kuruluşlarının üyeleri ve toplumun diğer kesimlerinde yer alanların sağlıklarının sürekliliğinin sağlanması adına söz konusu kuruluşların önemli vazifeleri bulunmaktadır. Sağlık geliştirme faaliyetleri, toplumun bütün yapı taşlarında var olması gereken ve beraberce yürütülmeleri şart olan faaliyetlerin tamamını kapsamaktadır¹³.

1.1.5. Hastalıkları Önleme

Hastalık, zihin ve bedende oluşan, dert, rahatsızlık görev yapamama gibi anormal durum olarak ifade edilmektedir. Hastaliksız bir hayat sürmek mümkün

¹² MEGEP, *Hasta ve Yaşlı Hizmetleri Sağlığını Koruma*, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Ankara, 2008, 1-47, s. 7.

¹³ Millî Eğitim Bakanlığı, *Hasta ve Yaşlı Hizmetleri*, Ankara, 2008, s. 11.

olmasa da daha az hastalanarak, mutlu ve sağlıklı bir yaşam sürmek insanların kendi elinde olmaktadır. İnsan sağlığının genetik yapıdan daha çok yaşam tarzının daha etkili olduğu ifade edilmektedir. Hastalısız bir yaşam sürdürmenin başında, kişinin kendi sağlığı hakkında bilgi edinme ve gerekli önlemleri en erken zamanda alması gelmektedir. Sağlıklı bir yaşam sürmenin temel şartlarının başında; temiz hava, su ve yaşanabilir nitelikte bir konutun olması gelmektedir. Önlem, herhangi bir bozukluğu ya da hastalığı önleme değil, bireyin genel sağlık durumunu ve iyilik halini iyileştirmeyi amaçlamaktır. Kişiyeye verilen sağlık eğitimlerinin ve güdülemenin sağlık üzerindeki rolü çok büyük olmaktadır. Atık maddelerin sağlığı bozmayacak duruma getirilmesi ve çevre kirliliğinin önlenmesi için etkin ve yeterli bir şekilde tedbirlerin alınması gerekmektedir. Aile planlaması gibi hizmetlerin verilmesi, hijyen bakımından gerekli önlemlerin alınması, dengeli ve yeterli beslenme sağlığın daha da iyileşmesine, hastalığın önlenmesi için sağlığın geliştirilmesi açısından yardımcı olmaktadır¹⁴.

Hastalığın önlenmesi aracılığıyla sağlığın geliştirilmesi, bütün önleme seviyelerine rağmen bir hastalıktan etkilenebilme ihtimaline dayanmakta ve buna yönelik tedbirlerin alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Hastalıkları önlemeye ilişkin uygulamalar, üç grupta incelenebilir. Bunlar¹⁵;

1. Birincil önleme: Hastalık durumunun başlangıç aşamasından önce durdurulmasını ifade etmektedir. Madde bağımlılığının, sigara kullanımının, AIDS'in yayılmasını önlemeye ilişkin uygulamalar birincil önleme örnek olarak gösterilebilir.

2. İkincil önleme: Erken teşhis edilen bir hastalığın ilerlemesinin durdurulması ya da daha fazla zarara neden olmasını önlemeyi ifade etmektedir. İkincil önlemeye örnek olarak, ikinci kalp krizinin yaşanma ihtimaline karşı yüksek tansiyon durumunun kontrol altına alınması verilebilir.

3. Üçüncül önleme: Muhtemel tedavisi olmayan hastalığın ikincil komplikasyonlarının en aza indirilmesine veya önlenmesine ilişkin uygulamaları kapsamaktadır. Kan şekerinin düzenli olarak kontrolü sağlanan diyabetik hastaların diğer organlarının hasara uğramasının engellenmesi ya da multipleskleroz hastalık prognozunda, atakların engellenmesi için enfeksiyon ya da aşırı çaba gerektiren işlerden uzak tutulması örnek olarak gösterilebilir.

¹⁴ MEGEP, a.g.e., s. 12.

¹⁵ Fatma Eti Aslan ve N. Olgun, "Bölüm 13: Onkoloji", **Dahili ve Cerrahi Hastalıklarda Bakım**, (Eds: Ayfer Karadakovan ve Fatma Eti Aslan) Nobel Kitabevi, Adana, 2010, 189- 276, s. 190.

1.1.6. Sağlık Haberciliği

Sağlık haberciliği; kamuyla alakalı olan sağlık bilgilerinin haber formatına dönüştürülerek medya vasıtasıyla aktarılmasıdır. Sağlık haberciliğinin Türkiye’de hala önemi tam olarak anlaşılamamıştır. Bu durum sağlık haberciliğinde; işe yeni başlamış olan muhabirlerin görev aldıkları gazetede yaptıkları haberlerinin yayınlanması maksadıyla çarpıcı başlıkların yazılmaya çalışıldığı bir yer olarak görülmektedir. Bu sebeple okuyucuların okudukları haberlere inansa dahi habere duyulan güven konunun uzmanları tarafından azalmaktadır. Kamunun sağlıkla ilgili elde ettiği bilgileri giderek artan kitle iletişimden sağlamaktadır. Medyanın kamu gündemine etki etmesi ve sağlık davranışını değiştirmede doğrudan etkili olmasa dahi medya, mevcut problemlerin giderilmesi adına gereken motivasyonun oluşmasına destek vermektedir. Sağlık haberleri aracılığıyla kamuya aktarılacak sağlık bilgileri; sağlık hizmetinde ve sağlığın iyileştirilmesinde temel kaynak olarak rol almaktadır. Aktarılan sağlık bilgileri sağlık kararlarına, tedavilerine ve davranışlarına rehberlik edebilmesi için kullanılmaktadır¹⁶.

Sağlık bilgileri sağlık davranışlarına, tedavilerine ve sağlık kararlarına rehberlik edebilmek için kullanılan sağlık haberciliği, sağlık profesyonellerine ve halka yönelik olarak iki şekilde gerçekleştirilmektedir. Sağlık haberciliği temelde insan sağlığı ve yaşam kalitesini anlatan pek çok konuda da habercilik yapan faaliyetlerin tümünü kapsamaktadır. Sağlık konulu bilgiler 1980’li yıllarında ilk tıp dergileri ve gazetelerle birlikte aktarılırken, bu günümüzde daha gelişmiş bir sağlık haberciliği şeklinde aktarılmaktadır. Sağlık haberciliğinin tarihsel gelişimine bakıldığında; ilk Osmanlı döneminde okur-yazar olan belirli bir kitleye, ilk tıp dergileri ve gazeteler aracılığıyla halkın bilgilendirildiği söylenebilir. Halk, sağlıkla ilgili konulardan ve medyada yaşanan gelişmelerden kitle iletişim araçlarının ön plana çıkması ile bilgi sahibi olmaktadır. Tıp dergileri önceleri sadece halka sağlık alanında bilgiler verirken bu süreçte sağlık profesyonellerine yönelik olarak daha özelleşmiş yayınlar vermektedir¹⁷.

1.1.7. Sağlık Haberciliğinin Önemi

Sağlık haberciliği; sağlık alanında bilgi sunan gazeteler, tıp dergileri, medyada yayınlanan sağlıkla ilgili programlar ve internet aracılığıyla web sitelerinin kapsadığı tüm alanları kapsamaktadır. Halkı sağlık konusunda bilinçlendirmek,

¹⁶ Esra Öz, “Sağlık Habercisinin Gözünden Sağlık Okuryazarlığı”, **Sağlık Okuryazarlığı**, (Editör: Filiz Yıldırım ve Alev Kevser), Ankara Üniversitesi Basımevi, Yayın: 3, Ankara, 2015, 91-100, s. 93.

¹⁷ Yıldırım, a.g.e., s. 22.

gerektiği zamanlar da halkı uyarmak gibi önemli fonksiyonlara sahip olmaktadır. Sağlık profesyonelleri ve medyayla yapılan görüşmelerle, sağlık haberciliğinin insanları sağlık konularında aydınlatmayı amaçlamıştır. Halka verilen sağlık haberciliğinde eksik ya da yanlış anlaşılmaların topluma bazı sonuçları doğurabileceği düşünülerek daha çok özen gösterilmesi gerekmektedir. Sağlık muhabirlerinin dikkat etmesi gereken özelliklerinin başında halka yapılan sağlık haberciliğinde tıbbi konuların anlaşılır bir dille ve üslupla anlatması olmaktadır. Muhabirlerin aynı zamanda umut yaratıcı, sansasyonel ve magazineli gibi ifadeleri kullanmaktan kaçınması gerekmektedir¹⁸.

1.1.8. Sağlık Muhabirliği

Sağlık muhabirinin okuyucu kitlesini dikkate alması gerekmektedir. Çünkü yapılacak haber, halka ya da bilim insanlarına yönelik yapılacak olması bakımından farklılık arz etmektedir. Halkın haberdar olmadığı alanlarda kolay bir şekilde haber yapılabilir. Ancak bilim insanları için haber yapılırken onlara farklı, yeni ve haberdar olmadıkları bir alanda haber yapılması, söz konusu haberin bilim insanlarıncı takip edilmesini ve okunmasını sağlamaktadır. Toplum, sağlık haberlerini okurken genelde inanmaya meyilli olurken, bilim insanları habere sorgulayıcı bir tavırla yaklaşmaktadır. Ayrıca haberin ayrıntılarını bilmek isteyen bilinçli okuyucu kesimin var olması da sağlık muhabirinin irdelleyerek, sorgulayarak daha özenli ve dikkatli haber yapmasını sağlamaktadır. Sağlık muhabirlerinin almış olduğu tüm bilgileri bir kaynak üzerinden aktararak okuyucu kitlesine inandırması gerekmektedir¹⁹.

Sağlık konusundaki bilgileri bütün bireylere inandırmak zorunda olan sağlık muhabirlerinin popüler gazetelerde sağlık haberlerinin yoğun bir şekilde yayınlanması nedeniyle 1990'lı yıllarda neredeyse bütün gazeteler bir sağlık muhabiri istihdam etmiştir. 21 Mayıs 1991 tarihinde sağlık muhabirliği üzerine uzmanlaşmaya yönelik ilk girişim yapılmış ve sağlık muhabirliğine yönelik ulusal gazete çalışanları tarafından bir dernek kurulmuştur. Fakat sağlık muhabirlerinin dernek kurmaya yetecek sayıda elemanının olmaması nedeniyle eğitim muhabirlerinin dahil edilmesi ile dernek kurulmuştur. Gazetecilik sektöründe Türkiye Gazeteciler Cemiyeti haricinde kurulmuş olan ilk dernek Eğitim ve Sağlık Derneği (ESAM-DER) olmaktadır. Dernekleşmeye yönelik atılan adımın haber kaynaklarındaki sağlık haberciliğini uzmanlık alanı olarak addetmelerinde önemli bir yere sahiptir. ESAM-DER kurulmasıyla başta Sağlık Bakanlığı olmak üzere tip

¹⁸ Yıldırım, a.g.e., s. 7-8.

¹⁹ Öz, a.g.e.,s. 93-94.

alanındaki uzman derneklerle sağlık muhabirleri arasındaki iletişimi de güçlendirmiştir²⁰.

Sağlık muhabirlerinin bütün alanlarla bağlantı kurabilmesi için söz konusu muhabirlerinin yapacağı haberi magazin haberleri formatına dönüştürmemesi gerekmektedir. Çünkü bilimsel bilginin sıkıcı olduğu düşüncesindeki gazeteciler, genelde bilimsel haberleri magazinleştirme çabası içine girmektedir. Sağlık muhabirinin, bütün haber çeşitleri için mevcut olan kurallara riayet etmesi gerekmektedir. Okuyucu kesimin bilgi seviyesinin düşük olma ihtimali dikkate alınarak bilimsel haberlerde ünlü isimlerin yer almasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Böylelikle magazinsel habere dönüşen haberin okunma sayısının daha çok olacağına inanılmaktadır. Fakat hem ilgi gören hem de okunan haberler yapmak mümkün olmamaktadır. Söz konusu nitelikte bir haber yapmak ise sağlık muhabirinin konuya hakim olması, okuyucunun sorabileceği farklı soruların cevabını bilmesi ve anlaşılır bir şekilde konunun yazılmasından geçmektedir. Haberin içerisinde rencide edici, aşağılayıcı ifadelerin yer almaması, haberin doğrulanması, kaynakla olan ilişkiye titiz davranmak, reklam haberin yapılmaması ve incitici olabilecek yayınlardan kaçınması söz konusu kurallarda bazılarını oluşturmaktadır²¹.

Sağlık muhabirleri; görüntülü, online ve yazılı medya üzerinde halkı sağlık hususunda aydınlatmak için görev yapan, halkın sağlık okuryazarlık düzeyini arttırmayı amaçlayan basın mensubu olmaktadır. Yani herhangi bir muhaberin, sağlık muhabirliği yapabilmesi amacıyla bazı özellikleri taşıması gerekmektedir. Sağlık muhabirlerinin, sağlık alanında doğru bilgiler aktarabilmesi adına sağlık eğitimi almış olması önem arz etmektedir. Dolayısıyla sağlık haberciliği konusunda yaşanmış olan en önemli sorunlardan birisi de sağlık alanındaki profesyoneller arasında uzmanlaşmanın ve sağlık eğitiminin yetersiz olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum sağlık muhabirlerinin sağlık eğitimi almasının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır²².

1.2. İLETİŞİM VE KİTLE İLETİŞİM KAVRAMLARI

İletişim, toplumda yeniden üretimi sağlayan mekanizmayı kurma, dönüştürme, geliştirme, sürdürme ve içeriğinin doldurma imkanı sağlayan düşünsel ve fiziksel

²⁰ Yıldırım, a.g.e., s. 14.

²¹ Yıldırım, a.g.e., s. 94.

²² Sağlık Haberciliğine Yön Verenler, "Sağlık Muhabiri Reklam Haberciliği Yapmamalı", Sağlık ve Türkiye, 27 Ocak 2014, <http://blogsaglik.blogspot.com/2014/01/saglik-muhabiri-reklam-haberciligi.html> (Erişim Tarihi: 17.07.2019).

faaliyetleri ifade etmektedir. Aynı zamanda iletişim, insanların fiziksel varoluşlarının yanında toplumsal varoluşlarının da gerekli şartlarını taşıması gerekmektedir. Toplum içerisinde meydana gelen insan faaliyetlerinin içerisinde doldurulması iletişim sayesinde sağlanmaktadır. İnsan faaliyetlerinin bir parçası olarak üretilen, dağıtılan ve tüketilen kitle iletişimi, iletişim faaliyeti ile sağlanan yararlar farklı şekilde paylaşılmaktadır²³.

Bu bölümde iletişim ve kitle iletişim kavramları başlığı altında; iletişim ve kitle iletişim kavramları açıklanmış, kitle iletişim özellikleri, kitle iletişim aracı olarak televizyonun icat edilmesi, internet üzerinden TV izleme imkanı, elektronik program rehberi, izle ve öde, televizyon yayını, isteğe bağlı yayın, kişisel video kaydedici ve mobil TV başlıkları ele alınmıştır.

1.2.1. İletişim Kavramı

İnsanlar arasında oluşturulan topluluk veya toplumsal hayat içerisinde sahip olunan duygu, düşünce, yargı, tutum olarak yansıtılan iletişim olarak adlandırılmaktadır. İletişim ile kitle iletişim kavramları, bilgi alışverişi ve mesaj faaliyeti şeklinde ifade edilmektedir. İletişimin birbirinden farklı tanımları bulunmaktadır. İletişim, sosyal varlık olarak düşünen insanın hayatını sürdürebilmesi ve yapması gerekli olan davranışlarıyla ileti alışverişini gerçekleştirmek için sarf edilen anlamlı sözcüklerden meydana gelmektedir²⁴. Türkçedeki iletişim sözcüğünün Fransızcadaki communication sözcüğüyle yani komünikasyon kelimesiyle kullanımı arasında fark bulunmamaktadır. İletişim kavramının bu çerçevede incelenmesiyle özü itibarıyla yalnızca ileti alışverişinden ziyade toplumsal niteliğini de ifade eden paylaşım, değiş-tokuş ve etkileşim anlamlarına da geldiği görülmektedir. İletişim terimi ve kitle iletişimi gerçekleştiren vasıtalar, içinde yer aldığımız bilgi çağında önemli araştırma konuları arasında yer almaktadır. En gelişmiş canlılardan olan insan da gerek toplumsal gerek bireysel hayatında mevcut ihtiyaçlar dolayısı ile iletişim ile ilgili vasıtaların önemi ve kullanımı gün geçtikçe artmaktadır²⁵.

Etkili iletişim yeteneğinde gereken özellikler, kendine değer vermek, kendini tanıma ile diğerlerine de değer vermek gibi pek çok etken bulunmaktadır. Latincedeki iletişim kelimesi ortak diğer anlamlarıyla topluluk, halk kökünden türetilen iletişim kavramı ve kitle iletişimi bilgi alışverişi ve mesaj faaliyeti şeklinde

²³ İrfan Erdoğan, *İletişimi Anlamak*, 4. Baskı, Erk Yayınları, Ankara, 2011, s. 48.

²⁴ N. Türkoğlu, *Toplumsal İletişim*, Urban Yayınları, İstanbul, 2010, s. 19-20.

²⁵ Merih Zillioğlu, *İletişim Nedir?*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1993, s. 3.

ifade edilmekte ve çok sayıda farklı tanımlamaları barındırmaktadır. İletişimde, kişinin anlatabilme gücü için kişinin düşüncelerini ve duygularını iyi tanıması ve kendisini iyi bir şekilde ifade edebilmesini gerekli kılmaktadır. Kelimelere aktarılan duygu ve düşünceler jest, mimik benzeri sözsüz olan dil aracılığıyla çoğu şey ifade edilebilmektedir²⁶.

İşletmelerin ve kişilerin dış dünyayla anlamlı bütünlük içerisinde bulunabilmeleri için iyi işleyişi sahip iletişim yollarının inşa edilmesi ve gerçekleştirilen iletişimin kalitesini yükseltmek zorunda oldukları ifade edilmektedir. Dolayısıyla kişilerin veya işletmelerin hem yer aldıkları toplumsal sistem ile hem de sistemin diğer işletmeleri ve kişileriyle etkileşimini ve uyumunu sağlayan ana işlevi iletişim oluşturmaktadır. Başka bir şekilde ifade edilirse, işletme-toplumsal, işletme-işletme, insan-işletme ve insan-insan sistem ilişkilerini gerçekleştiren araç olarak karşımıza çıkmaktadır. İletişim ilişkisinde mutlaka bulunması gereken bazı öğeler; duygu, düşünce ve bilgi alışverişinde büyük öneme sahip olan kaynak, mesaj ve alıcılardan oluşmaktadır²⁷.

1.2.2. Kitle İletişim Kavramı

Duyularını dile getiren insanların meydana getirdiği topluluk ya da toplumsal yaşamda gerçekleştirilen düşünce, duygu, tutum, yargı, bildirimleri de iletişim olarak addedilmektedir. Kitle iletişim ise yöneten kesimin davranış ve biliş yönetiminde yönetilen kesim üzerinde gerçekleştirdiği yönetsel iletişim tarzını ifade etmektedir. Kitle iletişimi, imparatorlukların yönetimi dahilinde fiziksel varoluş ve inançlar üzerinde hakimiyet kurarak gerçekleşebilmiştir. İnsanların kültürel, ekonomik ve siyasal yönetimi ile bağıntılı davranış ve bilinç yönetimi iletişimini de kapsamaktadır. Kapitalist toplumdaki önce de kitle iletişim olgusu bulunmaktaydı. Eski imparatorluklarda ve sözlü gelenekte yer edinen eğlence, merasim, ayin, savaş, dualar, masallar, efsaneler ve abideler inşa etme benzeri araçlarla imparatorluğun yönetsel ihtiyaçları için kitleleri harekete geçirme ve kullanma şeklinde rol oynamıştır. İletişim, olgular, olaylar ve nesnelere alakalı değişimlerin haberini veren

²⁶ Aysel Uzuntaş, "Etkili İletişim: Anlatabilmek ve Anlayabilmek", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2013, Cilt: 21, Sayı: 1, 11-30, s. 25.

²⁷ Tuğçe Çedikçi Elgünler ve Tuğba Çedikçi Fener, "İletişimin Kalitesini Etkileyen Engeller ve Bu Engellerin Giderilmesi", *Türk Online Tasarım, Sanat ve İletişim Dergisi*, 2011, Cilt: 1, Sayı: 1, 35-39, s. 35.

bilgileri ileten, aynı nesnelere, sorunlar, olgular karşısında yaşanan tecrübelerden kaynaklanmaktadır²⁸.

Olaylar, olgular ve nesnelere ilgili olan değişimlerin haberlerini vererek bilgilerin iletilmesini ortaya koyan kitle iletişim kavramı, 1940'ların başında Lasswell tarafından propaganda ve politik güç üzerine yapılmış olan araştırmalarda kullanılmıştır. Söz konusu kavramın amacı, toplumların örgütlenmesini sağlayan modern şartları belirterek politik kararlar alma süreçlerinde, iletişim teknolojilerinin kimliğini vurgulamaktır. Kitle iletişim kavramı, profesyonel iletişimi sağlayanların kitleyi farklı yollardan etkileyebilmek, hedeflenen anlamları yaratabilmek için etki oluşturmayı amaçlamaktadır. Kitle iletişim araçları; toplumsal kuralları, halkı ve oluşturulan kurallardan meydana getirilen sapmaları da göstermek yoluyla kuralları güçlendirmektir. Kitle iletişim araçları, toplumsal denetim ve etki özelliklerini de ön plana çıkarmaktadır²⁹.

Toplumsal etki ve denetim özelliklerini ön plana çıkaran kitle iletişimle alakalı, haberciliğin ve içerik yaratmanın meydana getirdiği baskıdan dolayı, ayrıntılı bir araştırma gerçekleştirilememektedir. Sağlık sektörünü ilgilendiren konular hakkında kamuoyunun düşüncesini ve daha sonra bunlara ilişkin davranışlara şekil veren en önemli vasıtaları, kitle iletişim araçları oluşturmaktadır. İşitsel, görsel veya basılı medya faaliyetlerinin toplumda sık bir şekilde rastlanan hastalıklar hakkında bilgi vermesi aşamasında yalnızca uzman görüşüne yer verilmesi yeterli olmaktadır. Sağlık programlarına kitle iletişim araçlarının aracılık etmesiyle söz konusu programlar geniş bir kesime ulaşmakta ve bireyleri bilinçlendirme konusunda yaygın bir çevre edinmektedir. Başarılı ve anlamlı bir sağlık haberciliği ile iletişim sürecinin, araştırmacı gazeteciliğin hassasiyetlerine sahip olması ve okuyucunun ya da izleyicinin yorum yapabilmesine olanak tanınması gerekmektedir³⁰.

Anlamlı ve başarılı bir iletişim sürecinin, okuyucunun ya da izleyicinin yorum yapabilmesine olanak tanınması açısından kitle iletişim araçları ile yaşamın bütün alanlarını içerecek şekilde ve dünde öngörülemeyenler yarın içinse bilinmezlikle kaplı bir yoğunluk içerisinde geliştiği değiştiği bir dünyada sağlık örgütlerinin bu durumdan etkilenmemeleri olası görünmemektedir. Söz konusu durum pek çok

²⁸ İrfan Erdoğan, *İletişimi Anlamak*, Geliştirilmiş 4. baskı, Ankara, 2011, s. 337.

²⁹ Faruk Uğurlu ve Şerife Öztürk, *Türkiye'de Televizyon Haberciliği*, Tablet Yayınları, Konya, 2006, s. 13.

³⁰ Ekmel Geçer, "Sağlık Haberciliği ve Hasta-Hekim İlişkileri: Etkileşimler ve Riskler", *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 2018, Cilt: 3, Sayı: 5, 169-180, s. 176.

sektörden önce sağlık sektörüne yansımış, etki analizlerine bakıldığında sağlık iletişimi konulu, kendi dinamiklerini içinde barındırarak yeni bir alanın meydana gelmesini de sebebiyet vermektedir. Sağlık sahasında kurulan iletişimin kilit noktası karşıda bulunan kitleyi tanımaktan geçmektedir. Teknoloji, globalleşen dünyada bilgiye anında sahip olma olanağı bireylere sunarken, kitle iletişiminde ise kitlesel iletişimi olanaklı hale getiren bütün ortam aracılığı sayesinde kamuoyuna ilişkin olarak sağlanan iletişimi konu almaktadır. Toplumsal iletişim açısından ise sağlıkla alakalı uygulamalar ve toplumsal hizmetlerle beraber iletişim kampanyalarını ve genel olarak halkla ilişkiler faaliyetlerini ve bunların ötesine geçerek medya, kitle iletişim araçlarını kullanarak sağladığı iletişimi konu almaktadır. Kitle iletişim araçlarının gösterdiği gelişimlere rağmen televizyon hem işitsel hem de görsel yönü itibariyle daima önde yer almaktadır³¹.

1.2.3. Kitle İletişim Özellikleri

Kitle iletişimi, karışık biçimsel kurumlardan oluşmakta, izleyici kitlesinin görecesi geniş ve farklı toplumsal sınıflardan oluşan çeşitli özellikleri bulunan insanlardan meydana gelen farklı türdeki topluluktan meydana gelmektedir. İzleyici kitlesi kimliksiz topluluktan meydana gelmekte, iletişimci ve izleyici kitlesi genelde kişisel açıdan birbirlerini bilmemektedirler. Kitle iletişimi kamusal olup içeriği bakımından da herkese açık konumda yer almaktadır. Kitle iletişim vasıtaları kaynağından uzak yerde bulunan, birbirinden de farklı yerde konumlanmış pek çok insanla eş zamanlı olarak iletişimi gerçekleştirebilmektedir. İzler kitle ile kitle iletişimi arasındaki bağıntı izler kitlesinin kişisel tanışıklığının olmadığı, profesyonel iletişimci rolüne sahip kişiler vasıtasıyla kurulmaktadır³². Kitle iletişim vasıtaları yaşadığımız çağda inanılmaz derecede hızlı ve büyüklük olarak toplumsal çıktıları yükseltip, kültür sistemlerine etki etmektedirler. Söz konusu süreç bütünlüğüyle kavranmayacak derecede karmaşık ve birbirinin içine girmiş niteliği bulunmaktadır³³.

Süreç bütünlüğü ile kavranmayacak düzeyde karmaşık ve birbirinin içine girmiş niteliği bulunan kitle iletişim araçları, teknolojinin gelişmesine paralel olarak gelişme göstermektedir. Kitle iletişim kavramı iletişim kavramından farklı olmaktadır. Bu durumun nedeni ise kitle iletişim araçlarının kullanmış olduğu teknik araç-gereçler, iletmiş olduğu haberlerin içerikleriyle seslenmiş olduğu kişiler olmaktadır.

³¹ Nurullah Zengin, "Sağlık Kuruluşlarında Sağlık İletişimi", *Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Yayını, Numune Sağlık Dergisi*, 2016, Sayı: 18, 4-93, s. 5.

³² Mehmet Özçağlayan, *Yeni İletişim Teknolojileri ve Değişim*, Alfa Yayınları, İstanbul, 1998, s. 32.

³³ Nermin Abadan, "Kitle İletişim ve Kültür", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1984, Cilt: 39, Sayı: 1, 65-72, s. 65.

Dolayısıyla kitle iletişim kavramı, genel bir süreci ortaya koymaktadır ve bütün süreçlerde olduğu şekilde kitle iletişim alanının da belli unsurları bulunmaktadır. Kitle iletişim, mesajın en uzak yerlerdeki kitlelere ulaşmasını amaçlamaktadır. Bundan dolayı kitle iletişim araçları birbirinden ayrı şekilde konumlandırılmış, kaynaktan daha da uzakta yer alan ve çok fazla bireyle ilişki kurmayı sağlayan teknolojik ortamlar oluşturmaktadır. Kitle iletişim kavramı kısaca, düşünce, tutum ya da enerjinin geniş alanlara teknik araçlarla iletilmesi süreci olarak tanımlanabilir. Kitle iletişimin alıcı, kanal, iletilen ve mesajlar olmak üzere 4 temel unsuru bulunmaktadır. İletici, örgütlenmiş kişiler ya da bir işletme olabilmektedir. Mesajların meydana gelmesinde kitlesel üretim söz konusu olmakla birlikte bu iletiler standartlaşmıştır. Kanal, kitle iletişimin en iyi şekilde gerçekleşmesini sağlayacak şekilde yapılandırılmıştır. Alıcı ise bir dinleyici, okuyucu ya da izleyici kitesini meydana getirmektedir. Dolayısıyla kitle iletişim araçları, mekan açısından bir bağ bulunmayan insanlara seslenebilmekte ve meydana gelen olayları da hemen aktarma özelliğine sahip olmaktadır³⁴.

1.2.4. Kitle İletişim Aracı Olarak Televizyonun İcat Edilmesi

Kitle iletişim aracı olarak televizyonun icat edilmesi; telgraf, radyo, elektrik, sinema ve fotoğraf gibi yeni araçlarla da yakın ilişki içinde olmaktadır. Televizyonun icat edilmesi için diğer bütün icatlar, önemli bir kitle iletişim aracı olan televizyonun icat edilmesi için birer basamak görevi görmektedir. 19. yüzyılın ilk yıllarında Faraday ve Volta'nın elektriği bulmasıyla başlayanmış olan teknik gelişim dizininin oluşturulması, görüntülerin daha uzağa iletilmesi düşüncesini doğurmuştur. İrlanda asıllı olan telgrafçı May, televizyon ile alakalı ilk teknik keşfi gerçekleştiren kişi olması sebebiyle tarihe geçmiştir. Işık dalgalarının elektrik akımına dönüşmesini sağlayan May, teknoloji kalandaki büyük bir etki yaratmıştır. Bunun yanında Paul Nipkov alman bir öğrenci olmakla birlikte, görüntüyü, küçük ve delikli bir karton ile satır satır izleyebilen kolay bir tarama aleti üretmiştir. Bu kapsamda Paul Nipkov, televizyonun icadının arından ilk adımı atmış olan bir bilgin olarak tarihte yerini almıştır. Nipkov'un bu buluşu, 1923'te Amerikalı bilgin olan Jenkins ve İskoç asıllı bir bilgin olan Jhon Baird tarafından bulunmuş olan tüpler ile hertz dalgalarının kullanılmasıyla televizyon icat edilmiştir. Bundan dolayı 26 Ocak 1926 tarihinde Jhon Logie Baird tarafından saniyede 28 satır ile 12,5 kez taranan birinci gösterisini gerçekleştirmiş olduğu tarih, televizyonun icat edildiği tarih olarak kabul edilmiştir.

³⁴ Konca Yumlu, *Kitle İletişim Araştırmaları*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 1990, s. 19.

Söz konusu tarihten 3 yıl sonra uzun dalga kullanılarak yayın yapabilen Deventry vericisiyle düzenli bir televizyon yayıncılığı yapılmaya başlanmıştır³⁵.

1926 yılında Jhon Logie Baird tarafından gerçekleştirilen gösterinin televizyonun icat edilmesi şeklinde kabul edilmesinin ardından, II. Dünya Savaşı'ndan önce Amerika'da ve İngiltere'de sınırlı sayıda kitlesel yayıncılık denemeleri yapılmıştır. Ancak 1940'lı senelerde meydana gelen savaş ile bu yayın denemeleri kesinti yaşamıştır. Kitle iletişim aracı olarak televizyonun sesi ve hareket eden görüntüleri, video şeklinde kaydedilerek formatlanarak farklı kitlelere eş zamanlı olarak ulaşmaya başlamıştır. Televizyonun eş zamanlı olarak farklı kitlelere ulaşması ise Amerika, Fransa, Almanya ve İngiltere ilk sırada yer almakla birlikte ancak 1950'li yıllarda yayılmaya başlamıştır. Televizyonun icat edilmesinin ardından kitle iletişim aracı özelliği taşımaya başlaması ile 1950 yılından bu yana geçen süreçte özellikle sanayi ülkelerinde öncü bir medya aracı olarak görülmüştür. Kitle iletişim araçlarından biri olan televizyon, bireyler için günlük yaşamın en önemli parçalarından biri haline gelmiş ve pek çok insan da günlük yaşamın akışını televizyon aracılığı ile düzenlemektedir. Toplumda bulunan bütün kademelerin ve çeşitli yaş gruplarının da ilgisini sürekli çekmekte olan televizyon, daha önce etkileme gücü bulunmayan kuruluşların kendini onların yerine koymaksızın önüne geçmiştir. Televizyon, bütün bilgileri yayın akışı kapsamında güncelleştirmekten ve kendini devamlı olarak yinelemekten güç almaktadır³⁶.

1.2.5. İnternet Üzerinden TV İzleme İmkanı (IPTV)

Sayısal televizyon hizmetleri teknoloji ile oluşmuş ve televizyon abonelerine internet protokolü (IP) adı verilen geniş bant ağlarının yardımı ile hizmet verilmeye başlanmıştır. IPTV olarak adlandırılan teknolojiyle birlikte klasik televizyon yayınlarının sunumundan farklı olan, geniş bant IP ağı üzerinden, etkileşimli, kullanıcıya göre değişebilen, yüksek kaliteliye sahip, hizmetlerin sunulduğu servisler oluşturulmuştur. Teknolojik alandaki gelişmelerle beraber internetin kullanılmaya başlaması da yaygınlaşmıştır. Kullanıcılar, internete ulaşabilme hızının artması sonucu interneti pek çok alanda hizmet alabilmek amacıyla kullanmaktadır. İnternete erişimin hızlanması ile özellikle televizyon, radyo vb. yayıncılık işlemlerinin de bu durumdan epeyce etkilendiği söylenebilir. Bunun sonucunda telekomünikasyon hizmetleri ile televizyon yayıncılığını bir araya getirebilen yeni bir

³⁵ Ünal Uyguç, *Radyo Televizyon Haberciliği*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1987, s. 9.

³⁶ Rıdvan Şentürk, "McLuhan'ın Televizyon Teorisi", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2009, Yıl: 8, Sayı: 15, 17-31, s. 17-18.

teknoloji ortaya çıkmıştır. İletişim alanında meydana gelen gelişmeler, televizyonda yapılan yayınların kitlelere ulaşabilme şekillerini de değiştirmiştir. Dolayısıyla yayıncılık sistemi içinde devrim yaratabilecek niteliğe sahip teknolojiye geçilmiştir. Yeni ortaya çıkan iletişim alanındaki teknolojilerin insan yaşamının içinde fazlasıyla yer almaya başlaması toplumsal hayatı da etkilemektedir. İletişim teknolojilerinin gelmiş olduğu bu noktada kitle iletişim kullanıcıları IPTV hizmeti ile sunulan bilgileri yalnızca almamakla birlikte bilgiyi özgür bir şekilde yöneterek etkileşimli şekilde ondan yararlanabilen bir yapıda olmaktadır³⁷.

IPTV hizmeti ile sunulan bilgileri yalnızca almamakla birlikte bilgiyi özgür bir şekilde yöneterek etkileşimli şekilde ondan yararlanabilen IPTV kullanmakta olan kişiler, takip etmiş olduğu TV dizilerini yayın saati içinde değil, daha uygun zamanda izleyebilmektedir. IPTV aynı zamanda filmi ya da diziyi izlerken gelen telefonu cevaplamak için yayın akışını durdurabilme ve telefon görüşmesini bitirdikten sonra diziyi ya da filmi kaldığı yerden devam edebilme imkanı sunmaktadır. Gelişim alanının temelinde, IPTV'nin sağlamış olduğu avantajlar bulunmakta ve televizyonun en vazgeçilmez unsuru olan izleyiciler de meydana gelen dönüşümün etkisinde kalmaktadır. Etkileşim düzeyi yüksek olan ortamlara katılmış olan bir kişinin, iletişim süreci içindeki tepkilerinin kolay anlaşılması da IPTV'nin sağlamış olduğu yararlarından biri olmaktadır. Yayıncılık sistemleri gün geçtikçe gelişmekte ve bununla birlikte izleyicilerin de televizyondan bekledikleri şeyler de değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla kullanıcılar etkileşim düzeyi yüksek televizyon yayınlarıyla beraber pasif olmaktan çıkarak aktif duruma gelmiştir. İzleyiciler, IPTV sayesinde yayın akışı içine yerleştirilen programları izlemek yerine, bireysel tercihlerine göre seçtikleri programları izlemeyi tercih etmektedir³⁸.

IPTV sayesinde yayın akışı içine yerleştirilen programları izlemek yerine, bireysel tercihlerine göre seçtikleri programları izlemeyi tercih eden kullanıcılara IPTV hizmeti, hizmet sağlayıcılarla sağlanmaktadır. Hizmet sağlayıcılar, IPTV akışını üreterek içeriğin korunması işlevinden sorumlu olmakla birlikte hizmetleri görünür bir şekle getirerek içeriği yönetmektedirler. Aynı zamanda değişik pek çok ticari model oluşturmaktadırlar. IPTV, yeni iş modeli olmakla birlikte Telekom yayıncılığını ve işletmeciliğini birleştirmektedir. IPTV tarafından hizmet sağlayıcılara sunulan avantajlar şu şekilde sıralanabilir³⁹:

³⁷ Küçük, a.g.e., s. 50.

³⁸ Yolcu, a.g.e., s. 26.

³⁹ Küçük, a.g.e., s. 47.

1. İşletmeler için IPTV yeni gelir kaynağı olmakla birlikte abone olan kişi sayısı başına gelirin artmasını sağlamaktadır.

2. Başka IPTV hizmetleri ile ortak bir altyapıdan sunulabildiğinden dolayı maliyetleri düşük olan yeni bir hizmet türü olmaktadır.

3. IPTV; internet, televizyon ve Telefon hizmetlerinin beraber sunulmasını sağlamaktadır.

4. IPTV, kişiselleştirilmiş olan hizmet paketlerinin sunulmasını mümkün kılmaktadır. Yerel-Bölgesel yayın yapan IPTV, bilgilendirme ve reklam imkanı sunmaktadır.

5. Tüketicilerin yapmış olduğu geri bildirimlerini anında ve doğrudan alabilmeyi sağlamaktadır.

IPTV hizmeti ile sayısal televizyon yayıncılığının gelişmesiyle birlikte kullanıcılara da ek hizmetlerin sunumu yapılmaya başlamıştır. Söz konusu hizmetler, IPTV'nin pek çok farklı iş modelleri içinde faaliyetlerini sürdürmesini sağlamıştır. TV yayını, İsteğe bağlı yayın (VoD), neredeyse isteğe bağlı yayın (nVoD), İsteğe bağlı müzik (MoD), kişisel video kaydedici (PVR), Elektronik Program Rehberi (EPG), izle ve öde (Pay TV), IP adresi üzerinden yapılan ses iletimi (VoIP), alışveriş hizmetleri vb. hizmetler, IPTV kapsamında bulunan iş modellerinin gelişmesine katkı sağlamıştır⁴⁰.

İş modellerinin gelişmesine katkı sağlayan IPTV, yeni televizyon kullanıcılarının; ağ toplumundaki iletişim süreçlerinde, klasik televizyon izleyebilme kalıplarını yıkarak, etkileşim düzeyini çok ileriye taşıyabilen medya ortamlarında varlığını sürdürmektedir. IPTV ile verilebilecek olan hizmetler şu şekilde sıralanabilir⁴¹:

1. Ücretsiz ya da Ücretli bütün TV kanallarının IPTV ile canlı yayın şeklinde izlenebilmesi,

2. Depolanmış olan içeriğin abonelere katalog olarak sunulmasıyla bu katalogda yer alan herhangi bir film ya da programın kullanıcılar tarafından istendiği zaman bir ara yüzün seçilerek izlenebilmesi,

3. İstenilen müziğin oluşturulan platformlar üzerinden izlenebilmesi,

4. İşletmeciler tarafından belirlenmiş olan TV kanallarının belli bir sürede kaydedilerek abonelerin de tercihlerine bağlı olan bu yayınların da izlenebilmesi,

5. Abonelerin, izledikleri PPV ya da TV yayınının istenilen zamanda durdur tuşuna basılarak yayının durdurulabilmesi,

⁴⁰ Kuyusu, a.g.e., s. 194.

⁴¹ Yolcu, a.g.e., s. 54.

6. Etkileşimli olarak sunucular üzerinden bir ya da birden fazla kullanıcısı olan oyunların oynanabilmesi,

7. Aboneye sunulmuş olan bir ara yüz yardımı ile TV yayınları yardımı ile e-posta hizmetlerinin verilmesi,

8. Aboneye sunulmuş olan ara yüz yardımı ile alışveriş modülleri ekleyerek çeşitli pek çok ürünün satışının ve tanıtımının yapılabilmesi,

9. Aboneler arasında video konferans ve sesli görüşme yapılabilmesi.

1.2.6. Elektronik Program Rehberi (EPG)

Dijital yayıncılık sistemlerini kullanmakta olan aboneler, klasik televizyon yayınlarının yanında özel kanallar yardımı ile zenginleştirilmiş olan, canlı yayınının durdurulabilmesi, geri alınabilmesine imkan tanımaktadır. Elektrik program rehberi (EPG) yardımı ile kullanıcılar, tekrar izleyebilme özellikleri vb. gibi kontrolün tamamıyla kullanıcılarda olduğu, kirala izle ya da seç izle gibi servisleri bulunan etkileşimli bir yayıncılık hizmeti alabilmektedir. Etkileşimli bir televizyon yayıncılığının kullanıcılara kazandırmış olduğu avantajlar şu şekilde sıralanabilir⁴²;

1. EPG özelliği yardımıyla istenilen yayın, video ya da kanala istenilen zamanda ulaşılabilmekte,

2. Seç izle özelliğinin bulunması ile istenilen içerik izlenebilmekte,

3. Kişiselleştirilen yayınlara ulaşılabilmekte,

4. Yüksek düzeyde görüntü kalitesiyle 3D ve HD kalitesinde izlenebilen video yayınları,

5. Kişiselleştirilmiş olan hizmet sunumları

6. Ebeveyn kontrolünün sağlanabilmesi,

7. İnteraktif servislerin bulunması

8. Anında geri-bildirim, alışveriş ve Oyun oynayabilme imkanı,

9. Arşivlenebilen video yayınları

10. Sayısal televizyon yayıncılığı sistemleri yardımı ile aboneler aktif konuma geçmekte ve kullanıcılar televizyon yayınlarını kendi beğenilerine göre belirleyebilmektedir.

1.2.7. İzle ve Öde (PPV)

İzle ve öde (PPV) hizmeti, kullanıcıların seçmiş olduğu yayınları belli zaman diliminde izlemeyebilmesi mantığı taşımaktadır. İzle ve öde (PPV) hizmeti, yayın vakti açısından klasik bir TV yayınına benzemektedir. Kullanıcılar PPV hizmeti kapsamında film, spor müsabakaları, dizi vb. programları izleyebilmek amacıyla

⁴² Küçük, a.g.e., ss. 47-48.

EPG üzerinden işaretleyerek bu yayın için fazladan ek ücret ödemektedir. Ancak klasik televizyondakinin tam tersine, kullanıcının hizmeti talep etmesi gerekmektedir. Hizmet sağlayıcılar ise kullanıcıların taleplerinin uygunluğunu kontrol ettikten birkaç dakika sonra programı izlemelerine izin verilmektedir⁴³.

İzle ve öde (PPV) hizmeti alan tüketiciler, klasik televizyonda olduğu şekilde izlemek istedikleri programları izlemekte ve klasik televizyonun tersine belirli bir ücret ödemektedir. Dolayısıyla, PPV hizmeti, tüketicilerin izlemeyi istediği yayınları belirli zaman dilimleri içinde izlemelerini sağlamaktadır. Kullanıcılar izlemek istedikleri içerikleri EPG sistemi yardımı ile tanımlamaktadır⁴⁴.

1.2.8. Televizyon Yayını

Modern toplumlar üzerinde gittikçe artan televizyon izleyebilme alışkanlığı da kullanıcıların gereksinimleri doğrultusunda arayışlara neden olmaktadır. Dolayısıyla klasik televizyon izleme alışkanlıklarını değiştirebilecek interaktif ve kişisel televizyon yayıncılığına bırakmıştır. İletişim ağlarının dünya üzerindeki geniş bant teknolojileri ile donatılarak hızlı bir şekilde iletişime olanak sağlaması, klasik medyanın yerine etkileşimli olan televizyon yayınlarının seçilmesine sebep olmuştur. 1990'lı yıllardan başlayarak kullanılan IPTV, kullanılmaya başladığından bu yana oldukça gelişerek hizmet türünü arttırmıştır. İnternetin sağlamış olduğu bütün olanakları abonelere sunmak için uğraşan IPTV, televizyon yayınlarının yanında internette de gezinebilmeyi, alış verişi yapabilmeyi ve interaktiviteyi de mümkün kılmaktadır⁴⁵.

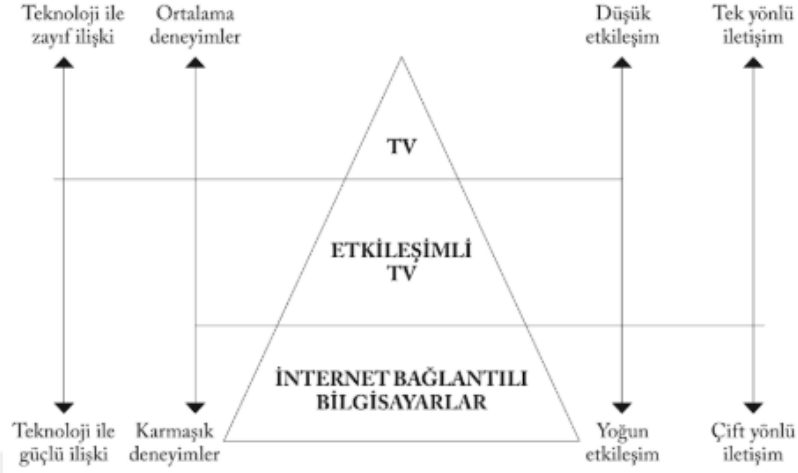
Televizyon programcısı, televizyon yayını gerçekleştirerek, görüntü ve sesin tüm imkanlarını kullanarak milyonlarca kişiye ulaşabilmektedir. Söz konusu televizyon programcısıyla, bu programcıya karşı eleştirilerini telefonla ya da mektupla bildiren izleyicilerin gücü bir olmamaktadır. Bunun yanı sıra bu iki kişinin sosyal medyada karşı karşıya geldiğinde imkan ve imkansızlıklar ikisi için de geçerlidir. Programcı ile programcıyı eleştiren kişilerin güçleri hiçbir zaman eşit düzeyde olmamaktadır. Televizyon programcılarının takipçi sayısı, normal vatandaşların takipçi sayısından çok fazla olmaktadır. Sosyal medyayı kullanabilme

⁴³ Müjdat Altay, *Bugün Kullandığımız Televizyondan Daha Fazlası*, (Derleyen: İlhan Yerlikaya), Birey Eksenli İnteraktif Yayıncılık IPTV, RTÜK ve TBD, Ankara, 2008, s. 94

⁴⁴ Kuyusu, a.g.e., s. 194.

⁴⁵ Küçük, a.g.e., s. 46.

yetkinliği bakımından da eŖitsizlikler ortaya çıkabilmektedir. Ancak kullanmakta oldukları kanalın özellikleri bakımından eŖit imkanlara sahiptirler⁴⁶.



Ŗekil-1 Analog Televizyondan Sayısal Televizyona EtkileŖim⁴⁷

Yukarıdaki Ŗekilde izleyicilerin etkileŖim düzeyleri içerik ve biçim ile değil de televizyonu açma, ses seviyesini ayarlayabilme, kapatma, görüntünün ayarlanması vb. gibi etkileŖimlerde bulunmaktadır. Tek yönlü olarak gerekleŖen iletiŖimin daha da geliŖtirildiđi TV uygulamalarında daha çok teknolojinin kullanılması bilgiyi çok kullanmalarını gerektirmemektedir. EtkileŖimli gerekleŖen televizyon uygulamalarında seyirciler sadece açma, kapama vb. uygulamaları eylemlere sınırlandırmamakla birlikte daha çok etkileŖim gerekleŖtirmektedir. Çift yönlü olarak iletim akıŖının yapılmasına imkan tanıyan etkileŖimli olan seyirciler klasik televizyonlara göre çok daha karmaŖık bir kullanım deneyimi sağlamaktadır.

1.2.9. İŖteđe Bağlı Yayın (VoD)

IPTV hizmetinin diğer pek çok yayıncılık yönteminden farkı, sahip olmuŖ olduğu içerik hazinesi olmaktadır. İçerik de IPTV hizmetinin en değerli araçlarından olmakla birlikte bu yayıncılık eŖidine değer katmakta olan en önemli türlerin ilk sırasında İŖteđe bağlı Video (VoD) hizmeti gelmektedir. VoD hizmeti, izleyicilerin sunulmakta olan içeriklerin arasından istenilen zamanda istediği programı seçip izlemesine imkan tanımaktadır. VoD hizmetlerinin içinde popülaritesi yüksek olan dizi, film gibi içerikler olmadığında kullanıcıların da bu hizmeti kullanma iŖteđi azalmaktadır. Bunun yanı sıra böyle içeriklerin haklarını satın alabilme maliyetinin de yüksek olması, bütün operatörler açısından ciddi düzeyde maliyete neden

⁴⁶ Yolcu, a.g.e., s. 25.

⁴⁷ Mehmet Kesim ve Birgül TaŖdelen, "EtkileŖimli Televizyon Geleneksel Televizyona KarŖı: Televizyon İzleyicisi Ne İŖter?", **Selçuk İletifim Dergisi**, 2014, Cilt: 8, Sayı: 3, 268-280, s. 276.

olmaktadır. IPTV işletmeciliği içinde teknolojik maliyetlerin yanında içerik üretimi için de ciddi düzeyde bir maliyet de ortaya çıkmaktadır. İsteğe bağlı video içerikleri sunan IPTV hizmetinin bu özelliği, söz konusu yayını klasik televizyon yayıncılığından ayırmaktadır⁴⁸.

Klasik televizyon yayıncılığı ile normal televizyon yayıncılığını birbirinden ayıran VoD hizmetleri, izle ve öde (PPV) sisteminde olduğu gibi isteğe bağlı ya da belirli zamanlarda içeriğin satın alınması ile izlenmesini sağlamamaktadır. IPTV için önemli bir gelir kaynağı ve hizmet olan VoD hizmeti, izleyicilerin sunulan içerikler arasından istemiş olduğu zaman dilimi içinde istediği programı seçerek izlemesini sağlamaktadır. VoD hizmeti daha çok depolanmış olan hâlihazırdaki içeriklerin istenilen zamanda alınarak izlenmesini sağlamaktadır. Video paylaşımı sağlayan sitelerdeki görüntü sunan hizmetler, VoD hizmetlerinin basitleştirilmiş örneklerinden biridir. Yayının izlenmesi sırasında, izlenen video durdurulabilmekte, geri ya da ileri alınabilmektedir. Yayının tedarik edilmesinde, hizmet sağlayıcılar EPG yardımı ile kullanıcıların mevcut olan yayın arşivine de ulaşabilmelerini sağlamaktadır. Kullanıcılar da EPG yardımı ile ulaştıkları videolar için ücret ödemeden bir ön izleme yani fragman izleyebilmekte ve beğendikleri takdirde uygun ise programı satın alabilmektedir. Aynı zamanda söz konusu olan içeriği anında ya da istediği zaman diliminde izleyebilmektedir⁴⁹.

1.2.10. Kişisel Video Kaydedici (PVR)

IP hizmeti sunan cihazlar, bilgisayarların kasaları içinde yer alan hard diskleri de içerlerinde barındırabilecek biçimde tasarlanmaktadır. Söz konusu hard diskler, set üstü aletlere ve IPTV sistemlerine entegre olmaktadır. Bunun yanı sıra IPTV'yi kullananlara talep ettikleri ve beğendikleri videoların, programların ya da diğer bütün içeriklerin IP set üstü cihazlara kaydedebilmesini sağlamaktadır. Söz konusu bu sistemlere ise IPTV yayın teknolojisi içinde Kişisel Video Kaydedici (Personal Video Recorder-PVR) denilmektedir⁵⁰.

IPTV sistemlerine entegre olabilen kullanıcılar, PVR'lere ara yazılımlar yardımıyla istedikleri bütün görüntüleri kaydedebilmektedir. Söz konusu ara yazılımlar üzerinde zamanlamaya yönelik seçenekler bulunmaktadır. PVR'ler

⁴⁸ Kuyusu, a.g.e., s. 193.

⁴⁹ Ertuğrul Acar, "Türkiye'de IPTV", 2009, s. 10, <http://www.iptv.org.tr/turkiyede-IPTV.pdf>, (02.08.2018).

⁵⁰ Ali Murat Kırık, "Pazarlama Faaliyetleri Çerçevesinde IPTV'nin Sunduğu Hizmet Ve Uygulamalar", *Uluslararası Hakemli Pazarlama ve Pazar Araştırmaları Dergisi*, 2017, Sayı: 10, 39-62, s. 55.

kullanıcılara kaliteli ve hızlı bir kayıt olanağı da sunmaktadır. Kişisel video kaydediciler (PVR) set üstü cihazlar içinde yer alan hard diskler olabilmektedir. Bu sayede kullanıcılar evlerinde olmasalar da sevdikleri programların başlama ile bitiş saatlerini sistem üzerine kaydederek PVR'nin söz konusu unsurları otomatik şekilde kaydetmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla kullanıcılar, sürekli olarak izlemiş oldukları şovları, programları ve dizileri kaçırmamaktadır. Kişisel video kaydediciler için geliştirilen ara yazılımlar yalnızca IPTV gibi set üstü cihazlarda çalışmaktadır. IPTV gibi cihazların kayıt ünitelerini meydana getiren öncü işletmeler TiVo® olmakta ve bu cihazlara ise kayıt sistemi öncelikle bu işletme tarafından geliştirilmiştir. Set üstü IPTV cihazlar içinde yer alan kayıt ünitelerinden bağımsız olsalar da ara yazılımların yardımıyla bütün uygulamalar bütünleşik şekilde hareket etmektedir. Söz konusu cihazlar sayesinde aynı zamanda kullanıcılar istedikleri zaman sürekli izledikleri ve sevdikleri programları, IPTV set üstü cihazlar ile servis ağlarında yer alan sunucular içine de kaydedebilmektedir⁵¹.

1.2.11. Mobil TV

Üçüncü nesilden mobil araçların yardımıyla GSM ağları üzerinden kalitesi yüksek dijital bir ses ve görüntü sağlayabilen sayısal televizyon yayıncılık türüne mobil TV denilmektedir. Mobil TV, en önemli elektronik haberleşme kaynaklarından biri olan televizyon ve mobilitenin yakınsaması neticesinde meydana gelmektedir. Dolayısıyla mobil TV'nin, analog olarak yapılan yayınlarının mobil iletişim cihazlarıyla izlenmesiyle karıştırılmaması gerekmektedir. Piyasa üzerinde bulunan televizyon özelliği bulunan cep telefonu şeklinde adlandırılan, karasal yayınların basit bir antenle izleyebilme olanağı sağlayan cihazların sunmuş olduğu hizmet ise mobil televizyon şeklinde adlandırılmamaktadır. Mobil TV'nin tamamıyla sayısal olarak sunulmakta olan televizyon hizmeti olduğu söylenebilir. Aynı zamanda mobil TV, televizyon içeriklerinin hareket edebilme veya hareket etme potansiyeli bulunan uçtaki terminallere de kablosuz bir şekilde etkileşimli ya da etkileşimsiz olarak iletimi olmaktadır. Mobil TV, kullanıcılar tarafından tablet ya da akıllı telefonlar gibi taşınabilir cihazlarla uyumlu olarak, izleyicilerin etkileşimli ve kişileştirilmiş televizyon içeriklerini izlemelerine imkan tanımaktadır⁵².

⁵¹ Ali Murat Kırık, "Televizyon Yayıncılığında IP Devrimi: IPTV", *Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Uluslararası Konferansı*, 28-30 Nisan 2010, İstanbul, Türkiye, 474-480, s. 476.

⁵² Mihalis Kuyucu, *Yakınsama Bağlamında Sayısal TV Yayıncılık Türleri Çalışma ve İş Modelleri ve Bu Modellerde Ödeme Sistemi*, (Editörler: Ahmet Çetinkaya vd.), Falanca Yayınları, 2015, s. 193.

İzleyicilerin etkileşimli ve kişileştirilmiş televizyon içeriklerini izlemelerine imkan tanıyan mobil TV, reklamcılara kişiye özel ve hedefli reklam kampanyalarını yapabileme imkanı sunmaktadır. Mobil TV, bir fenomen olmamakla birlikte IPTV için çeşitli dağıtım kanallarından biridir. Mobil TV ve sabit internet formatları giderek daha fazla birbirine yaklaşmış ve teknik servis sunum katmanları standart hale gelmiştir. Mobil TV her şeyden önce, birçok taşıyıcı işletmenin akış çözümleri ve ilgili program haklarını edinme yoluyla çözdüğü teknik bir zorluk taşımaktadır. Bununla birlikte mobil TV'nin televizyon içeriği etrafındaki geleneksel değer ağını değiştirmesi beklenmektedir. En dikkat çeken mobil taşıyıcılar hem üretim hem de dağıtımda aktif bir rol oynamaktadır. Mobil hizmetler sunarken dağıtılan çeşitli iş modelleri, genel içeriği tüketici olan ve kitle pazarlarına sunmaya odaklanmaktadır. Mobil TV henüz net bir şekilde tanımlanmış bir medya olmamakla birlikte pek çok çağrışıma sahiptir. Mobil TV, kullanıcılar bir televizyon setine erişemediklerinde geleneksel televizyonun yerini alabilmektedir. Mobil TV'ye yönelik Japonya ve Avrupa'daki mevcut davalarda da görüldüğü gibi mevcut kanalların ve programların yeniden yayınlanması yaygın hale gelerek mobil TV hareket halindeki televizyondan daha fazla gelişmektedir. Mobil TV etkileşimi vurgulayarak kullanıcıların içerik üretmesini ve kişiselleştirmesini sağlayan bir multimedya cihazının parçası olmaktadır⁵³.

Etkileşimi vurgulayarak kullanıcıların içerik üretmesini ve kişiselleştirmesini sağlayan bir multimedya cihazının parçası olan mobil TV hizmeti sunan mobil telefon gibi cihazlara, küresel anlamda erişimin olması, mobil TV aracılığıyla öğrenmeye karşı ilgiyi de gün geçtikçe arttırmaktadır. Mobil TV hizmeti sunan cihazların alakalı oldukları bütün mobil TV hizmeti sunan cihazlar, mobil öğrenmeler için en önemli bileşenlerden biridir. Öğrenen bireyler söz konusu teknolojilere ve cihazlara erişebildiği ölçüde mobil TV'den öğrenme gerçekleşmektedir. Mobil TV hizmeti sunan cihazlarda bulunan internete bağlanamama, 4G hizmeti alınamaması vb. teknik kısıtlar mobil TV'den öğrenmeyi etkilemektedir. Sorunsuz ve kaliteli bir mobil öğrenme sisteminin meydana getirilebilmesi için ilk olarak mobil TV hizmeti sunan cihazların sunduğu fırsatlar ile getirdiği kısıtların dikkate alınması gerekmektedir. Mobil TV'nin gelişmesiyle ilgili stratejiler ve politikalar belirlenirken söz konusu teknolojilerin mobil TV aracılığıyla öğrenmeye yönelik etkilerinin de değerlendirilmesi önem arz etmektedir⁵⁴.

⁵³ İ. Kahraman Arslan ve Pelin Arslan, **Mobil Pazarlama**, Papatya Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 80.

⁵⁴ Gülay Ekren ve Mehmet Kesim, "Mobil İletişim Teknolojilerindeki Gelişmeler ve Mobil Öğrenme", **Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi**, 2016, Cilt: 2, Sayı:1, 36-51, s. 47.

İKİNCİ BÖLÜM

TV SAĞLIK PROGRAMLARI VE TOPLUM SAĞLIĞI

2.1. TOPLUM SAĞLIĞI KAVRAMI, TOPLUM SAĞLIĞI PROGRAMLARININ AMAÇLARI VE ÖNEMİ

Bu bölümde; toplum sağlığı kavramı, toplum sağlığı programlarının amaçları ve önemi başlıkları ele alınmıştır.

2.1.1. Toplum Sağlığı Kavramı

Toplum sağlığı konusu, 19. yüzyıl içinde gerekli ilgiyi bulan bir bilim ve uygulama dalıdır. Dolayısıyla toplum sağlığı, örgütlenmiş olan toplum çalışmalarının sonucunda çevre sağlık şartlarını düzelterek, bulaşıcı özelliği bulunan hastalıkları önleyerek yaşamın uzatılmasını sağlayan önemli bir bilim dalıdır. Toplum sağlığı kavramını ilk olarak 1923'te C.E.A. Winslow tarafından yapılmıştır. Soyutlamanın en üst düzeyinde bulunan toplum sağlığı, halkın organize olma çabalarıyla hastalıklardan korunmanın, sağlığı yükseltmenin, hayatın uzatılmasının bilimi ve sanatı olmaktadır. Toplum sağlığı aynı zamanda bireylere sağlık konusunda bilgi vererek, hastalıkların koruyucu tedavisini ve daha erken tanısını sağlayacak, sağlık alanında örgütler kurarak, hastalıklardan korunmayı ruh ve beden sağlığıyla bireylerin çalışma gücünü de arttırmayı amaçlayan bilim dalı olmaktadır⁵⁵.

Toplum sağlığı kavramı, hastalıklar konusunda sistematik olarak veri toplayabilmek, kaynak ayırabilmek, planlama yapabilmek, kaynak ayırabilmek, salgınları tahmin edebilmek, kontrol ve koruma programlarını geliştirebilmek gibi uygulama hizmetleri sunmaktadır⁵⁶.

2.1.2. Toplum Sağlığı Programlarının Amaçları

Televizyonda yayınlanan toplum sağlığı ile ilgili programlar, bireylere temelde sağlığın geliştirilerek hastalıkların önlenmesi hususunda bir tanıtım sunmayı amaçlamıştır. Sağlık programları, sadece toplum ve insan sağlığının geliştirilerek hastalıkların önlenmesine katkı sağlamamaktadır. Söz konusu programlar aynı zamanda kişiler için gerekli olan sağlık davranışlarının da kazandırılması ve risk

⁵⁵ Ethem Erginöz, "Halk Sağlığı ve Mental Hastalıklar", İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, *Türkiye'de Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıklar Sempozyum Dizisi*, 2008, No: 62, 31-40, s. 31.

⁵⁶ Milli Eğitim Bakanlığı, *Hemşirelik, Toplum Sağlığına Giriş*, Ankara, 2013, s. 3.

içeren sağlık davranışları hususunda bireyleri bilinçlendirilmektedir. Bunun yanı sıra toplum sağlığı programları; düzenli spor yapmaları, dengeli beslenmeleri gibi bireylere pek çok faydalı alışkanlık kazandırma konusunda güdülemektedir. Toplum sağlığı programları aynı zamanda alkol, sigara gibi pek çok zararlı alışkanlıktan uzak durulması konusunda da bireyleri eğitmekte ve toplumsal bir görev üstlenmektedir. Televizyonda yer alan toplum sağlığı programları, bireylerin karşılaşmış oldukları sağlık problemleriyle nasıl başa çıkmaları gerektiği noktasına dikkat çekmektedir. Söz konusu programlar aynı zamanda sağlık konusunda da farkındalık yaratılması açısından etkin bir rol üstlenmektedir. Toplumsal ve bireysel sağlığın geliştirilebilmesi için sağlık programlarının bireyleri bilgilendirerek, onları sağlık konusunda etkileyerek bir farkındalık yaratılması ve olumlu bir sağlık davranışına yönlendirme gibi pek çok misyonu bulunmaktadır. Toplum sağlığı programları, izleyicilerin üzerinde sıklıkla durduğu önemli konulardan biridir. Sağlıklı bir yaşam biçiminin yaygınlaştırılması konusunda bireylere katkılar sağlamaktadır. Bundan dolayı sağlık programlarının, birey ve toplum açısından önemli pek çok işlevi bulunmaktadır⁵⁷.

2.1.3. Toplum Sağlığı Programlarının Önemi

Bireylerin televizyona daha kolay bir şekilde erişebilmesi, bilgi ihtiyacını karşılaması açısından bireylere kolaylık sağlayan araçlardan biri olması, televizyonu sağlık bilgisi elde edilen kaynaklardan biri olarak görülmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla televizyondaki sağlık programlarının fazla izleniyor olması bireylerin doyum ihtiyacını karşılamak istemesinden kaynaklanmaktadır. Tedavi gören bireyler, tedavi almış oldukları rahatsızlıklara ilişkin verilmekte olan bilgilere çok daha fazla ilgi göstermektedir. Tedavi gören bireyler aynı zamanda kendi durumunda olan bireyleri de görerek onlara daha çok moral desteği vermektedir. Bireyler arasında gerçekleşen sağlık iletişimi ise kitle iletişim araçlarıyla yürütülmekte olan kampanyalara göre çok daha fazla avantaja sahip olmaktadır. Bunun yanında sağlık iletişiminin geniş kesimlerin hedeflemiş olduğu kampanyalarda imkanları oldukça sınırlıdır. Televizyon ve akabinde internetin hızlı bir şekilde yaygınlaşması, bireylerin sağlık alanındaki bilgilerini toplum sağlığı programlarından elde etmesini de kolaylaştırmıştır. Kitle iletişim araçları bireylerin

⁵⁷ İkbal Bozkurt Avcı ve Mehmet Ferhat Sönmez, "Sağlık İletişimi Bağlamında Bireylerin Televizyonda Yayınlanan Sağlık Programlarını İzleme Alışkanlıkları ve Motivasyonları: Elazığ Örneği", *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2013, Cilt: 2, Sayı: 2, s. 121.

sağlık davranışlarını, hem bireysel hem de toplumsal olarak iki düzlemde etkilemektedir⁵⁸.

Halkın gündeminde yerini koruyan konuların başında gelen sağlık, her zaman popülaritesini korumanın bir yolunu bulmuştur. Televizyonda yayınlanan sağlık programları, hem sağlık kuruluşları ve doktorlar açısından iyi bir halkla ilişkiler çalışması olmakta, hem de televizyonlar ve yapımcılar açısından başarılı bir format olmaktadır. Sağlık programları, içerik açısından hassas içerikli bir yapıya sahip olduğundan dolayı program yapımcılarına büyük bir iş düşmektedir. Yapımcıların, programlarda verilecek olan bilgileri ince bir süzgeçten geçirmesi gerekmektedir. Dolayısıyla program yapımcıların bilirkişiler tarafından hazırlanmış olan içerikler üzerinden bir program akışı hazırlayabilmesi de programların güvenilirliği açısından önem arz etmektedir. Bu kapsamda, sağlık programlarının daha dikkatli bir şekilde yapılabilmesi açısından yapımcılara büyük bir sorumluluk ve iş düşmektedir⁵⁹.

2.2. SAĞLIKLI YAŞAM VE EĞİTİM İLİŞKİSİ İLE SAĞLIKLI BİR TOPLUM VE SOSYAL GELİŞİMİŞLİK DÜZEYİ İLİŞKİSİ

Sağlık eğitimi, yöntem ve ilkeler bakımından yetişkin eğitimlerinin özel bir konusunu oluşturmaktadır. Sağlık alanındaki eğitimlerin özelliklerinden birisi, uygulamaların içine okul çerçevesinde verilen sağlık eğitimi de girmektedir. Söz ve yazıyla kolay bir şekilde etkilenme düzeyine erişememiş olan kişilerin yaşamış olduğu toplumlarda verilen sağlık eğitimleri, yalnızca bireye yazı ve söz göstererek bilgilerin aktarılması olmamaktadır. Gelişmiş toplumlarda bireyler kendilerine yazı ya da sözle aktarılan öğütlere ve düşüncelere uyabilir. Bundan dolayı, gelişmiş olan ülkelerde olgunluk seviyesine erişmiş olan toplumlarda sağlık alanında verilen eğitimler bilgi aktarma işlemi olarak düşünülebilmektedir. Gelişmiş toplumlarda verilen sağlık eğitimleri yeni bir davranış kazandırarak, kazanmış olduğu bilgiyi de kullandırmaya özen göstermektedir. Az gelişmiş olan toplumlarda ise bireylerin yanlış bilgi, alışkanlık ve inançları genellikle, kültürlerinin parçası olduğundan dolayı, sağlık eğitimlerinin toplumsal bir boyutu da bulunmaktadır⁶⁰.

⁵⁸ Abdullah Koçak ve Yasin Bulduklı, "Sağlık İletişimi: Yaşlıların Televizyonda Yayınlanan Sağlık Programlarını İzleme Motivasyonları", **4. Uluslararası Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Sempozyumu**, 2010, 5-17, s. 16.

⁵⁹ "Sağlık Programlarında Sponsorluklar Gündem Dışı Tutulamaz", Sağlık Haberciliğine Yön Verenler, 22 Ocak 2014, <http://blogsaglik.blogspot.com/2014/01/saglik-programlarinda-sponsorluklar.html> (Erişim Tarihi: 18.07.2019).

⁶⁰ Zuhâl Ulusoy Gökkoca, "Sağlık Eğitimi Açısından Temel İlkeler", **Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 10, 2001, 371-374, s. 371.

Dolayısıyla bu bölümde; sağlıklı yaşam ve eğitim ilişkisi, sağlıklı bir toplum ve sosyal gelişmişlik düzeyi ilişkisi konuları ele alınmıştır.

2.2.1. Sağlıklı Yaşam ve Eğitim İlişkisi

İnsan sağlığı ve sağlıklı yaşam konusunda meydana gelen ilerlemeler, sağlık alanındaki gelişmelerin yanında insanların ortaya çıkan gelişmeler kapsamında yaşam şekillerini değiştirmelerine de bağlı olmaktadır. Bu değişimi sağlamak açısından sağlığın geliştirilmesinde ve korunmasında önemli yöntemlerinden biri sağlık eğitimi olmaktadır. Temel sağlık hizmetleri (TSH) kapsamında verilen sağlık eğitimlerinin yeri ile sağlık eğitimi konusunda toplumlarda sağlığın geliştirilmesi ve korunması için Alma Ata Bildirgesi'nin (1978) uygulanması gerekmektedir. TSH'nin ilk maddesi; yaygın olarak görülen sağlık problemleri, söz konusu problemlerin denetimi ve önlenmesiyle ilgili olarak kamuoyunun eğitilmesidir. Temel Sağlık Hizmetlerinin (TSH) sağlanabilmesi açısından vazgeçilmez unsurlardan biri olarak belirtilmiş olan etkinlikler şu şekilde sıralanabilir⁶¹:

- Sağlık eğitimine yönelik çalışmaların yapılması,
- Beslenme durumlarının geliştirilmesi,
- Temiz suyun sağlanmasıyla çevre sağlığı alanındaki hizmetlerin yaygınlaştırılması,
- AP ve AÇS hizmetlerinin daha da yaygınlaştırılması,
- Bulaşıcı hastalıklara yönelik bağışıklık kazandırılması,
- Endemik hastalıkların denetiminin yapılması,
- Sıklıkla görülen yaralanmalar ve hastalıkların uygun şekilde tedavisi,
- Temel ilaçların elde edilmesi

2.2.2. Sağlıklı Bir Toplum ve Sosyal Gelişmişlik Düzeyi İlişkisi

Sağlık konusu ile sosyal gelişmişlik düzeyi yakından ilişkilidir. Dolayısıyla hedeflenmiş sağlık harcamaları düzeyine ulaşabilme konusunda kaynakların harekete geçirilmesi finansman stratejisinin en önemli belirleyicilerinden biri olmaktadır. Bundan dolayı sorgulanması gerekli olan en önemli konu, seçilmiş olan stratejilerin sürdürülebilir olup olmamasıdır. Sosyal sigorta modelini benimseyen ülkelerde prim toplamanın zor olması ve istihdamın büyük bir bölümünün de kayıt dışında olması, sistemin sürdürülebilir olmasına yönelik problemin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Ancak sağlık hizmetlerinin vergilere dayandırılarak bir model kapsamında finanse etmeyi başaran ülkelerde; vergi yapısı, verginin adil olma özelliği, toplumlarda vergilerin nasıl dağıldığı ve vergi toplama kapasitesine yönelik

⁶¹ Gökkoça, a.g.e., s. 371.

sorular sorulması gerekmektedir. Bundan dolayı ülkenin ekonomik kapasitesinin en önemli belirleyicilerinin başında gelişmişlik düzeyi olmaktadır⁶².

Ülkenin ekonomik kapasitesinin en önemli belirleyicilerinin başında gelişmişlik düzeyi olmakla birlikte ülkelerin kapasitelerinin diğer belirleyicilerinden olan sosyal adalet, sosyal refah düzeyi ve sosyal güvenliğe yönelik kurulan disiplinlerin başında sosyal politika gelmektedir. Sosyal politika kapsamında sağlık ve sosyal politikaların temel problemlerini meydana getiren nüfus; sosyal güvenlik ve sosyal refah kapsamı içinde değerlendirilmektedir. Sosyo-ekonomik ve sağlık arasında bulunan ilişkiyi de ortaya koyabilmek amacıyla pek çok belirleyiciler farklı çalışmalarla Dünya Sağlık Örgütü'nün yayınları içinde ortaya konmuştur. Ekonomi ve sosyal politikaları sağlık konusunda çocukların hayatta kalma düzeyine, iyi hayat sürme düzeyine ve yetişip yetişmeyeceğine veya hayatın erkenden bulacağı konusunda pek çok belirleyicileri olmaktadır. Refah seviyesi yoksul veya yüksek toplumların gelişmişlik düzeyi, sosyal kapsam içinde sağlık hizmetlerinin de adil dağıtılması ile nüfusun sağlığının kalitesi de bireylere sağlanmış olan güvenceler kapsamında değerlendirilmektedir. Sağlık alanındaki sosyal belirleyiciler; insanların yetiştikleri, doğdukları, yaşadıkları ya da çalıştıkları yetiştikleri şartlar olmaktadır⁶³.

2.3. KAMU, STK VE ÖZEL KURUŞLAR ARASINDA YAPILACAK İŞBİRLİĞİNİN TOPLUM SAĞILIĞI AÇISINDAN ÖNEMİ

Batı toplumlarında ortaya çıkan sivil toplum kavramı, Avrupa Birliği'ne Türkiye'nin üyelik süreci içinde en çok anılan kavramlardan biri olmaktadır. AB ile Türkiye arasındaki ilişkilerde sivil toplum kuruluşları (STK) önemli birer misyon üstlenmektedir. STK'lar, dolaylı ve doğrudan rekabetin artmasıyla ekonomik büyüme üzerinde önemli katkılarda bulunurlar. STK'lar Avrupa'da, şeffaf ve demokratik Avrupa toplumlarının yaratılması, küreselleşme ve yeni teknolojilerin baskıları ile karşılaşmış olan toplumların değişimlere ayak uydurabilmesinin sağlanması ya da hükümetlerin doldurmayı beceremediği mekanizmalarda yer alan boşlukların doldurulabilmesi açısından önem arz etmektedir. STK'ların yapmış olduğu doğrudan katkılar; sağlık, sosyal hizmetler ve eğitim gibi pek çok kamu hizmetlerinin de sunumu şeklinde sıralanabilir. Aynı zamanda yerel anlamda ekonomik gelişmelerin desteklenebilmesi, ekonomik ve sosyal açıdan dışlanmış olan grupların ve bireylerin

⁶² Mehtap Tatar, "Sağlık Hizmetlerinin Finansman Modelleri: Sosyal Sağlık Sigortasının Türkiye'de Gelişimi", *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2011, s. 106.

⁶³ Özgür Topkaya, "Sosyal Politika Bağlamında Dünyada Sağlık Politikalarının Tarihsel Gelişimi", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 21, Sayı: 2, 2016, 707-722, s. 709.

toplumla bütünleşebilmesinin sağlanması gerekmektedir. Dolayısıyla STK'lar dolaylı yönden toplumların, ekonomik büyümeye ve rekabete yaşlılara ya da özürllülere yönelik olarak tutumlarını da olumlu olarak etkilemektedir⁶⁴.

2.4. TOPLUMUN SAĞLIK KONUSUNDA BİLİNÇLENDİRİLMESİNDE TV PROGRAMLARININ KATKILARI

Bu bölümde toplumun sağlık konusunda bilinçlendirilmesinde tv programlarının katkıları başlığı altında; bireyleri sağlık konusunda bilinçlendirme, hastalıkların önlenmesi konularında enformasyon sunumu, düzenli spor alışkanlıkları kazandırma, dengeli beslenme alışkanlıkları kazandırma, sağlıkla ilgili yeni gelişmelerin duyurulması başlıkları ele alınmıştır.

2.4.1. Bireyleri Sağlık Konusunda Bilinçlendirme

Bireyleri olumlu olan sağlık davranışına yönlendirebilmek amacıyla başvurulacak olan en önemli yöntemlerin başında bireyleri sağlık konusunda bilinçlendirme, çeşitli iletişim tekniklerinin ve yöntemlerinin sağlık alanında uygulanması gelmektedir. İletişim türleri ile yöntemlerinin sağlık alanındaki uygulamalarda kullanılması, sağlığın daha da geliştirilmesi bakımından önem taşımaktadır. Kaynağın gönderdiği sağlık mesajı alıcılara ulaştırmakla birlikte sağlık programları hedef üzerinde de sağlıkla alakalı pek çok davranış değişikliği meydana getirmektedir. Sağlığın daha da geliştirilmesi açısından iletişim kavramının kullanılması, sağlık iletişimi kavramıyla açıklanmaktadır. Genel açıdan bakıldığında, sağlık programları sağlık iletişimi yoluyla kişilere sağlık bilinci aşılayarak; onların olumlu sağlık davranışlarını kazanmalarını amaçlamaktadır. Sağlık iletişiminin, toplumsal ve bireysel sağlığın geliştirilebilmesi için bireyleri bilgilendirerek, onları sağlık konusunda etkileme yoluyla bir farkındalık yaratarak sağlık davranışlarına dönüştürebilme özelliği bulunmaktadır⁶⁵. Sağlık iletişimi kapsamında bireylerin sağlık konusunda bilinçlendirilmesi açısından televizyon sağlık programlarının daha da geliştirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla toplumun sağlık konusunda bilinçlendirilmesi açısından sağlık iletişiminin pek çok önemli işlevi bulunmaktadır.

Toplumları sağlık konusunda bilinçlendirmek için yayınlanan sağlık programları bir bakıma bireylerin sağlık konusunda bilinçlenmesini sağlamak amacı

⁶⁴ Filiz Tutar, Erdiç Tutar ve Çisil Erkan, "Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü", *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2012, Sayı: 10, 439-459, s. 448.

⁶⁵ Avcı ve Sönmez, a.g.e., s. 120.

taşımaktadır. Bireylerin kendi sağlıklarının önemini anlayabilmeleri açısından da sağlık programları önemli olmaktadır. Sağlık alanındaki son gelişmeler, yenilikler konusunda bilgi sahibi olabilmek ve sağlık risklerini öğrenme ihtiyacıyla sağlık alanındaki programlar izlenmektedir. Sağlık konusunda rahatsızlığı bulunan bireyler aynı durumda oldukları bireyleri görerek onlardan moral ve destek bulabilme ihtiyacını karşılamak için sağlık programlarını takip etmektedirler. Televizyon sağlık programlarının alışkanlıktan dolayı izlendiği düşünülse de genel olarak bireyler sağlık konusunda bilinçlenmek için bu programları izlemektedir. Aynı zamanda söz konusu programlardan elde edilmiş olan bilgilerin faydalı bir şekilde kullanılması da kişilerin hayat kalitesini arttırmaktadır. Tedavi gören bireyler, tedavi almış oldukları rahatsızlığa ilişkin verilmiş olan bilgilere çok daha fazla ilgi göstermektedir⁶⁶. Bu sayede kendi durumunda olan bireylerin olduğunu görmesi onların daha fazla moral bulmasını sağlamaktadır.

2.4.2. Hastalıkların Önlenmesi Konularında Enformasyon Sunumu

Enformasyon kavramı, iletişim ve bilgi teknolojilerinin belirleyici özelliği, yeni bir toplumsal yapının oluşmasında göstergeleri de etkilemiştir⁶⁷. Kitle iletişim araçlarından biri olan televizyonun, sağlık konusunu önemli bir enformasyon kaynağı şeklinde kullanan kitlelerin hayatlarını bir sağlık problemine dönüştürmelerine katkıda bulunduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla toplumsal yayıncılık ilkelerine bağlı olan yayıncıların, kitlelerin de kolaylıkla anlayabileceği ama bilimsel özelliğini yitirmeyecek şekilde içerik üretmesi gerekmektedir. Söz konusu yayıncıların aynı zamanda yaşamı tıbbileştirerek sağlık problemlerini toplumsal yaşamdan koparmayacak nitelikteki içeriği de özenle üretmesi önem arz etmektedir⁶⁸. Dolayısıyla hastalıkların önlenmesi konusunda izleyicileri etkileyen sağlık programları iyi bir enformasyon aracı olmaktadır.

2.4.3. Düzenli Spor Alışkanlıkları Kazandırma

Düzenli spor alışkanlıkları kazandırmak için hazırlanmış olan sağlık programları, kendine has format yapıları ile gerek bireysel istekleri karşılamayı gerekse sağlık alanında meydana gelen piyasa uygulamalarını, birer reklam çıktısına dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Genel yayın akışı bulunan programların haftalık olarak yayın akışı kapsamında bir tane sağlık programı da bulunmaktadır.

⁶⁶ Koçak ve Bulduklı, a.g.e., s. 16.

⁶⁷ Celalettin Aktaş, "Enformasyon Toplumu Bağlamında Türkiye", *Selçuk İletişim*, 2007, Cilt: 4, Sayı: 4, 181-193, s. 183.

⁶⁸ Ümit Atabek, Gülseren Atabek ve Deniz Bilge, "Televizyon Sağlık Programlarında İdeolojik Söylemler", *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 2015, Özel Sayı: 3, 11-29, s. 25.

Bunun yanında sağlık konusu diğer programların içinde de yer almaktadır. Dolayısıyla sağlık programları bireylerin sağlıkları konusunda düzenli spor yapmanın sağlığa olan etkilerini de vurgulamaktadır. Toplumun bütününe hitap eden en önemli araçlardan biri televizyon olmaktadır. Televizyon; hem toplumsal talepleri ve beklentileri karşılayacak hem de içinde bulunduğu sistem için ekonomi-politiğine de cevap verebilecek şekilde formatları üreterek program çeşitliliğine katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla sağlık sektörünün dinamik yapısı ile izleyicinin yoğun talebi, sağlık programlarının çeşitlenmesine ve sayısının artmasına sebep olmuştur. Sağlık programlarının konukları sürekli değişmekte, bazı sağlık konularının ele alınmakta olduğu formatlar olarak izleyiciyle buluşmaktadır. Ancak bazı sağlık programlarında ise tek bir uzman doktorla sağlık konuları ele alınmaktadır⁶⁹.

2.4.4. Dengeli Beslenme Alışkanlıkları Kazandırma

Vücudun büyümesiyle, dokuların çalışması ve yenilenmesi için gereken bütün besin öğelerinin yeterli düzeyde alınmasına, vücutta en iyi şekilde kullanılmasına dengeli ve yeterli beslenme olarak tanımlanmaktadır. Besin öğelerinin vücudun ihtiyaçları düzeyinde alınmadığında, vücut dokuları yapılanmadığı ve yeterli enerjinin oluşmadığı durumlarda yetersiz beslenme ortaya çıkmaktadır. İnsanlar gereğinden daha fazla besin aldığında, söz konusu öğeler vücut içinde yağ şeklinde biriktiğinden dolayı sağlık açısından zararlı olmaktadır. Bu duruma ise dengesiz beslenme denilmektedir. Sağlık programlarında insanların sağlıklı ve dengeli beslenmesinin insan vücudu açısından önemi vurgulanmaktadır. Bu nedenle sağlıklı ve dengeli beslenmenin oluşturulabilmesi için de sağlık programları önemli bir rol oynamaktadır⁷⁰.

2.4.5. Sağlıkla İlgili Yeni Gelişmelerin Duyurulması

Televizyon sağlık programları, sağlık haberleri konusunda yeni gelişmelerin ortaya konulması adına büyük önem taşımaktadır. Sağlık programlarında çıkan haberler, halkın yeni tedaviler konusunda ve sağlık alanında bilgi edinmesi açısından en önemli kaynaklardan biri olmaktadır. Basın-yayın organları içinde bulunan sağlık haberleriyle toplumun her kesimine ulaşmaktadır. Hangi ekonomik, sosyal veya meslek grubu içinde yer alırsa alsın tıpla doğrudan alakalı mesleklerin

⁶⁹ Abdulkadir Atik ve Zeynep Biricik, "Sağlıklı Beslenme Takıntısı (Ortoreksiya) Kapsamında Televizyon Sağlık Programlarının Format Yapılarının İncelenmesi", *Atatürk İletişim Dergisi*, 2017, Sayı: 13, 87-102, s. 88.

⁷⁰ T.C. Sağlık Bakanlığı, *Toplumun Beslenmede Bilinçlendirilmesi*, Saha Personeli İçin Toplum Beslenmesi Programı Eğitim Materyali, Ankara, 1997, s. 1.

dışında bütün insanlar sağlıkla alakalı haberleri de dikkatle okumaktadır. Söz konusu haberler, genellikle ailelerinin ya da kendilerinin sağlık sorunlarıyla dolaylı veya doğrudan ilgilidir. Sağlık programları içinde yer alan haberler bireylerin sağlıklı hayat yaşamaları veya sağlık sorunlarıyla mücadele ettiklerinde izleyecekleri yolları da etkilemektedir⁷¹.



⁷¹ Mürvet Hayran ve Berk Özdemir, "Sağlık Haberlerinin İçerik Analizi ve Medya Etiği", *İyi Klinik Uygulamalar Dergisi-İKU*, 2011, Sayı: 25, 30-36, s. 31.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK TELEVİZYON KANALLARINDA YAYINLANAN SAĞLIK PROGRAMLARININ İÇERİK ANALİZİ: ÖRNEK OLAY DOKTOR GELDİ (TRT 1), SAĞLIK KONTROLÜ (CNN TÜRK) , YAŞASIN HAYAT (NTV) SAĞLIK PROGRAMLARININ İÇERİK ANALİZİ (22-33 VE 29-30.12.2017)

3.1. İÇERİK ANALİZİ

Bu bölümde; içerik, içerik analizi kavramı yapıldıktan sonra içerik analizinin özellikleri üzerinde durulacaktır. İçerik analizinin özellikleri belirlendikten sonra televizyon programlarına yönelik içerik analizi ele alınmıştır.

3.1.1. İçerik Analizi Kavramı

Elde yazılı olarak bulunan bilgilerin içerdikleri mesajlarının ve içeriklerinin özetlenerek belirtilmesine içerik analizi denilmektedir. İçerik analizi sosyal bilimler alanında sıklıkla kullanılmaktadır. Aynı zamanda içerik analizi, belli kurallara dayandırılan kodlarla mektup, kitap, gazete başlıkları, kitap bölümleri vb. gibi metinlerdeki bazı sözcüklerin özetlenmesi olmaktadır. İçerik analizi diğer bir ifadeyle yazılı, sözlü veya diğer unsurların sistematik ve nesnel şekilde incelenmesini sağlayan yaklaşım olarak da ifade edilebilir⁷².

İçerik analizi; meta-analiz, meta-sentez veya tanımlayıcı analiz yaklaşımlarını içeren bir yöntem yerine veri analizi için kullanılan bir yöntem olmaktadır. Bu araştırma yöntemlerinde içerik analizi kullanılırken ciddi sorunlara yol açabileceği için araştırma yöntemini bildirirken çok dikkat etmeleri gerekmektedir. İçerik analizi uygulayan bireylerin bu prosedürleri dikkatlice bildirmesi, farklı alt başlıklar altında içerik analizi ve veri analizini açıklaması gerekmektedir⁷³.

3.1.2. İçerik Analizinin Özellikleri

İçerik analizinin amacı, verilerin tanımlanması ve bu veriler içindeki saklı bilgilerin ortaya çıkarılmasıdır. Bu durumda dokümanlardan elde edilecek olan

⁷² Louis Cohen, Lawrence Manion, and Keith Morrison, *Research Methods in Education*, 6th ed., Routledge, New York, 2002, p. 45.

⁷³ Serkan Dinçer, "Content Analysis in for Educational Science Research: Meta-Analysis, Meta-Synthesis, and Descriptive Content Analysis", *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 2018, Volume: 7, Issue: 1, 176-190, p. 177.

araştırma verilerinin işlenebilmesi için içerik analizinin dört aşamadan geçmesi gerekmektedir. Bu aşamalar şu şekilde sıralanabilir⁷⁴;

1. Konuların bulunması,
2. Elde edilen verilerin kodlanması,
3. Konuların ve kodların düzenlenmesi
4. Elde edilen bulguların tanımlanarak yorumlanması.

İçerik analizi için geliştirilmiş olan pek çok araç bulunmaktadır. Bu araçların kesini, nesnel, doğru, geçerli ve güvenilir olması gerekmektedir. Bu doğrultuda içerik analizinin özellikleri şöyle sıralanabilir⁷⁵:

1. Genellenebilir olma: İçerik analizi ile elde edilecek olan sonuçların genellenebilir olması, yapılacak olan çalışmanın örnekleminin çok geniş alanlara uygulanma derecesini ortaya koymasıdır.

2. Yinelenebilir olma: İçerik analizi kapsamında çalışmanın çoğaltılabilmesi, belirlenmiş olan araştırmaların sonuçlarının aşırı derecede genellenmesine karşı koruyucu olmaktadır. Çoğaltma işlemi de her defasında benzer neticelerin elde edilip edilmediğini kontrol edebilmek için çalışmaların farklı bağlamlarda ve farklı pek çok durumda yinelenmesini içermektedir.

3. Güvenilir olma: İçerik analizinde ölçme prosedürlerinin tekrarlanmış olan denemelerde, her zaman aynı sonuçları üretebilme derecesini ortaya koymaktadır. İçerik analizlerinde, güvenilir olmak büyük önem taşımaktadır. Kullanılan kodların güvenilirliği sağlanmadan içerik analizinin yapılması anlamsız olmaktadır.

3.2. TELEVİZYON PROGRAMLARINA YÖNELİK İÇERİK ANALİZİ

İçerik analizi yöntemi kullanılarak Türkiye’de şifre ya da kablo kullanılmadan halka açık yayın yapan televizyon kanallarının içerik ve konuları arasındaki sağlık programları incelenmiştir. TRT 1 “Doktor Geldi”, CNN Türk “Sağlık Kontrolü” ve NTV “Yaşasın Hayat” programı, Türkiye’de popüler olarak sağlık alanında yayın yapan sağlık programlarıdır. Bu programlar ile yayınlandığı televizyon programları, farklı medya gruplarına bağlı olmaları ve sahip olmuş oldukları farklı medya grupları olduğu için tercih edilmişlerdir.

⁷⁴ Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006, s. 37.

⁷⁵ Kimberly A. Neuendorf, *The Content Analysis Guidebook*, Thousand Oaks, CA: Sage, 2002, p. 29.

3.2.1. Birinci Hafta Programları (22 Aralık 2017-23 Aralık 2017)

Uygulama bölümünde ilk olarak 22-23 Aralık 2017 tarihlerinde televizyonda yayınlanan, Doktor Geldi (TRT1), Sağlık Kontrolü (CNN TÜRK) ve Yaşasın Hayat (NTV) sağlık programları üzerinde İçerik Analizi yapılmıştır.

Birinci haftada incelenen sağlık programlarının yayın istasyonları, program sunucuları, programın sürekli konukları ve programın misafir konukları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo-1 Birinci Hafta İncelenen Programlar, Yayın İstasyonları ve Katılımcılar

PROGRAMIN ADI	YAYIN İSTASYONU	PROGRAM SUNUCUSU	PROGRAMIN SÜREKLİ KONUKLARI	PROGRAMIN MİSAFİR KONUKLARI
DOKTOR GELDİ	TRT1	Dr. Halit Yerebakan	YOK	İç Hastalıkları Uzmanı Doç. Dr. Hasan Aydın Spor Eğitmeni Çalkan Bey
SAĞLIK KONTROLÜ	CNN TÜRK	Leyla Ataman	YOK	Doç. Dr. Altuğ Çetinkaya Prof. Dr. Gül Başaran Prof. Dr. Aygül Demiroğlu Prof. Dr. Serdar Tekgül
YAŞASIN HAYAT	NTV	Melda Yücel Kocaalp ve Prof. Dr. Osman Müftüoğlu	YOK	YOK

3.2.1.1. TRT1, Dr. Halit Yerebakan’ın Sunduğu “Doktor Geldi” Programı (22 Aralık 2017)

“Doktor Geldi” isimli program, hafta içi her gün saat 13.45 te TRT 1 ekranlarında canlı olarak yayınlarını sürdürmektedir. Programın sunuculuğunu Dr. Halit Yerebakan yapmaktadır. İç Hastalıkları Uzmanı Doç. Dr. Hasan Aydın ve Spor Eğitmeni Çalkan Bey, programın o haftaki misafir konuklarıdır.

Program sunucusu Dr. Halit Yerebakan, o günkü programın içeriğinden, programda neler konuşulacağından bahsetmektedir. Doktor Geldi programında işlenen konular, konuların sıraları ve süreleri Tablo 2’de verilmeye çalışılmıştır.

Tablo-2 Doktor Geldi (TRT1) Programında İşlenen Konuların Sırası ve Süresi

İŞLENEN KONULAR	SIRA	SÜRE
İnsan metabolizmasının endokrin değerleri ve tiroit fonksiyon bozuklukları	1	25'
Metabolizma nasıl çalışır? Sağlıklı ve kalıcı kilo vermek için nasıl beslenmeliyiz? Kasları güçlendiren yağ yakan egzersizler nelerdir?	2	24' 36"
Uzun süre ayakta kalmak varis sebebi midir? Kilo varisi tetikler mi? Hamilelik döneminde varis artar mı? Varis tedavisinde uygulanan son yöntemler nelerdir?	3	20'17"

Doktor geldi programında ilk olarak insan metabolizmasının endokrin değerleri ve tiroit fonksiyon bozuklukları kapsamında insan metabolizmasının endokrin değerleri konusunda bilgi almak adına Prof. Dr. Hasan Aydın programa katılmıştır. Hasan Aydın'a ilk olarak "Obezitenin temelinde ne yatıyor?, Obezitenin temelinde hangi faktörler yer alıyor?" şeklinde bir soru sorulmuştur. Aydın ise obezitenin temelinde çok sebep olduğundan söz etmektedir. İlk olarak obezite altında yatan sorunlardan birinin hastalıklar olduğunu dile getirmektedir. Ardından "Ne gibi endokrin bozukluklar obeziteyi tetikler?" sorusu sorulmaktadır. Aydın, hormon üretiminin azalmasının sebeplerden biri olduğu ifade edilmektedir. Onun dışında kortizol hormonunun aşırı salgılanması ile seyreden hastalıkların da obeziteyi tetiklediğini ifade etmektedir. Daha sonra programın sunucusu Halit Yerbakan, Hasan Aydın'a "Hormonel bozukluklar kilo yapar mı?" şeklinde soru yönlendirmektedir. Neden kilo verilmediğine yönelik yönlendirilen soruya Aydın, yağ dokusunun kilo verememe üzerinde önemli bir etki yarattığı üzerinde durulmaktadır. Konuşmalarda, insülin direncinin insan vücudunun daha da yağlanmasına neden olduğu ifade edilmektedir.

Daha sonra sunucu zayıflamak isteyip, uğraşıp kilo veremeyen var mı diye sorulduğunda konuklardan biri bu konuda şikayeti olduğunu belirtmektedir. Konuk, uzun yıllardır kaya tuzu yediğini, yemeden durmadığını ve bütün tat alma duyusunu

öldürdüğünü ifade etmektedir. Daha sonra yine aynı şekilde soruyu yenilediğinde konuk, kilo verdiğini ancak verdiği kiloda duramadığını söylemektedir. Sunucu bunun üzerine Aydın'a, "İnsülin direnci iştah artışına neden olur mu?" şeklinde soru yönlendirmektedir. Doğrudan bir etkisi olmadığı ancak dolaylı yoldan az da olsa etkisinin olduğunu ifade etmektedir.

Ardından Aydın'a "Hipotiroit nedir?" sorusu yönlendirildiğinde Aydın, tiroit hormon üretiminin azalması olduğu, tiroit hormonunun insan metabolizmasının organlarının çalışma hızını kontrol etmektedir şeklinde açıklamada bulunmaktadır. Daha sonra ekranda yayınlanan slaytla sunucu, hipotiroit belirtilerinin kilo alımı, çabuk yorulma, letaji, soğuk intoleransı vb. gibi sıralanacağını söylemektedir. Daha sonra sunucu ve Aydın, örnek insan vücudu üzerinde hipotirodin nasıl olduğuna açıklık getirmektedir. Hipotireoid konusunda insanın kendisini aynanın karşısında kontrol edebileceği belirtilmektedir. Son olarak Aydın'a "Tiroit hastaları nasıl beslenmeli?" şeklinde soru yönlendirilmektedir. Aydın da deniz ürünleri ve iyotlu tuz tüketiminin tam anlamıyla yapılması gerekmektedir. Son olarak bir konuk Aydın'a t4 hormonunun çok çalıştığını, aşırı sinirli olduğunu ve aşırı zayıf olduğunu ifade etmektedir. Ancak Aydın, hipotiroidi olmadığını hipertiroidi olduğunu belirtmektedir. Daha sonra birkaç konuğa da tiroid konusunda bilgi almak için mikrofon uzatılmaktadır. Aydın, kişilerde hipotiroidi hormonunun eksik olduğunda dışarıdan takviyelerle desteklenerek eksikliğin giderildiğini belirtmektedir. Ardından Aydın'a teşekkür ederek diğer konuğa geçmek üzere kısa bir tanıtım reklamı verilmektedir.

Prof. Dr. Hasan Aydın'ın ardından kas kitlesinin önemli olduğuna vurgu yapan sunucu, insan bedeninin ve metabolizmanın nasıl çalıştığını göstermek üzere birkaç anlatımda bulunmaktadır. Ayrıca karaciğerin önemi üzerinde durmakta, karaciğerin metabolizmayı hızlandırıp hızlandırmadığı konusunda anlatım yapmaktadır. Metabolizmayı hızlandıran yöntemlerden ve yiyeceklerden bahsetmektedir. Sunucu daha sonra kas geliştirici ve metabolizma hızlandırıcı yöntemler nelerdir bunları öğrenmek için Spor Eğitmeni Çalkan Bey'i davet etmektedir. Sunucu, doğru bir kas kitlesine sahip olabilmek için neler yapması gerekir, nelere dikkat etmesi gerektiğini konuğuna sormaktadır. Çalkan Bey, kas kitlesine sahip olmanın uzun bir emek gerektiğini vurgulamıştır. Sağlıklı bir beden, sağlıklı bir duruş ve sağlıklı bir kas kitlesi için neler önerileceğine dair gösterime dayalı bir anlatımda bulunmaktadır. Metabolizmayı hızlandırmak için fonksiyonel sporlar ve hareketlerin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Fonksiyonel sporlardan birinin şınav pozisyonu olduğu ve fonksiyonel sporlar açısından önemli bir spor olduğu anlatılmaktadır. İlk olarak şınav

pozisyonunun nasıl olacağına yönelik hareket göstererek uygulanmaktadır. Daha sonra plank pozisyonu şeklinde tanımlanan fonksiyonel hareketlerden biri uygulamalı gösterilmektedir. Genelde spor eğitmeni Çalkan Bey, metabolizmayı hızlandırıcı spor hareketlerini uygulamalı olarak sunucu ile birlikte göstermektedir. Zayıflamak için protein tozu vb. gibi ürünler tüketilmemesi yani doğal olmayan hiçbir şeyin tüketilmesini önermediğini dile getirmektedir. Daha sonra varis konusunda sunucu Dr. Halit Yerebakan varis konusunda konuşmak üzere konuşunu uğurlamakta ve kısa bir tanıtım reklamı vermektedir.

Dr. Halit Yerebakan, kış aylarının varis tedavisi için tam zamanı olduğunu belirtmektedir. İlk olarak varisi tanımlamakta ve tedavi zamanının ne zaman olduğunu söylemektedir. Bir konukta bulunan varis üzerinden varis hastalığına yönelik kimlerde varisin daha çok olduğunu söylemektedir. Varislerin neden olduğunu ekranda yansıtılmış bir resim üzerinden izleyicilere anlatımda bulunmaktadır. Varisin mesleki bir hastalık olduğu, hamilelik, kadın olmak, kilo vb. gibi etkenlerin varise daha çok artırdığını ifade etmektedir. Yerebakan, varisin nasıl olduğunu anlatabilmek için kendisi uygulamalı anlatımlarla anlatımda bulunmaktadır. Varisin tedavisi edebilmek için damar içine köpük sıkıldığını, ilaç sıkılabildiğini ifade etmektedir. Ancak varis tedavisinde köpüğün iyi bir yöntem olmadığını vurgulamaktadır. Varis ağrısının yazın daha çok arttığı dile getirilmektedir. Varisin tedavisinde eski usul ve yeni usul tedavi yöntemlerinden bahsedilmektedir. Varis için 3 çeşit yöntem olduğu söylenmektedir. Bu yöntemleri uygulamalı olarak izleyenlerle paylaşmaktadır. İlk olarak radyofrekans ile varis tedavisinin nasıl olduğunu cansız manken üzerinde uygulamalı olarak göstermektedir. Son olarak varis ameliyatının nasıl olduğuna yönelik gösterim yaparak programa son verilmiştir.

3.2.1.2. CNN TÜRK, Sinan Kunter'in Sunduğu "Sağlık Kontrolü" Programı (23 Aralık 2017)

"Sağlık Kontrolü" isimli program, Cumartesi günleri saat 09.00 da CNN Türk ekranlarında canlı olarak yayınlarını sürdürmektedir. Programın sunuculuğunu Sinan Kunter yapmaktadır.

Programın o dönem sunuculuğunu yapan Leyla Ataman programda nelerin yer alacağından bahsederek programa başlamaktadır.

Tablo-3 Sağlık Kontrolü (CNN TÜRK) Programında İşlenen Konuların Sırası ve Süresi

İŞLENEN KONULAR	SIRA	SÜRE
Göz çevresi estetiği	1	11'23"
Meme Kanseri Teşhisi	2	09'18"
Tüp bebekte başarıyı artıran tedaviler	3	11'09"
Çocuklarda yatak ıslatma konusu	4	09'19"

Ataman ilk olarak göz ve göz çevresi estetiğini konuşmak üzere Doç. Dr. Altuğ Çetinkaya'yı konuk etmektedir (01'11"). Göz çevresi estetiği konusunda kısa bir konuşma yapan Ataman ilk olarak "Göz hekimine başvurarak ameliyat olmanın ne gibi avantajları olur?" şeklinde bir soru yöneltmektedir. Çetinkaya bunun üzerine, ameliyatı yapanların göz hekimi olmalarının önemli olmadığı oküloplastik cerrahi eğitimi almış olan doktorların da yapabileceğini vurgulamaktadır. Ayrıca oküloplastik cerrahinin tanımını yapan Çetinkaya, göz yapısını ve göz kapağının yapısını tanımlamaktadır (03'27"). Çetinkaya ardından ameliyat olan hastası konusunda örnek vererek, ameliyat olan kişinin göz kapağı yapısı hakkında bilgi vermektedir. Ataman, göz kapağı sarkıklığının göz tembelliğine sebep oluyor mu şeklindeki sorusuna karşı Çetinkaya, göz tembelliğinin çocuklarda daha çok olduğunu ancak erişkinlerde görülmediğini dile getirmekte ve bu konuda açıklamalarda bulunmaktadır (06'13"). Ataman ardından göz kapağı ameliyatının önemli olduğunu ve göz kapağı ameliyatının göz kuruluşuna da neden olduğunu belirtmektedir. Buna karşı Çetinkaya, ameliyat öncesi hangi hastaya hangi ameliyatın yapılacağını önemli olduğunu belirtmektedir. Ayrıca ameliyattan hemen önce çizimin düzgün yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Çetinkaya ameliyatlarda lazer kullanılabildiğini ancak bunun çok önemli olmadığını belirtmektedir (09'44"). Ataman göz torbası ameliyatının önemli olduğunu ve yaşanan bir talihsizliğin görmeyi etkileyeceğini belirtmektedir. Çetinkaya ise üst kapak torbalarının görme için önemli olduğunu ancak alt kapak torbalarının görmeyi engellemediğini ifade etmektedir. Bu konuda

da kısa bir açıklama yapmaktadır. Son olarak Çetinkaya ikinci ameliyatlara ihtiyaç olup olmadığına karşı anlatımda bulunmaktadır (12'36").

"Kirli havada spor riski"ni anlatan dünyadan kısa bir sağlık haberinin ardından Prof. Dr. Gül Başaran, Ataman'ın konuğu olmaktadır (13'10"). Meme kanserine karşı tedaviler konusunda konuşulduğu bölümde Ataman Başaran'a ilk olarak "Meme kanseri olmada genetik faktörlerin yanında hangi faktörler kadının meme kanseri olmasını tetikliyor?" şeklindeki soru sormaktadır. Başaran ise; bütün kanserlerin genetik olduğunu ancak genetik denilince hepsinin aileden de geçmediğini belirtmektedir. Ancak meme kanserinin daha çok aileden kaynaklandığını belirten Başaran, hormonlarla çok haşır neşir olmanın meme kanserini artırdığını ifade etmektedir (15'08"). Emzirme ve çok çocuk sahibi olmanın meme kanserine iyi geldiğini belirten Başaran, bunların hormonal yaşamı etkileyen faktörler olmasından kaynaklandığını dile getirmektedir. Meme kanserinin çok sık görülmesinin nedenini soran Ataman'a cevap olarak Başaran, medenileşmenin daha çok insanları kanserojen içeren maddelerle bir araya getirdiğini dile getirmekte ve tam nedeninin bilinmediğini ifade etmektedir. Ayrıca kadınlarda çok sık görülen kanserlerin %25'ini meme kanserinin oluşturduğunu ifade eden Başaran, bu oranın yüksek olduğunu belirtmektedir. Meme kanserinin teşhisi için erken teşhis ve elle muayene hakkında konuşmalar geçmektedir (16'37"). Başaran, kadınların kendi vücutlarını tanımaları gerektiğini, neyin normal neyin normal olmadığını bilmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Kanser tedavisinde nelerin kullanılacağı konusunda soru soran Ataman' karşı Başaran bu konuda açıklamalarda bulunmakta ve bu konuda kişilere özel tedavileri olduğunu dile getirmektedir. Kanserinin tekrar nüksetmesi konusunda bilgi veren Başaran, tedavi edilen hastaların 1/3'ünde hastalığın geri geldiğini vurgulamakta ve bu konuda açıklamalarda bulunmaktadır (20'06"). Meme kanserinde nüksü önlemek için genetik testler yapılabileceği de ifade edilmektedir. Son olarak Başaran'a teşekkür eden Ataman, ardından "kokudan Parkinson teşhisi" şeklinde başlıkla sunulan dünyadan bir haberle programa devam edilmektedir. Halk arasında titreme hastalığı olarak bilinen Parkinson hastalığının kesin tedavisi bulunmadığı ancak hastalığın belirtilerinin önemli ölçüde azaltıldığı belirtilmektedir.

Daha sonra tüp bebekte başarıyı artıran tedavileri konuşmak üzere Prof. Dr. Aygül Demirel'u konuk etmektedir. Başarısız tüp bebek denemelerinde neler yapılabiliyor, yumurta gençleştirme tedavileri mümkün mü?, gebelik aşısı ve embriyonun rahime tutunabilmesi için hangi şartlar gerekli onların konuşulacağı ifade edilmektedir. Tüp bebek tedavisinde genel anlamda başarı sağlandığını ancak

bazı çiftlerin bu yöntemle de tekrarlayan bir başarısızlığa neden olduğu ifade edilmektedir. Ataman Demirool'a tüp bebek tedavisinde tekrarlayan başarısızlıkları nasıl ekarte etmeye çalışıyorsunuz? Çiftlerle nasıl değerlendirme yapıyorsunuz? şeklinde sorular yöneltilmektedir. Bunun üzerine Demirool, tüp bebek tedavisinde çiftlerin bilgilendirilmesinin çok önemli olduğunu vurgulamaktadır. Çiftlerin anne ve baba olarak nasıl bir yüzdeleri olması gerektiğini ifade etmektedir (24'09"). Çiftlerin çoğunluğunun yıllarca farklı yöntemler denediğini ancak başarısız olduklarını ve gelen hastaların genellikle psikolojik olarak yıpranmış bir şekilde geldiklerini belirtmektedir. Çiftlerden alınan bilgilerin harmanlanarak bu bilgilerin yeni tekniklerle birleştirildiği söylenmektedir. Leyla ataman, genetik test tüm tüp bebek tedavisi isteyen çiftler için uygun mu? Kimler için bu yöntem uygulanmalı? şeklinde soru sormaktadır. Demirool ise genetik analiz bir anne ve baba adayının kromozom analizi ve genetik olarak değerlendirilmeleriyle başlayan bir süreç olarak ifade edilmektedir. Devamında bu yöntemin nasıl geliştiği ve uygulandığı konusunda detaylar verilmektedir. Tüp bebek yönteminin başarısız olmasında nelerin etkili olduğu belirtilmektedir. Ataman, yumurta gençleştirme yöntemi olarak ifade edilen bir tekniğin günlük hayatta çok konuşulmaya başlandığını belirtmektedir. Yumurta gençleştirme mümkün mü? Şeklinde Ataman, yumurta gençleştirme yöntemi olarak ifade edilen bir tekniğin günlük hayatta çok konuşulmaya başlandığını belirtmektedir. Yumurta gençleştirme mümkün mü? şeklinde Demirool'a soru yöneltilmektedir. Demirool ise yasal olarak bu yöntemin uygulanmayacağını hatta uygulanmaması gerektiğini ifade etmektedir (30'32"). Bu haberlerin halk için daha temkinli bir şekilde sunulması gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca bu yöntemlerin yanında gebelik aşısının uygulandığında tüp bebek tedavisinin kesin sonuç verip vermediğinin sorulması üzerine Demirool, bu yöntemlerin dinleyenlerin yanlış ve eksik anladığını, gebelik aşısının koldan yapılan bir aşı olmadığını ifade etmektedir. Bunun üzerine gebelik aşısının nasıl uygulandığı ve ne işe yaradığı konusunda açıklama yapılmaktadır. Bu nedenle hem anne adayının hem de baba adayının özelliklerinin tüp bebek açısından çok önemli olduğu açıklanmaktadır. Ardından Ataman, Demirool'a teşekkür ettikten sonra kısa bir reklam arası verilmektedir (34'19").

Reklamların ardından Ataman, çocuklarda ve bazen de gençlerde görülebilen gece uykuda altını ıslatma sorununu konuşmak üzere Prof. Dr. Serdar Tekgül'ü konuk olarak almaktadır. Ardından Ataman altını ıslatma durumunun çocuklarda ne sıklıkla görüldüğünü sorması üzerine Tekgül, bu durumun çok sıklıkla görüldüğünü ve 5 yaşından sonra görüldüğünde bir problem olarak algılandığını ifade etmektedir. Bu durumun aslında yeme-içme, yürüme gibi geç kazanılan durum olarak da

algılandığı ifade edildiği ve 5 yaşından sonra tedavi için aday oldukları vurgulanmaktadır. Bu durumun hastalık olmadığını ve gelişimsel bir gecikme olduğunu ifade eden Tekgöl, çocukların bu ezikliği çekmesini ailelerin müsaade etmemesi gerektiğini belirtmektedir. Altını ıslatma sorununun psikolojik bir nedeni olabilir mi? sorusu üzerine Tekgöl, görülme sıklığı olan oran içinde aslında psikolojik bir neden olmadığını belirtmektedir. Bu durumun yanlış bilindiğini ve nadiren psikolojik nedenleri olabileceği vurgulanmaktadır. Altını ıslatan çocukların cezalandırılmasının çok yanlış bir davranış olduğu ve aslında bu problemde çocuğun bir suçu olmadığı ifade edilmektedir. Gelişimsel bir rahatsızlık olan bu problemlerde cezalandırmanın çocukların psikolojilerini daha kötü etkileyeceği üzerinde durulmaktadır. Bu sorunu yaşayan çocukları daha çok çocuk üroloji, çocuk nefroloji uzmanlarına götürmeleri gerektiği ancak her yerde bu uzmanları bulmanın kolay olmadığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu işi bilen ve bu ile bilgisi olan merkezlere gidilmesinin önerildiği söylenmektedir (39'56"). Bunun yanında aile hekimi düzeyinde bile algılanıp tedavi edilebilecek bir hastalık olduğu da ifade edilmektedir. Çocukların ilaç kullanmasının ileride çocuklarda sağlık problemlerine neden olabileceğinin düşünüldüğü vurgulanmaktadır. Bunun üzerine Tekgöl, ilaçla tedavi ve alarm tedavisi olmak üzere iki çeşit tedavi yönteminin olduğu belirtilmektedir. İlaç tedavisinin, rahatsızlığın neden kaynaklandığı bulunduktan sonra uygulanması gerektiği; alarm tedavisinin ise uyanamayan çocuklarda uygulandığı çocuğa takılan alarm sayesinde ıslanma başladığında alarmın çalması ile çocuk uyandırılmaya çalışılmaktadır. Bu tedavinin bir şartlanma tedavisi olduğu ve çok başarılı bir tedavi olduğu, aynı zamanda kalıcılığının yüksek ancak uygulanmasının zor bir tedavi olduğu belirtilmektedir. Son olarak Leyla Ataman, Tekgöl'e teşekkür ettikten sonra programı sonlandırmaktadır.

3.2.1.3. NTV, Prof. Dr. Osman Müftüoğlu'nun Sunduğu "Yaşasın Hayat" Programı (23 Aralık 2017)

"Yaşasın Hayat" isimli program, Cumartesi günleri saat 19.15 de NTV ekranlarında canlı olarak yayınlarını sürdürmektedir. Programın sunuculuğunu Melda Yücel Kocaalp ve Prof. Dr. Osman Müftüoğlu yapmaktadır.

Programın sunuculuğunu yapan Melda Yücel Kocaalp program içeriğinden bahsederek programa başlamaktadır.

Tablo-4 Yaşasın Hayat (NTV) Programında İşlenen Konuların Sırası ve Süresi

İŞLENEN KONULAR	SIRA	SÜRE
Sağlıklı yaşamda olmazsa olmaz takviyeler	1	04' 15"
Az uyku neden acıktırır?	2	44"
15 kilo ver diyabete veda et	3	07' 44"
Hangisi Doğru	4	03'
İyi haber kötü haber, 5/2 diyeti işe yarıyor,	5	01' 08"
Haftanın hapi, Kilo vermek için kardiyo mu direnç egzersizi mi yapılmalıdır?	6	03' 06"

Kocaeli ilk olarak stresli hayatın içerisinde insan vücudunun bazı takviyelere ihtiyacı olduğunu ifade etmektedir. Bu takviyelerin hangileri olduğu ve hangi takviyeler olmazsa olmaz, hangi takviyelerin yanından bile geçilmez konularında Prof. Dr. Osman Müftüoğlu ile konuşmaya başlamıştır. İnsan vücudunun ihtiyaç duyduğu bazı takviyelerin olduğunu belirtmektedir. Kocaeli ilk olarak dünyadan bir haberle programa başlamıştır. Haberin konusu ise “Çarşaf temizliği mühim bir konu”dur. Bunun üzerine Müftüoğlu, çarşaf temizliğinin özellikle kışın daha önemli olduğunu vurgulamakta ve bu konuda açıklama yapmaktadır. Ardından Kocaeli başka bir habere yer vermektedir. Bu haber, “Az uyku neden acıktırır?” şeklinde olmaktadır. Müftüoğlu bunun nedeninin, uykusuzluğun getirdiği stres, stresin getirdiği kortizol artışı ve kortizol fazlalığı sonucunda insanların birden bire insülin şeker dengesizliği ile karşılaşması olduğunu vurgulamaktadır.

Kocaeli ardından başka bir haber okumaktadır. Bu haberin içeriği “15 kilo ver diyabete veda et” şeklinde olmaktadır. Müftüoğlu, vücut ağırlığının %10'unu kaybeden şeker hastalarının daha sağlıklı hale geldiğini dile getirmektedir. Ardından Kocaeli, “İşyerinde sinir bozucu sorunlar beyne iyi geliyor” şeklinde bir haberi okumaktadır (5'18"). Müftüoğlu bu habere karşı, işyerinde sorun çıkaran bir çalışana kızılmaması gerektiğini, onun çıkarmış olduğu sorunu çözmeye çalışırken bellek bozukluğunun oluşmasını engellediğini dile getirmektedir. Daha sonra Kocaeli, “Aşırı şekerlenme daha hızlı yaşlandırıyor” şeklinde bir haber başlığını okumaktadır (6'02"). Müftüoğlu bu durumun glikasyon yani glikize olma olduğunu, şekerlenen ürünün göze iyi gelmediğini, glokomu ve kataraktı hızlandırdığını dile getirmektedir.

Ardından sağlık gündemi adında kısa bir tanıtımdan sonra Kocaaalp, sağlık gündeminin manşetinde takviyelerin yer aldığını belirtmektedir. Amerika'da yapılan araştırmalar sonucunda ginseng adlı bir takviyenin içerisinden pirinç tozu çıktığını söylemektedir (8'29"). Müftüoğlu, hangi takviyelerin neye iyi geldiği konusunda bilgiler vermekte ve gıda desteklerine, ilaçlara gösterilen hassasiyetin gösterilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Daha sonra toplumun %80'inde D vitamini eksikliği olduğunu ve toplumdaki önemli ikinci eksikliğin ise probiyotik olduğunu söylemektedir (12'32"). Ayrıca kolojen ve B12 eksikliklerinin giderilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu konu üzerinde uzun bir konuşma yapmaktadır. Müftüoğlu, "En büyük eczane, manav tezgahları ve pazarlardır." şeklinde açıklamada bulunmaktadır. Olmazsa olmaz takviyeler denildiğinde insan özüne dönüldüğünü ve anneanne, babaanne formüllerine dönüldüğü belirtilmektedir (16'13").

Daha sonra "Hangisi Doğru" başlıklı kısa bir tanıtımdan sonra Kocaaalp, sokaktaki insanlara "Hangisi doğru?" şeklinde soru sorduklarını ifade etmektedir (16'42"). İlk soru uzatılan kişi Omega 3 zenginliği açısından keten yağının mı balık yağının mı daha iyi olduğunu sormakta ve Müftüoğlu bu soruya, balık yağının Omega 3 açısından oldukça zengin olduğunu belirtmektedir. Ardından başka bir insanın "Protein tozları işe yarıyor mu?" şeklinde sorduğu soruya Müftüoğlu, öncelikle bitki protein tozlarının tercih edilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Müftüoğlu ardından sokaktaki insanların sormuş olduğu 3 soruya daha yanıt vermektedir.

Ardından "İyi haber kötü haber" başlıklı kısa bir tanıtımdan sonra Kocaaalp, iki haber ileteceklerini belirtmektedir (19'56"). Kocaaalp ilk olarak iyi haberi vermek istediğini ve bu haberin de "5/2 diyeti işe yarıyor" şeklinde olduğunu dile getirmektedir. Müftüoğlu da bu habere karşı aralıklı şekilde yapıldığında işe yaradığını ifade etmektedir. Bunun diğer adının aralıklı oruç, aralıklı diyetlerin işe yaradığının kesin olduğu konusunda açıklama yapmaktadır. Bu diyetleri yoğun iş hayatı olanlarda sıkça uyguladıklarını belirten Müftüoğlu, bu diyetlerden çok iyi sonuçlar aldıklarını da belirtmektedir (21'04"). Kötü haber olarak da Kocaaalp, "Eti kızartmak bunamayı kolaylaştırıyor." şeklinde olduğunu ifade etmektedir. Müftüoğlu ise kızartmanın her türlüünün insana zararlı olduğunu ve bu haberin doğru olduğunu belirtmektedir.

Daha sonra "Haftanın hapi" başlıklı kısa bir tanıtımdan sonra Kocaaalp, bir izleyicinin sorusunu Müftüoğlu'na yöneltmektedir. "Kilo vermek için kardiyo mu

direnç egzersizi mi yapılmalıdır?” şeklinde yönetilen soruya Müftüoğlu, ilk olarak kardiyoyu tanımlamaktadır. Hangi sporların kardiyoyu gibi görev gördüğünü dile getirmektedir. Kardiyoyu yapanların hızlı kilo verdiklerini ancak direnç egzersizi yapanların kilo almamayı garanti eddiklerini belirtmektedir (24’11”). Kardiyoyu ve direnç egzersizlerinin bir arada yapılması gerektiğini vurgulayan Müftüoğlu, yapılacak olan bir saatlik sporda 50” kardiyoyu ve 10” da direnç egzersizinin yapılmasının uygun olduğunu dile getirmektedir. Kocaelp ardından Müftüoğlu’na teşekkür ederek programı sonlandırmaktadır.

3.2.1.4. Birinci Hafta Değerlendirmesi

Türk televizyonlarında yer alan bazı sağlık programlarına uygulanmış olan içerik analizlerine bakıldığında, araştırmanın evrenini oluşturan 3 adet farklı televizyon kanalında yayınlanmakta olan 3 sağlık programının bazen farklı bazen de birbirine benzer olan içeriklerden meydana geldiği gözlenmektedir.

TRT1 kanalında yayınlanmakta olan “Doktor Geldi” programı hafta içi her gün yayınlanırken CNN Türk’te yayınlanan “Sağlık Kontrolü” programı ile NTV’de yayınlanan “Yaşasın Hayat” programı Cumartesi günleri yayınlanmaktadır.

Kaydedilmiş olan ilk hafta içindeki söz konusu olan 3 sağlık programı incelendiğinde şu ayrıntılar dikkati çekmektedir:

Doktor Geldi programında ele alınan haftada insan metabolizmasının endokrin değerleri ve tiroit fonksiyon bozuklukları ele alınmaktadır. Ardından metabolizmanın nasıl çalıştığını, yağ yakan egzersizlerin neler olduğu ve varis gibi hastalıkların neden oluştuğu, tedavisinin neler olduğuna yönelik konuşmalar yapılmaktadır.

Sağlık Kontrolü programında ele alınan haftada; göz çevresi estetiği, meme kanseri teşhisi, tüp bebekte başarıyı artıran tedavilerin neler olduğu ve çocuklarda yatak ıslatma konuları üzerine alanında uzman kişiler davet edilmiştir. Konuklara ilgili konular hakkında sorular sorularak bilgiler alınmaktadır.

Son olarak Yaşasın Hayat programında ele alınan haftada; sağlıklı yaşamda olmazsa olmaz takviyelerin neler olduğu, az uykunun insanı neden acıktırdığı, aşırı şekerlenmenin insanı daha hızlı yaşlandırdığı konusunda soru cevap ya da açıklamalar, ele alınan haberler kapsamında program devam ettirilmektedir.

Tablo-5 Programlarda İşlenen Konuların Sıra ve Süreleri (Birinci İnceleme Haftası)

		PROGRAMLARDA İŞLENEN KONULARIN SIRA VE SÜRELERİ		
		DOKTOR GELDİ (TRT1)	SAĞLIK KONTROLÜ (CNN TÜRK)	YAŞASIN HAYAT (NTV)
İnsan metabolizmasının endokrin değerleri ve tiroit fonksiyon bozuklukları	SIRA	1		
	SÜRE	25"		
Metabolizma nasıl çalışır? Sağlıklı ve kalıcı kilo vermek için nasıl beslenmeliyiz? Kasları güçlendiren yağ yakan egzersizler nelerdir?	SIRA	2		
	SÜRE	24' 36"		
Uzun süre ayakta kalmak varis sebebi midir? Kilo varisi tetikler mi? Hamilelik döneminde varis artar mı? Varis tedavisinde uygulanan son yöntemler nelerdir?	SIRA	3		
	SÜRE	20'17"		
Göz çevresi estetiği	SIRA		1	
	SÜRE		11'23"	
Meme Kanseri Teşhisi	SIRA		2	
	SÜRE		09'18"	
Tüp bebekte başarıyı artıran tedaviler	SIRA		3	
	SÜRE		11'09"	
Çocuklarda yatak ıslatma konusu	SIRA		4	
	SÜRE		09'19"	
Sağlıklı yaşamda olmazsa olmaz takviyeler	SIRA			1
	SÜRE			04' 15"
Az uyku neden acıktırır?	SIRA			2
	SÜRE			44"
15 kilo ver diyabete veda et	SIRA			3
	SÜRE			07' 44"
Hangisi Doğru" başlıklı kısa bir tanıtım	SIRA			4
	SÜRE			03'
İyi haber kötü haber, 5/2 diyeti işe yarıyor,	SIRA			5
	SÜRE			01' 08"
Haftanın hapı, Kilo vermek için kardiyo mu direnç egzersizi mi yapılmalıdır?	SIRA			6
	SÜRE			03' 06"

Birinci inceleme haftasının öne çıkan konusu sağlıklı bir yaşam için dikkat edilmesi gereken hususların neler olduğudur. Tabloda da belirtildiği üzere sağlık konusunda üstünde durulan konular, araştırmanın evrenini meydana getiren programlar tarafından benzerlik göstermeyen içerik ve sürelerde işlenmiştir. Dolayısıyla sağlık programları konusunda farklı konular işlenmiş benzerlik gösteren konular olsa da genel itibari ile benzerlik göstermemiş ve konuların dağılımları da farklılık göstermiştir.

"Doktor Geldi" (TRT1) programında, programın o haftaki konuklarından olan Doç. Dr. Hasan Aydın'ın ve spor eğitmeni Çalkın Bey'in insan metabolizmasının endokrin değerleri ve tiroit fonksiyon bozuklukları, metabolizma nasıl çalışır?, kasları

güçlendirerek yağ yakan egzersizlerin neler olduğu konusunda açıklamalarda bulunulmuş ve 1.02'30" olarak ölçülmüştür.

“Sağlık Kontrolü” (CNN Türk) programında, o hafta Doç. Dr. Altuğ Çetinkaya, Prof. Dr. Gül Başaran, Prof. Dr. Aygül Demirel ve Prof. Dr. Serdar Tekgül'ün konuk olmuştur. Söz konusu programda göz çevresi estetiği, meme kanseri teşhisi, tüp bebekte başarıyı artıran tedaviler ve çocuklarda yatak ıslatma konusu üzerine açıklamalar yapılmış ve programın tam süresi 44'27" olarak ölçülmüştür.

“Yaşasın Hayat” (NTV) programında genel olarak konuk alınmamakla birlikte program Prof. Dr. Osman Müftüoğlu ve Melda Yücel Kocaeli'nin dünya üzerindeki haberlerden alıntılar yaparak bilgilendirmeler yapılması ile sürdürülmektedir. Programın genel süresi ise 25'46" olarak ölçülmüştür.

İncelenmiş olan sağlık programlarına sponsorluk yapan kuruluşlar, programların toplam süreleri, program içindeki toplam reklam süreleri aşağıda yer alan tabloda gösterilmiştir.

Tablo-6 İncelenen Programların Sponsor Dağılımları, Reklam Süreleri ve Toplam Süreleri (Birinci İnceleme Haftası)

PROGRAMIN ADI	SPONSOR KURULUŞ	PROGRAMDAKİ TOPLAM REKLAM SÜRESİ	PROGRAMIN TOPLAM SÜRESİ
DOKTOR GELDİ	VEYA İnternet Medya Prodüksiyon	8'21"	01 11'10"
SAĞLIK KONTROLÜ	---	5'23"	44'27"
YAŞASIN HAYAT	42 MASLAK	3'17"	25'46"

Birinci hafta değerlendirmelerine bakıldığında incelenen programların toplam süresi ile reklam süreleri ele alındığında;

- “Doktor Geldi” (TRT1) programında 1 11'10"lik toplam süre içinde 8'21" reklam yayınlanmıştır.

- “Sağlık Kontrolü” (CNN Türk) programında 44'27"lik toplam süre zarfında 5'23" reklam yayınlanmıştır.

- “Yaşasın Hayat” (NTV) programında 25’46”lik toplam süre zarfında 3’17” reklam yayınlanmıştır.

3.2.2. İkinci Hafta Programları (29 Aralık 2017-30 Aralık 2017)

İkinci haftada incelenen sağlık programlarının yayın istasyonları, program sunucuları, programın sürekli konukları ve programın misafir konukları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo-7 İkinci Hafta İncelenen Programlar, Yayın İstasyonları ve Katılımcılar

PROGRAMIN ADI	YAYIN İSTASYONU	PROGRAM SUNUCUSU	PROGRAMIN SÜREKLİ KONUKLARI	PROGRAMIN MİSAFİR KONUKLARI
DOKTOR GELDİ	TRT1	Dr. Halit Yerebakan	YOK	Kadın Hastalıkları ve Doğum Uzmanı Prof. Dr. Gazi Yıldırım Uzman Psikolog Tuğba Yağan
SAĞLIK KONTROLÜ	CNN TÜRK	Leyla Ataman	YOK	Op. Dr. Mahmut Öztürk Prof. Dr. İhsan Karadoğan Prof. Dr. Asım Cingi Doç. Dr. Fahri Yetişir
YAŞASIN HAYAT	NTV	Melda Yücel Kocaalp ve Prof. Dr. Osman Müftüoğlu	YOK	YOK

3.2.2.1. TRT1, Dr. Halit Yerebakan’ın Sunduğu “Doktor Geldi” Programı (29 Aralık 2017)

“Doktor Geldi” isimli program, hafta içi her gün saat 13.45 te TRT 1 ekranlarında canlı olarak yayınlarını sürdürmektedir. Programın sunuculuğunu Dr. Halit Yerebakan yapmaktadır. Kadın Hastalıkları ve Doğum Uzmanı Prof. Dr. Gazi Yıldırım, Uzman Psikolog Tuğba Yağan programın o haftaki misafir konuklarıdır.

Program sunucusu Dr. Halit Yerebakan, o günkü programın içeriğinden, programda neler konuşulacağından bahsetmektedir. Doktor Geldi programında işlenen konular, konuların sıraları ve süreleri Tablo 7’de verilmeye çalışılmıştır.

Tablo-8 Doktor Geldi (TRT1) Programında İşlenen Konuların Sırası ve Süresi

İŞLENEN KONULAR	SIRA	SÜRE
Tüp bebek yöntemi ile nasıl hamile kalınır? Tüp bebek kaç kez denenebilir?	1	39'24"
Hamile kalamama psikolojisi konusunda Dr. Halit Yerebakan'ın anlatımı	2	07'04"
Hamile kalamamak depresyona sebep olur mu? Çocuğu olmayanları çevre baskısından nasıl korumalıyız? Çocuk olmaması kadının ruh halini nasıl etkiler?	3	27'10"

Programda neler konuşulacağı, neler üzerinde durulacağı konusunda kısa bir bilgi veren Yerebakan, ardından programa kimler geleceği konusunda kısa bir tanıtım reklamı izlemeye yöneltmektedir. Bunun üzerine kısa bir tanıtım videosunda; "Tüp bebek yöntemi ile nasıl hamile kalınır? Tüp bebek kaç kez denenebilir? Hamile kalamamak depresyona sebep olur mu? Çocuğu olmayanları çevre baskısından nasıl korumalıyız? Çocuk olmaması kadının ruh halini nasıl etkiler? konularına yer verileceği ifade edilmektedir (01'34)". Tanıtım videosundan sonra ilk olarak Yerebakan, Prof. Dr. Gazi Yıldırım'ı konuk olarak davet etmektedir. Kısa bir konuşma yaptıktan sonra Yerebakan, insanlar hamile kalamama duygusuna ne zaman erişmeli sorusuna yönelik olarak Yıldırım, bir yıl süre ile gerçekleşen bir ilişkide gebe kalınmadığında artık bir sorun olduğunu vurgulamaktadır. Kadınların yaşının bu konuda çok önemli olduğu ifade edilmektedir. Düzenli ilişki olarak yumurtlama zamanında gerçekleşen ilişki olarak tanımlanmaktadır. Yıldırım, hamile kalmak isteyen bireylerin nasıl bir program izlemeleri gerektiği konusunda bilgiler vermektedir. Çocuk sahibi olmanın stresi de hamile kalamama sebeplerinden olup olmadığını sorduğunda kadınların erkeklere her durumu açıklamaması gerekmektedir.

Her yöntem denenmesine rağmen çocuk olmuyorsa ne yapılmalı? şeklinde soru soran Yerebakan'a cevap olarak Yıldırım, erkekten sperm tahlili yaptırması istendiği, kadında adetinin ikinci gününde hormon testi ve sonunda da rahim filmi istendiğini vurgulanmaktadır. Kadınların gerçekten yumurtlayabildiğini ancak tiroit sorunu nedeniyle hamile kalamadığını vurgulayan Yıldırım, Türkiye'de bu durumun çok yaygın olarak görüldüğünü belirtmektedir. Bunun yanında süt hormonunun yüksek olmasının da gebeliği etkilediği ve gözle görülmeyen hormonal sorunlar olup

olmadığının belirlenmesinin önemli olduğu ifade edilmektedir (10'41"). Tüp bebek tedavisinde hastanın tam anlamıyla sorunlarının anlaşılması ve tedavi için hazırlanması büyük önem arz etmektedir. Bu yöntemde en önemli şey basamaklı tedavi yöntemi olmaktadır. İlk olarak bu yöntemde zamanlamalı ilişki önemlidir. Bu yöntemle hamile kalınmadığında yumurtlama tedavisi uygulanmaktadır. Hamile kalmak için uygulanan tedavilerin hepsinin yüksek düzeyde hormon alınarak uygulandığı belirtilmektedir. Normal ve sağlıklı çiftlerde her ay hamile kalma oranının %25 olduğunu dile getiren Yıldırım, bir yıl içinde her çiftin %85 oranında hamile kalma olasılığı bulunduğunu dile getirmektedir. Bu tedavilerde genelde ilk 3 denemede gebe kalınmaktadır. Bu yöntem uygulanmadığında aşılama tedavisi uygulanmaktadır. Bu konuda Yıldırım detaylı bir şekilde açıklamalarda bulunmaktadır. Ardından Yerebakan, seyircilere her yöntemi denemesine rağmen hamile kalamayan olup olmadığını sorduğunda kadın bir seyirci söz hakkı istemiştir. Seyirci, kızının tüp bebek yöntemi ile hamile kaldığını ve bu yöntemde norma doğum yapmasının mı yoksa sezaryen doğum yapmasının mı iyi olacağını sormaktadır. Yıldırım ise, normal doğum için bir sıkıntı olmadığını ancak bu konuda hekimin muayene etmesi ve bunun sonucunda da doğum şekline karar vermesi gerektiğini ifade etmektedir. Bitkisel yöntemlerin yumurta sayısını etkilemediğini ancak psikolojik olarak etkileyebildiği üzerinde durulmaktadır (23'22"). Ardından birkaç seyirciye de söz hakkı verildikten sonra tüp bebeğin ne olduğu ve aşamalarının neler olduğu konusunda açıklamalar yapılmaktadır. Yıldırım, artık klasik tüp bebek yöntemlerinin uygulanmadığını ve mikroenjeksiyon yöntemi gibi yeni pek çok tüp bebek tedavisi bulunduğunu ifade etmektedir. Daha sonra mikroenjeksiyon yönteminin ne olduğu ve nasıl uygulandığı konusunda bilgiler verilmektedir. Daha sonra tüp bebek tedavisi uygulayarak bu yöntemde başarısız olan bir seyirciye söz hakkı verilerek bu konuda yaşadıkları konusunda açıklamalarda bulunmaktadır. Tekrarlayan tüp bebek başarısızlığının ne olduğunu anlatan Yıldırım, hem erkek hem de kadınlara pek çok yönden önerilerde bulunmaktadır. Ardından diğer konuk konusunda kısa bilgi veren Yerebakan, Yıldırım'a teşekkür ettikten sonra kısa bir tanıtım videosu yayınlanmaktadır (41'08").

Tanıtım videosunda; Hamile kalamamak depresyona sebep olur mu? Çocuğu olmayanları çevre baskısından nasıl korumalıyız? Çocuk olmaması kadının ruh halini nasıl etkiler? konularına yer verileceği konusunda kısa bir bilgilendirme yapılmaktadır. Ardından Yerebakan tüp bebek konusunda kısa bir konuşma yaptıktan sonra bu konunun bir de psikolojik tarafının olduğuna vurgu yapmakta ve bunun üzerine izlediği bir filmde kısa bir anlatımda bulunmaktadır. Kısa anlatımdan

sonra Yerebakan Uzman Psikolog Tuğba Yağın'ı konuk etmektedir (48'36"). İlk olarak Yağın'a yöneltilen soru "Eşler arasında sağlıklı bir ilişki için nelere dikkat etmek gerekir?" sorusudur. Bu konuda Yağın, sağlıklı bir ilişkide en önemli şey iki kişinin birbirini en iyi şekilde anlamak önemli olduğu vurgulanmaktadır. Cinsel ilişki için çiftlerin psikolojisinin iyi olması için çiftlerin birbirini çok iyi bir şekilde anlaması gerektiği ifade edilmektedir. Ardından Yağın, çiftlerin birbirini anlamasının iyi bir ilişki için en önemli şey olduğunu ve birbirlerinin sevgi dilini en iyi şekilde anlaması, öğrenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Çocuk olamama konusunda sadece baba adayı değil anne adayı da çok fazla olumsuz etkilenmektedir. Baba adayı tedavinin ilk başında müdahil, ardından da tedavinin devamında izleyici konumunda olduğu vurgulanmakta ve bu nedenle kadın üzerindeki baskı çok olduğu vurgulanmaktadır (55'16"). Ardından ilk başta 3 yıl evli kalıp pek çok tüp bebek tedavisi yöntemi uygulandıktan sonra bu nedenle ayrılan bir seyircinin bu dönemdeki psikolojisinin bu süreçte nasıl olduğunu öğrenmek adına seyirciye söz hakkı vermektedir. Yağın da yaşanan kaygı ve düşüncelerin strese neden olduğunu ve bu stresin de hamile kalmayı olumsuz etkilediğini belirtmektedir. Çevre baskısının da çocuk olup olmaması konusunda yapmış olduğu baskı da çocuk olup olmamasını olumsuz etkilemektedir. Tedaviyi bir yere kadar uygulayıp ardından her şeyi akışına bırakmak gerekmektedir. Yağın, stresi azaltmanın çocuk sahibi olmayı kolaylaştırdığını ifade etmektedir. Hamile kalamayanın saklamasının nedeni, özgüven kaybı olduğu, kendini değersiz hissetmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak hamile kalıp da saklayan ise, insanların çok fazla yaşamış olduğu kaygıdan kaynaklanmaktadır. Baskı altında olan insanlara uygulanan tedavilerin insanlara ne kadar fayda sağlayacağı konusunun tartışılabilir bir konu olduğu da vurgulanmaktadır. Ardından Yerebakan, erkeklere seslenerek yalnızca kadınların tedavi olmasını erkeklerin de tedavi olması gerektiğini ve kadınlara psikolojik baskı uygulamaması konusunda uyarıda bulunmaktadır. Erkeklerin kadınlara destek vermesini önermektedir (1 09' 22"). Bir seyircinin bu tür rahatsızlık yaşayan kadınların doğumdan sonra neler yaşamaktadır? Sorusu üzerine Yağın, kadınların psikolojik destek almadığı sürece kadınların yeteri düzeyde anneliği yerine getiremeyeceği ve psikolojik destek alması gerektiği ifade edilmektedir. Yağın, tıbbi tedavi alan çiftlerin aynı zamanda psikolojik tedavi de alarak çocuk sahibi olma şanslarını arttırdıklarını dile getirmektedir. Bu tedavinin özellikle tüp bebek tedavisine başlandığı andan itibaren yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Son olarak kısa bir açıklama yapan Yerebakan, Yağın'a teşekkür ettikten sonra programı sonlandırmaktadır.

Tablo-9 “Doktor Geldi” Programının Reytingleri⁷⁶

63	HAVA DURUMU	TRT HABER	18:56:19	18:59:10	0.6	1.7
64	MUHTESEM YUZYIL (TKR)	TEVE2	22:45:02	1:03:13	0.58	2
65	HAVA DURUMU	TRT HABER	19:54:24	19:58:43	0.57	1.45
66	KENT VE YASAM	TRT HABER	18:59:17	18:59:27	0.56	1.58
67	YEMEKTEYİZ ÖZET	TV8	12:18:21	12:45:17	0.56	3.15
68	HALİT YEREBAKAN'LA DOKTOR GELDI	TRT 1	12:49:05	14:38:13	0.56	3.44

3.2.2.2. CNN TÜRK, Sinan Kunter’in Sunduğu “Sağlık Kontrolü” Programı (30 Aralık 2017)

“Sağlık Kontrolü” isimli program, Cumartesi günleri saat 09.00 da CNN Türk ekranlarında canlı olarak yayınlarını sürdürmektedir. Programın sunuculuğunu Sinan Kunter yapmaktadır. Sağlık Kontrolü programının konu sırası ve süresi tablo 8’de verilmektedir.

Programın o dönem sunuculuğunu yapan Leyla Ataman programda nelerin yer alacağından bahsederek programa başlamaktadır.

Tablo-10 Sağlık Kontrolü (CNN TÜRK) Programında İşlenen Konuların Sırası ve Süresi

İŞLENEN KONULAR	SIRA	SÜRE
Retina Rahatsızlıkları	1	14’08”
Kemik İliği Nakli	2	12’01”
Obezite Tedavisi	3	07’30”
Şeker Hastalığı Ameliyatları	4	09’03”

Programa kısa bir giriş yapan Ataman, ardından programda işlenecek konular hakkında bilgi almak için kısa bir tanıtım videosuna yönlendirmektedir. Tanıtım videosunda gelecek olan konuklar ve üzerinde durulacak olan konular üzerinde kısa bilgiler verilmektedir. Ataman ilk olarak, özellikle 50 yaşından sonra görülme sıklığı artan retina rahatsızlıkları konusunda bilgi almak üzere Op. Dr. Mahmut Öztürk’ü konuk etmektedir. Ataman ilk olarak “Retina nedir? Retinanın görevi ve önemi nedir?” şeklinde sorular yöneltmiştir. Bunun üzerine Öztürk, retinanın yapısı ve ne

⁷⁶ <http://www.kanalv.com.tr/haber/22-aralik-2017-cuma-reyting-sonuclari/29516> (Erişim Tarihi: 06.07.2019).

olduğu konusunda bilgi vermektedir. Retinanın, gözün arka tabakasını yani 2/3 tabasını kaplayan duvar kağıdı gibi bir beynin uzantısı olan bir zar olduğu ifade edilmektedir. Sarı nokta hastalığı ve retinada oluşan hasarlar konusunda bilgi almak istemektedir. Sarı nokta hastalığının görme merkezi yani retinanın arka tarafında görmemizi sağlayan asıl görmemizi sağlayan hücrelerin burada bulunduğunu ifade eden Öztürk, insanların görmesinin %90'ını bu bölgenin sağladığını ifade etmektedir (02'58"). 55-65 yaşlarda sıklıkla görülen sarı nokta hastalığı, normalde olmaması gereken, birikmemesi gereken yağlı bir maddenin birikerek oradaki hücreleri tahrip etmesi ile başlayan bir süreç olmaktadır. Burada genetik yapısı büyük önemli rol oynamaktadır. Sarı nokta hastalığının pek çok karakteristik özelliği bulunmaktadır. Retina bölgesinde hücre kaybı ne kadar fazla ise merkezi görme de o kadar kaybolmaktadır. Öztürk, sarı nokta hastalığı konusunda detaylı bir anlatımda bulunmaktadır. Sarı nokta hastalığı olan kişilerde tedaviden bahsedebilmenin çok zor olduğu vurgulanmaktadır. İki tip olan bu hastalıkta farklı tedavi yöntemleri bulunmaktadır. Retina hastalığında daha çok genetik yapı büyük önem arz etmektedir. Daha sonra Öztürk, retina ameliyatlarının nasıl yapıldığı konusunda detaylı bir açıklama yapmaktadır (15'08"). Son olarak retina hastalığının tedavisi ve nasıl aşamaları olduğunu anlatan Öztürk'e teşekkür eden Ataman ardından dünyadan kısa bir sağlık haberi için bilgi vermektedir.

Dünyadan haberler başlığı altında ABD'de yapılan bir araştırma sonucunda koyu yeşil yapraklı sebzelerle yapılan salataların hafızayı 11 yıl gençleştirdiğinin tespit edildiği ifade edilmektedir. Araştırma, 60 yaş üstü ve herhangi bir hastalığı bulunmayan 960 kişi üstünde yapılmıştır. Ataman ardından kemik iliği nakli ile tedavi yöntemini konuşmak üzere Prof. Dr. İhsan Karadoğan'ı konuk etmektedir. Türkiye'de kan bankacılığı, gelinen nokta, lenfoma hastalığı ve kan kanserlerinde geliştirilmiş tedavilerin neler olduğu konuşulmaktadır. Öncelikle lenfoma tanımlanarak konuya girilmektedir. Lenfomalar, en fazla görülen kan kanseri türü olmaktadır. Lenfomalar da beyaz kan hücrelerinden kaynaklanmakla birlikte vücudun her yerinde görülebilmektedir. Lenfoma, özellikle lenflerin yoğun olduğu bölgelerde kendini göstermektedir. Lenfoma hastalığında, lenf bezlerinde büyüyen kitle herhangi bir organa baskı yaptığında hastalarda ağrı görülebildiği ifade edilmektedir (18'03). Lenfoma belirtileri üzerinde duran Karadoğan, yaşın en önemli risk faktörlerinden biri olduğunu vurgulamaktadır. Kanser yapan diğer maddeleri kullanan insanlarda lenfoma görülme sıklığı daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Önceleri daha fazla kemoterapi vb. yöntemler uygulanırken gün geçtikçe daha da gelişen akıllı ilaçlar şeklinde ifade edilen ilaç sistemlerinin kullanılmaya başlandığı vurgulanmaktadır. İki

tip temelde kemik iliği nakli olduğu ifade eden Karadoğan, kemik iliği nakillerinde yüzde yüz uyum sağlayan vericilerin bulunması gerekmektedir. Türk-Kök olarak bilinen kan bankacılığı sayesinde çok daha kemik iliği nakli yapılabilecek verici bulunabildiği ifade edilmektedir. Nakil sayısının gün geçtikçe arttığını belirttikten sonra bu işlem için gerekli bütün çalışanların ve ekipmanların kontrol edilmiş olması ve belli eğitimlerin alınması gerektiği belirtilmektedir (23'53"). Nakilden sonra hastalarda kemik iliğinin nasıl nakil edildiği ve nakil uygulandıktan sonra hastaların iki tür farklı nakle göre tedavilerin süreci farklılık göstermektedir. Kemik iliği tedavisinde yapılabilecek ve alınabilecek önlemlere yönelik bilgiler aktarılmaktadır. Daha sonra kısa bir haber videosu yayınlanmaktadır. Haberde, doktorların Noel Baba'nın görünüşü konusunda bazı noktalara dikkat çekildiği belirtilmektedir.

Dünyadan verilen kısa haberin ardından Ataman, obezite tedavisini konuşmak üzere Prof Dr. Asım Cingi'yi konuk almaktadır. Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de obezite cerrahisinin yapılmaya başladığını belirten Cingi, obezite konusunda kısa bir bilgi vermektedir. Cerrah gerektiren obezite grubunu siz nasıl değerlendiriyorsunuz? şeklinde soru yönelten Ataman'a Cingi, obezitenin başlı başına bir sağlık problemi olduğunu ve TIP2 diyabet, yüksek tansiyon vb. Gibi pek çok yandaş hastalığa da neden olduğunu ifade etmektedir. Obezite konusunda bilgi veren Cingi, cerrahiye mecbur olan kişileri tanımlamaktadır. Ekip olarak yapılmayan ameliyatların başarılı olmasının daha düşük olduğu ifade edilmektedir. Doktor seçiminde hastaların çok dikkat etmesi gerektiği dile getirilmektedir (33'27"). Ameliyatların, kısıtlayıcı ameliyatlar ve sindirimi engelleyici ameliyatlar şeklinde iki türde yapıldığı konuşulmaktadır. Maket üzerinde ameliyatlar konusunda bilgi verilmektedir. Tüp mide ameliyatı ve mide baypas ameliyatı gibi tekniklerin obezite tedavisinde kullanılan yöntemler olduğu dile getirilmekle birlikte hangi ameliyatın hangi hastalar için daha çok tercih edildiği belirtilmektedir (35'40"). İstenmeyen komplikasyonlar için Cingi, sigara içen bireylerin sigarayı bırakmaları gerektiğini ve ameliyattan önce de belli bir miktar kilo vermeleri gerektiğini dile getirmektedir. Daha sonra Cingi'ye teşekkür ettikten sonra kısa bir reklam arası verilmektedir.

Reklamların ardından Ataman, şeker hastalığı ameliyatlarını konuşmak üzere Doç Dr. Fahri Yetişir'i konuk olarak almaktadır (37'39"). Şişmanlık ve şeker hastalığı ilişkisi üzerinde durulmakta ve obezitenin şeker hastalığını şeker hastalığının da obeziteyi artırdığı ifade edilmektedir. Obezite ve şeker hastalığını artıran etkenler üzerinde duran Yetişir, genel obezite hastalarının TIP 2 şeker hastalığına sahip olduğunu belirtmektedir. Ardından metabolik cerrahinin nasıl yapıldığını, bu

ameliyatı yapmak için gerekli olan bilgiler üzerinde durulmaktadır. Şeker ameliyatların her şeker hastasına değil TIP 2 diyabet hastalığı olan hastalara uygulandığı vurgulanmaktadır. Kendi yaptığı ameliyatlardaki başarının da yüksek olduğunu dile getiren Yetişir, ameliyattan 2-3 gün sonra insülin kullanımının azaldığını belirtmektedir. Şeker ameliyatlarının yapılmasından sonra hastaların tamamen insülinde kurtulduğu ifade edilmektedir. Ameliyatların teknik beceri ve belirli bir eğitim düzeyi gerektirdiği vurgulanmaktadır. Tüp mide ameliyatı yapılan hastalarda şeker hastalığının ilk yıllarda düştüğü ancak daha sonraki yıllarda geri gelme olasılığının yüksek olduğu belirtilmektedir. Ancak metabolik cerrahi uygulanan hastaların yüzde doksanında şeker hastalığının geri gelme olasılığının çok düşük olduğu ifade edilmektedir (45'40). Ameliyatlar konusunda daha çok açıklamalarda bulunmaktadır. Ardından Ataman, konuğuna teşekkür ettikten sonra programa son verilmektedir.

Tablo-11 “Sağlık Kontrolü” Programının Reytingleri⁷⁷

94	SAĞLIK KONTROLÜ	CNN TÜRK	09:00:13	10:44:31	0.53	3.31
95	MERYEM (TKR)	KANAL D	9:34:43	11:27:36	0.51	3.35
96	MEMET OZER İLE MUTFAKTA	FOX TV	14:45:59	15:30:09	0.51	3.26
97	GECE BAKISI	TRT HABER	23:00:11	0:24:38	0.51	1.61
98	ANA HABERE DOGRU	TRT HABER	18:59:34	19:16:20	0.5	1.39
99	MUHTESEM YUZYIL (TKR)	TEVE2	16:44:07	18:32:04	0.5	1.81
100	SEHIRLER VE SIIRLER	TRT HABER	18:51:18	18:56:19	0.48	1.35

3.2.2.3. NTV, Prof. Dr. Osman Müftüoğlu'nun Sunduğu “Yaşasın Hayat” Programı (30 Aralık 2017)

“Yaşasın Hayat” isimli program, Cumartesi günleri saat 19.15 de NTV ekranlarında canlı olarak yayınlarını sürdürmektedir. Programın sunuculuğunu Melda Yücel Kocaalp ve Prof. Dr. Osman Müftüoğlu yapmaktadır.

⁷⁷ <http://www.kanalv.com.tr/haber/22-aralik-2017-cuma-reyting-sonuclari/29516> (Erişim Tarihi: 06.07.2019).

Programın sunuculuğunu yapan Melda Yücel Kocçalp ilk olarak programa yeni yılda sağlık stratejisi nasıl olmalı diyerek programda işleyecekleri konular hakkında bilgi vererek başlamaktadır.

Tablo-12 Yaşasın Hayat (NTV) Programında İşlenen Konuların Sırası ve Süresi

İŞLENEN KONULAR	SIRA	SÜRE
Yeni yıl için nasıl yeni sağlık stratejileri çizelim? Tarçın yağ yakıyor. Kısırlığa karşı ceviz yiyin. Avokado yeni yılın gözdesi. Glutatyondan sengin mantar ömrü uzatıyor.	1	09'17"
Sabah kalktığımızda ilk olarak ne yapmalıyız? Sağlığımızla ilgili ödevlere ilk olarak nereden başlamalıyız?	2	08' 39"
Hangisi Doğru, Ayran mı kefir mi kalsiyum zengini?, Kilo vermek için kardiyo mu direnç egzersizi mi yapılmalıdır?, Pekmez mi bal mı?, Pilavla et birlikte yenir mi, yenmez mi?	3	13'30"
İyi haber kötü haber, Vitamin hapi yerine hurma, Mor lahana sağlık dostu,	4	1' 47"
Haftanın hapi, 40 yaş sonrası yaptırmamız gereken on test nedir,	5	3' 56"

Daha sonra Kocçalp Müftüoğlu'na "Yeni yıl için nasıl yeni sağlık stratejileri çizelim?" şeklinde bir soru yöneltmektedir. Müftüoğlu, küçük bir konuşma yapmaktadır. Kocçalp, o gün 5 sağlıklı ve iyi haberin olduğunu dile getirmektedir (02'46"). İlk haberin başlığı, "Tarçın yağ yakıyor" şeklindedir. Müftüoğlu, tarçının faydalarından bahsetmekte, tarçının ve tarçın yağının yağ yakmada önemli bir yeri olduğunu belirtmektedir. Kocçalp ikinci haberin "Kısırlığa karşı ceviz yiyin" şeklinde olduğunu dile getirmekte ve Müftüoğlu ise bunun üzerinde cevizin gerçekten etkili olduğunu dile getirmektedir. Cevizin içeriğinden bahseden Müftüoğlu, arjenin miktarının cevizde yüksek olduğunu ve çocuğu olmasını isteyenlerin günde 2 adet ceviz yemeleri gerektiğini belirtmektedir (04'11"). Kocçalp üçüncü haber olarak "Avokado yeni yılın gözdesi" olduğunu belirtmekte ve Müftüoğlu da bu durumu onaylamaktadır. Avokadonun yağ oranı yüksek olan meyvelerden biri olduğunu belirtmektedir. Dördüncü haberin "Glutatyondan sengin mantar ömrü uzatıyor" şeklinde olduğunu belirten Kocçalp'e yanıt olarak Müftüoğlu, glutasyonun insan vücudunda olduğunu, yaşlandıkça azaldığını ve yetmediğini dile getirmektedir. Daha çok sülfürlü gıda tüketilmesi gerektiği konusunda uyarıda bulunmaktadır. Son haberin ise "Kahve yeniden gündemde" başlığı olduğunu dile getiren Kocçalp'e Müftüoğlu, kafeinin fazlası insan için zararlı olduğunu dile getirmektedir. Kahvenin faydaları ve zararları konusunda açıklamalarda bulunmaktadır (9'17").

Daha sonra sağlık gündemi konusunda küçük bir tanıtım yapan Kocçalp, sağlık gündeminin manşetinde 2018 olduğunu ve yeni stratejilerin olduğunu dile

getirmektedir. Kocaelp'in "Sabah kalktiğimizda ilk olarak ne yapmalıyız?" şeklindeki soruya karşı Müftüoğlu, gece çok geç yatılmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Müftüoğlu: "Herkes 2018'i farkındalık yılı haline getirmelerini tavsiye ediyorum." şeklinde bir açıklamada bulunduktan sonra bu konuda kısa bir açıklama yapmaktadır (11'50"). Müftüoğlu; beslenme, aktivite, uyku ve stres yönetiminin hayatın önemli prensipleri olduğunu dile getirmektedir. Kocaelp'in "sağlımızla ilgili ödevlere ilk olarak nereden başlamalıyız?" şeklinde yönelttiği soruya karşı Müftüoğlu; insanların ilk olarak kendisine bakması gerektiğini, yaşanan sağlık sorunları vb.nin insanların planlarını ona göre yapmaları gerektiğini ve daha az daha çok listesi yapmalarının yararlı olacağını ifade etmektedir. Kocaelp, Müftüoğlu'nun yapmış olduğu yorumlardan dikkatini çekenleri sormakta ve Müftüoğlu'da bu ifadelerle neyi ima ettiğini açıklamaktadır.

Ardından, "Hangisi Doğru" başlıklı kısa bir tanıtımdan sonra Kocaelp, sokaktaki insanlara "Hangisi doğru?" şeklinde soru sorduklarını ifade etmektedir (17'57"). İlk soru uzatılan kişi "Ayran mı kefir mi kalsiyum zengini?" şeklinde sorulan soruya Müftüoğlu, kalsiyum açısından bakıldığında ayrana daha çok önem verildiğini ancak probiyotik açısından zengin olan arandığında kefirin ilk sırada geldiğini belirtmektedir. İzleyicilerden gelen "Kilo vermek için kardiyo mu direnç egzersizi mi yapılmalıdır?" şeklinde yönetilen soruya Müftüoğlu, her ikisinin de önemli olduğunu belirtmekte ve 5 birim egzersiz yapıldığında 4 birim kardiyo 1 birim de direnç egzersizi olarak yapmalarını önermektedir. Başka bir kişinin "Pekmez mi bal mı?" sorusu üzerine Müftüoğlu, doğrudan bal cevabını vermiştir. Ancak yapay bal olmaması gerektiğini, pekmeze karşı balın tercih edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ardından başa bir izleyicinin "kalorinin iyisi kötüsü olur mu?" şeklindeki soruya ise Müftüoğlu, şekerin kötü kalori olduğunu anca elma yiyince alınan şekerin iyi kalori olduğunu dile getirmiştir. Son olarak ise bir izleyici "Pırlavla et birlikte yenir mi, yenmez mi? sorusuna da Müftüoğlu yenmemesinin daha iyi olacağını belirtmektedir.

Ardından "İyi haber kötü haber" başlıklı kısa bir tanıtımdan sonra Kocaelp, iki haber iletceklerini belirtmektedir (21'23"). Kocaelp o günkü haberlerin ikisinin de iyi haber olduğunu dile getirmektedir. İlk haberin "Vitamin hapy yerine hurma" şeklinde başlığı olduğunu belirten Kocaelp'e karşı Müftüoğlu, hurmanın doğal vitamin kaynağı olduğunu ancak hurma ile hangi vitaminlerin karşılaştırıldığının dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Daha sonra ikinci haberin başlığının ise "Mor

lahana sağlık dostu" Şeklindeki habere Müftüoğlu, mor lahana tüketilmesinin ve mor olan bütün meyvelerin tüketilmesinin ĉok önemli olduğunu vurgulamaktadır (23'10").

Daha sonra "Haftanın hapi" başlıklı kısa bir tanıtımdan sonra Kocaelp, bir izleyicinin sorusunu Müftüoğlu'na yöneltmektedir. "40 yaş sonrası yaptırmanız gereken on test nedir" Şeklinde yönetilen soruya Müftüoğlu, 40 yaşın önemli bir dönüm noktası olduğunu dile getirmektedir. Şeker hastası ve tansiyon hastası olup olunmadığının test edilmesi gerektiğini, kalp-damar hastalığı taŐıyıp taŐınmadıđının kontrol edilmesi gerektiği, kanser taramalarının yapılması gerektiği, kadınların her yıl jinekoloğa gitmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Kadınların özellikle bu yaşlarda kemik yođunlaŐması denetlenmesinin yapılması, eriŐkin yaş aŐılanmalarının kontrol edilmesi ve genel sağlık taramalarını yaptırması gerekmektedir (27'14"). Daha sonra Müftüoğlu'na teşekkür eden Kocaelp programı sonlandırmaktadır.

Tablo-13 "Yaşasın Hayat" Programının Reytingleri⁷⁸

	PROGRAM ADI	KANAL	BAŞLAMA SAATI	BİŐİŐ SAATI	RATING	SHARE
70	ANA HABER	TRT HABER	19:59:08	20:38:12	0.74	1.8
71	VURDU GOL OLDU	TRT 1	19:57:53	20:38:30	0.73	1.78
72	NURSEL'LE EVİN TADI	KANAL D	11:28:43	12:59:16	0.72	4.03
73	KUR'AN-I KERİM'I GÜZEL OKUMA YARIŐMASI	TRT 1	23:06:36	1:07:18	0.71	2.76
74	UCUS 7500 (Y.S)	BEYAZ TV	21:44:49	23:10:24	0.7	1.6
75	KENT VE YASAM	TRT HABER	19:58:50	19:59:00	0.68	1.73
76	KAHVALTI HABERLERİ	ATV	7:00:02	9:43:51	0.68	8.11
77	İSTANBULLU GELİN (TKR)	STAR TV	8:29:51	10:59:44	0.65	5.11
78	KOVBOYLAR VE UZAYCILAR (Y.S)	BEYAZ TV	19:30:09	21:44:29	0.65	1.54
79	ASLAN AILEM (TKR)	TRT 1	16:33:53	18:56:38	0.64	2.35
80	HAVA DURUMU	TRT HABER	8:57:44	8:59:41	0.64	6.33
81	YAŞASIN HAYAT	NTV	19:15:06	20:00:03	0.6	2.32

3.2.2.4. İkinci Hafta Değerlendirmesi

Uygulamanın bu blmndeyselē ĉalıŐma kapsamında ele alınan bir sonraki haftada (29-30 Aralık 2017) yayınlanan "Doktor Geldi" (TRT1), "Sağlık Kontrolü" (CNN Türk) ve "Yaşasın Hayat" (NTV) sağlık programlarına İĉerik Analizi yapılmıştır.

ĉalıŐma kapsamında ele alınan ikinci hafta TV sağlık programlarının değerlendirilmesi kapsamında kaydedilmiş olan 3 programda o hafta iĉin tüp bebek

⁷⁸ <http://www.kanalv.com.tr/haber/22-aralik-2017-cuma-reyting-sonuclari/29516> (Erişim Tarihi: 06.07.2019).

yöntemi ile nasıl hamile kalınır?, hamile kalamama psikolojisi, retina rahatsızlıkları, kemik iliği nakli, obezite tedavisi, şeker hastalığı ameliyatları, yeni bir yılda çizilecek sağlık stratejilerinin neler olduğu, yağ yakan tarçının etkileri vb. gibi konular incelenmektedir. Dolayısıyla o hafta kapsamında programlarda işlenen konuların sıraları ve süreleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo-14 Programlarda İşlenen Konuların Sıra ve Süreleri (İkinci İnceleme Haftası)

		PROGRAMLARDA İŞLENEN KONULARIN SIRA VE SÜRELERİ		
		DOKTOR GELDI (TRT1)	SAĞLIK KONTROLÜ (CNN TÜRK)	YAŞASIN HAYAT (NTV)
Tüp bebek yöntemi ile nasıl hamile kalınır? Tüp bebek kaç kez denenebilir?	SIRA	1		
	SÜRE	39'24"		
Hamile kalamama psikolojisi konusunda Dr. Halit Yerebakan'ın anlatımı	SIRA	2		
	SÜRE	07'04"		
Hamile kalamamak depresyona sebep olur mu? Çocuğu olmayanları çevre baskısından nasıl korumalıyız? Çocuk olmaması kadının ruh halini nasıl etkiler?	SIRA	3		
	SÜRE	27'10"		
Retina Rahatsızlıkları	SIRA		1	
	SÜRE		14'08"	
Kemik İliği Nakli	SIRA		2	
	SÜRE		12'01"	
Obesite Tedavisi	SIRA		3	
	SÜRE		07'30"	
Şeker Hastalığı Ameliyatları	SIRA		4	
	SÜRE		09'03"	
Yeni yıl için nasıl yeni sağlık stratejileri çizelim? Tarçın yağ yakıyor. Kısırlığa karşı ceviz yiyin. Avokado yeni yılın gözdesi. Glutatyondan sengin mantar ömrü uzatıyor.	SIRA			1
	SÜRE			09'17"
Sabah kalktığımızda ilk olarak ne yapmalıyız? Sağlığımızla ilgili ödevlere ilk olarak nereden başlamalıyız?	SIRA			2
	SÜRE			08' 39"
Hangisi Doğru, Ayran mı kefir mi kalsiyum zengini?, Kilo vermek için kardiyo mu direnç egzersizi mi yapılmalıdır?, Pekmez mi bal mı?, Pilavla et birlikte yenir mi, yenmez mi?	SIRA			3
	SÜRE			13'30"
İyi haber kötü haber, Vitamin hapi yerine hurma, Mor lahanaya sağlık dostu,	SIRA			4
	SÜRE			1' 47"
Haftanın hapi, 40 yaş sonrası yaptırmamız gereken on test nedir,	SIRA			5
	SÜRE			3' 56"
İyi haber kötü haber	SIRA			6
	SIRA			01'47"
Haftanın hapi	SIRA			7
	SÜRE			04'03"

“Doktor Geldi” (TRT1) programında, o haftaki konuklar ile Tüp bebek yöntemi ile nasıl hamile kalınır?, Tüp bebek kaç kez denenebilir?, Hamile kalamama psikolojisi konusunda Dr. Halit Yerebakan’ın anlatımı ve Hamile kalamamak depresyona sebep olur mu?, Çocuğu olmayanları çevre baskısından nasıl korumalıyız?, Çocuk olmaması kadının ruh halini nasıl etkiler? gibi sorulara cevap aranması adına konuklarla söyleşi yapılmaktadır. Programın toplam süresi ise 01 16”19’ olarak ölçülmüştür.

“Sağlık Kontrolü” (CNN Türk) programında ele alınan haftada; retina rahatsızlıkları, kemik iliği nakli, obezite tedavisi, şeker hastalığı ameliyatları üzerinde konuşmalar yapılmıştır. Programın toplam süresi ise 47’19” olarak hesaplanmıştır.

Son olarak Yaşasın Hayat programında ele alınan haftada; Yeni yıl için nasıl yeni sağlık stratejileri çizelim?, “Tarçın yağ yakıyor”, “Avokado yeni yılın gözdesi”, “Glutatyondan sengin mantar ömrü uzatıyor”, Sabah kalktığımızda ilk olarak ne yapmalıyız?”, “Hangisi Doğru”, “iyi haber kötü haber başlıkları üzerinde durulmuştur. Programın toplam süresi ise 28’ 24” olarak ölçülmüştür.

İncelenmiş olan sağlık programlarına sponsorluk eden kuruluşlar, programlardaki toplam reklam süresi ve programların toplam süreleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo-15 İncelenen Programların Sponsor Dağılımları, Reklam Süreleri ve Toplam Süreleri (İkinci İnceleme Haftası)

PROGRAMIN ADI	SPONSOR KURULUŞ	PROGRAMDAKİ TOPLAM REKLAM SÜRESİ	PROGRAMIN TOPLAM SÜRESİ
DOKTOR GELDİ	VEYA İnternet Medya Prodüksiyon	7’27”	01 16’19”
SAĞLIK KONTROLÜ	-----	5’32”	47’19”
YAŞASIN HAYAT	42 MASLAK	3’45”	28’ 24”

İkinci hafta değerlendirmelerine bakıldığında incelenen programların toplam süresi ile reklam süreleri ele alındığında;

“Doktor Geldi” (TRT1) programında 01 16’19”lik toplam süre içinde 7’27” reklam yayınlanmıştır.

- “Sağlık Kontrolü” (CNN Türk) programında 47’19”lik toplam süre zarfında 5’32” reklam yayınlanmıştır.

- “Yaşasın Hayat” (NTV) programında 28’ 24”lik toplam süre zarfında 3’45” reklam yayınlanmıştır.



SONUÇ VE ÖNERİLER

Kitle iletişim alanında yapılan araştırmaların yapıldığı ilk yıllara etki-tepki ilkesi şeklinde adlandırılan, izleyiciler ile medya arasında tek yönlü, mekanik ve çizgisel şekilde bir ilişkinin bulunduğunu vurgulayan yaklaşımlar çıkmıştır. İletişim kapsamındaki kaynakları elinde bulduranlar, geniş alanlara istedikleri her şeyi yaptırabileceklerini düşünmektedir. Bu inanç, ilk dönem içinde varlığını hissettiren en temel görüştür. İlk dönemde yer alan araştırmacılar, kitle iletişim araçlarının yardımıyla iyi bir şekilde düzenlenen uyarıcıların, izleyicilerin üzerinde davranış ve tutumların değişimine kesin olacağını öne sürmüşlerdir.. Sağlık ve iletişim kavramlarını bir araya getirmeyi hedefleyen bilimsel araştırmalar, sağlık iletişimini ele alan disiplinlerin iletişime bağlı olan bir alt disiplin şeklinde ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Sağlık konusunda yapılmış olan tanımlamalar ile sağlığın toplumsal alandaki kurumlarla arasındaki ilişkileri, sağlığı günlük yaşamın vazgeçilmez unsurlarından biri haline getirmiştir. Oluşturulan ya da oluşan sağlık kültürü, sağlıkla alakalı olmayan insanları da cezbetmektedir. Sağlığın ekonomik, kültürel, toplumsal ve politik işlevler de sağlığı daha da cazipi hale getirmektedir. Sağlığın özünde yer alan dinamiklik ya da heyecan ile birlikte kitleleri de beraberinde götürebilme özelliği bulunmaktadır. Bu durum, sağlığın kitle iletişim araçlarından biri olmasını sağlamıştır. Kitle iletişim alanındaki araçların içinde yer alan televizyon ve sağlık ilişkisi ise önemli bir yere sahip olmaktadır. Belli kitleleri de etkisi altına almayı başarabilen televizyon ve sağlık kavramları, bir araya geldiklerinde televizyon sağlık programları olgusunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Kitle iletişim araçlarının en önemlileri arasında bulunan televizyonda yayınlanmakta olan sağlık programları, ilk olarak sağlıkla ilgili meydana gelen gelişmeler konusunda bilgi edinmek için izlenmektedir. Ayrıca insanların televizyona kolayca erişebilmesi ve bilgi ihtiyaçlarını karşılayabilmesi noktasında önemli bir araç olmaktadır. Bundan dolayı televizyon, bireylerin sağlık bilgisi edinme konusunda en önemli kaynaklardan biri olarak görülmektedir. Söz konusu programlar ayrıca sağlık konusunda oluşabilecek risklerden haberdar olabilmek için de izlenmektedir. Bireyler sağlık programlarını, rahatsızlığı olan kişilerin kendileri ile aynı durumda olan kişileri görerek onlardan destek ve moral bulmak amacıyla da izlemektedir. Kendi sağlıklarının öneminin farkına varabilmeleri bakımından da sağlık programları önemli görülmektedir. Dolayısıyla bireyler sağlık programlarını daha çok hem moral, destek bulmak hem de kendi rahatsızlıkları konusunda bilgi sahibi olabilmek için izlemektedir.

Sağlık kurumlarında pek çok sağlık sistemi kapsamında devlet, sağlık hizmetlerini sunan pek çok birim kurmakta, ihtiyaç duyulan sağlık personellerini istihdam etmekte ve işletmektedir. Bu durum da sosyal devletin gereği ve sağlığın da hak olarak görülmüş olduğu toplumlar açısından da geçerli olmaktadır. Sağlık kurumlarında kalabalık bekleme salonlarının olması, gürültülü olması ya da bekleme salonlarının olmaması gibi nedenlerden dolayı bireyler şikayet etmektedir. Dolayısıyla sağlık sistemindeki yetersizlikler sebebiyle, sağlık kurumlarında uzun süre beklemek istemeyen hastalar daha çok sağlık programları aracılığıyla hastalıklarına çözüm bulmaya çalışmaktadır.

Medyanın, yapılan söylemler yoluyla ideolojileri yaygınlaştırma ve sürdürme üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Bu çalışmada medyanın üstlenmiş olduğu rol sağlık alanında yapılmış olan üç televizyon programında yer alan ideolojik söylemlerin içerik analizi ile çözümlemesi yapılmıştır. Televizyonun etkili bir şekilde kullanılması için toplumsal yayıncılığa bağlı olan yayıncıların, hayatı tıbbileştirerek sağlık problemlerini toplumsal hayattan koparmayan bir içeriği de özen göstererek üretmesi önemlidir. Bu hususta hem yayıncılık hem de sağlık alanında bulunan kamu alanındaki otoritelerin de sorumluluğu bulunmaktadır. **Dolayısıyla öneri olarak;** yayıncıların, sağlığı saf bir kozmetik ya da güzellik alanı olarak sunmaması ve kitlelerin de kolaylıkla anlayabileceği ancak bilimselliğini yitirmeyeceği şekilde TV programlarını üretmesi yararlı olabilir.

Televizyonda yayınlanan sağlık programların konukları genel olarak özel hastanede çalışmaktadır. Özel TV kanallarında resim, video gibi görsel unsurlarla reklam amacı taşıyan veya içerik anlatımlı olan görüntülerin kullanılması, özel TV kanallarındaki sağlık programlarında kamu televizyonuna göre daha çok yer verilmektedir. TV sağlık programlarının izlenebilme motivasyonlarını göstermeye çalışan bu çalışmada da izleme motivasyonlarından birincisi farkındalık ve enformasyon olmaktadır. İzleyiciler, sağlığa yönelik tedavi yöntemlerini, hastalıkları ve gelişmeleri, TV sağlık programlarından kolayca öğrenebilmektedir. TV sağlık programlarına yönelik ikinci izleme motivasyonuysa özleştirme ve destek arama şeklinde adlandırılmıştır. İnsan sağlığına ilişkin ortaya çıkan yenilikleri öğrenerek bu bilgiler kapsamında konuşmak amacıyla da bireyler sağlık programlarını izlemektedir. **Dolayısıyla öneri olarak;** bireylerin de bu bilgilerden yola çıkarak insanları bilgilendirmeye çalıştığı göz önünde bulundurulursa, TV sağlık programlarında verilen bilgilerin güvenilir, doğru ve net bir şekilde izleyiciyle paylaşılması yararlı olabilir.

TV sağlık programı izleyicileri ilk olarak; sağlık alanındaki gelişmelerden haberdar olmak, tıp alanında ortaya çıkan teknolojik yenilikler konusunda bilgi edinmek ve potansiyel veya mevcut sağlık risklerini öğrenmek istemektedir. İzleyicilerin bu bilgi ihtiyacının karşılanması konusunda; sağlık alanındaki bilgilere zahmetsiz ve kolay erişim imkanı tanınması televizyonun, özel enformasyon kaynağı şeklinde ön plana çıkmasını sağlamaktadır. Televizyon ile TV sağlık programları izleyicilere, enformasyondan ziyade tatminlerin sunulmasına da imkan tanımaktadır. **Dolayısıyla neri olarak;** internetin ve 3G'nin yaygınlaşması ile internet aracılığıyla yayınlanmakta olan sağlık alanında bilgi ya da sağlık iletileri veren siteler üzerinde araştırma yapılması, sağlık iletişiminin daha iyi bir şekilde gerçekleştirilmesi konusunda yararlı olabilir.

TV sağlık programları aracılığıyla hasta bireyler doktora, rahatsızlıklarına yönelik belirli bilgilere erişmiş şekilde gitmektedir. Gün geçtikçe doktorlar, rahatsızlığı konusunda donanımlı olan hastaların memnun edilmesi konusunda glk yaşadıklarından Şikayet etmektedirler. Ancak hastaların rahatsızlıklarının farkında olması, sağlık alanındaki kuruluşlara yönlendirilebilmesi açısından TV sağlık programlarının olumlu bir etkisi bulunmaktadır. Sağlık programlarının izlenmesiyle öğrenme ve bilgi edinme amaçlı içeriklerin tkretiminden daha çok anlam taşımaktadır. Bu durumun farkına varan TV kuruluşları, sağlık sorunlarının içeriklerinin sunulmasında farklı pek çok üslup geliştirerek izlenme sayısını artırmaya çalışmaktadırlar. **Dolayısıyla neri olarak;** sağlık programları, bireyleri bilgilendirme görevlerini yerine getirirken aynı zamanda sağlık gündemini yapılandırarak sağlık konusunda kişilerin konuşmasını da sağlama işlevini yerine getirmektedir. Dolayısıyla toplum sağlığı konusunda etkin olan TV sağlık programlarının toplumsal açıdan kabul edilmesini sağlayacak ve bireyler üzerinde olumlu bir sağlık davranışı geliştirecek ve biçimde yapılandırılması yararlı olabilir.

Sağlık programları kamuoyu tarafından çok büyük ilgiyle izlenmektedir. Bundan dolayı sağlık, sağlık programları ile medyatikleşmektedir. Bilimsel ifadelerden ayıklanarak izleyici kitlesinin de algılama eşik düzeyini zorlamayacak şekilde hazırlanmış olan sağlık programlarının çok daha fonksiyonel ve başarılı olduğu gözlemlenmiştir. Sağlık alanında hazırlanan programlar, yapısı itibari ile yararlı olmaktadır. Sağlık programlarının sahip olduğu sunum kalitesi ile doktorların sahip olduğu bilgi düzeyi sürekli olarak artmaktadır. Bundan dolayı gün geçtikçe daha kaliteli sağlık programları yayınlanmaya başlamıştır. Hedef kitlesi bakımından aynı hedef kitleye seslenmekte olan kadın programlarıyla sağlık programları karşılaştırıldığında, seyirciler sağlık programları konusunda daha çok olumlu düşünmektedirler. Bunun yanında yalnızca bilgi veren sağlık programları da

izlenmemektedir. **Dolayısıyla öneri olarak**, izleyici kitlesini artırmak isteyen kanalların, sağlık programları hazırlanırken söz konusu programların sadece bilgi vermeye yönelik hazırlanması ve çok yönlü yapılandırılması yararlı olabilir.

Sağlık programlarının, bireylerin sağlık bilgilerini artırmayı sağlamasının yanında, hasta ile hekim etkileşimini etkilemektedir. Sağlık programı izleyicileri, program sonrasında elde etmiş olduğu bilgilerden bazılarını, ya programda gördüğü hastalığın kendisinde olup olmadığını belirlemek ya da onaylatmak için doktora gitmektedir. Söz konusu programlar ile hasta bireyler, televizyondan rahatsızlığı ile ilgili belirli bir bilgi birikimine erişmiş şekilde doktora gitmektedir. Bundan dolayı, son dönemde yayınlanan sağlık programları, bilgi bombardımanı ve uzman bir hekimin konuk olması şeklinde geçmemektedir. Bunun yanında eğlenceli içerikler sunan, birden fazla uzman hekimin de konuk olarak geldiği ve içerisinde pek çok farklı konunun köşelerine yer vermekte olan bir yapıya bürünmeye başlamıştır. **Dolayısıyla öneri olarak**; programdan daha fazla verim elde etmek isteyen TV kanallarının hem izleyicilere göre üsluplarında değişiklik yapması hem de program içinde eğlenceyi de barındırması yararlı olabilir.

Televizyonda yayınlanan toplum sağlığı programları bireylere, temelde hastalıkların önlenerek sağlığın geliştirilmesi hususunda enformasyon sunmaktadır. Televizyon sağlık programları insanları, düzenli spor yapma ve dengeli beslenme konusunda insanları olumlu yönde güdülemektedir. Söz konusu programlar aynı zamanda alkol, sigara gibi pek çok zararlı alışkanlıktan uzak durmaları konusunda da bireyleri eğitmektedir. Dolayısıyla televizyon sağlık programları, bireylerin karşılaşmış oldukları sağlık problemleri çıkabilmeleri konusuna dikkat çekmektedir. Söz konusu programlar aynı zamanda sağlık konusunda bireyler üzerinde farkındalık yaratılması noktasında önemli bir rol üstlenmektedir. **Dolayısıyla öneri olarak**, bu kapsamda televizyon sağlık programlarının bireyler üzerindeki etkisinin büyük olduğu düşünüldüğünde programların bireylerin yararına olacak şekilde düzenlenmesi yararlı olabilir.

Yapılan sağlık programı içeriklerinin analiz sonuçları ile alan araştırmasından elde edilen bulgulardan bazıları şu şekilde sıralanabilir:

1. Televizyonda yayınlanmakta olan sağlık programlarının genel konusu; genellikle insanların vücudundaki problemler, iç hastalıklar ve davranışsal sorunlardan meydana gelmektedir.

2. Sağlık programlarından genellikle "Profesörler" konuk olarak ağırlanmakla birlikte konukların büyük çoğunluğu TV kanalının bulunduğu yakın çevredeki sağlık kuruluşlarından programa konuk edilmektedir.

Araştırmacılara yönelik geliştirilen neriler;

1. Yeni yapılacak olan uygulamaların, önemli bir kitle iletişim aracı olan televizyonda yayınlanan spor, kadın vb. programlarla da ilişkisinin araştırılması yararlı olabilir.

2. Yeni yapılacak olan çalışmaların içerik analizleri kapsamında ele alınan programların sayısı arttırılabilir.

3. Yeni yapılacak olan çalışmalarda içerik analizleri kapsamında ele alınan haftaların sayısı da arttırılabilir.



KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- ALTAY Müjdat, **Bugün Kullandığımız Televizyondan Daha Fazlası**, (Derleyen: İlhan Yerlikaya), Birey Eksenli İnteraktif Yayıncılık IPTV, RTÜK ve TBD, Ankara, 2008.
- ARSLAN İ. Kahraman ve ARSLAN Pelin, **Mobil Pazarlama**, Papatya Yayıncılık, İstanbul, 2012.
- ASLAN Fatma Eti ve OLGUN N., "Bölüm 13: Onkoloji", **Dahili ve Cerrahi Hastalıklarda Bakım**, (Eds: Ayfer Karadakovan ve Fatma Eti Aslan) Nobel Kitabevi, Adana, 2010.
- BİLİR N. ve YILDIZ N. A., İş "Sağlığı ve Güvenliği", Halk Sağlığı Temel Bilgiler, (Editör: Ç. Güler ve İ. Akın), Hacettepe Yayınları, Ankara, 2006.
- ERDOĞAN İrfan, **İletişimi Anlamak**, 4. Baskı, Erk Yayınları, Ankara, 2011.
- GÖKÇE Orhan, **İçerik Çözümlemesi**, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, No: 1, Konya, 1994.
- KUYUCU Mihalis, **Yakınsama Bağlamında Sayısal TV Yayıncılık Türleri Çalışma ve İş Modelleri ve Bu Modellerde Ödeme Sistemi**, (Editörler: Ahmet Çetinkaya vd.), Falanca Yayınları, 2015.
- MEGEP, **Hasta ve Yaşlı Hizmetleri Sağlığını Koruma**, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Ankara, 2008.
- Milli Eğitim Bakanlığı, **Hasta ve Yaşlı Hizmetleri**, Ankara, 2008.
- Milli Eğitim Bakanlığı, **Hemşirelik, Toplum Sağlığına Giriş**, Ankara, 2013.
- ÖZÇAĞLAYAN Mehmet, **Yeni İletişim Teknolojileri ve Değişim**, Alfa Yayınları, İstanbul, 1998.
- SÖZEN E., **Söylem: Belirsizlik, Mübadele, Bilgi, Güç ve Refleksivite**, Paradigma Yayınları, İstanbul, 1999.
- T.C. Sağlık Bakanlığı, **Toplumun Beslenmede Bilinçlendirilmesi**, Saha Personeli İçin Toplum Beslenmesi Programı Eğitim Materyali, Ankara, 1997.
- TÜRKOĞLU N., **Toplumsal İletişim**, Urban Yayınları, İstanbul, 2010.
- UĞURLU Faruk ve ÖZTÜRK Şerife, **Türkiye'de Televizyon Haberciliği**, Tablet Yayınları, Konya, 2006.
- UYGUÇ Ünal, **Radyo Televizyon Haberciliği**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1987.
- YILDIRIM Ali ve ŞİMŞEK Hasan, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006.
- YUMLU Konca, **Kitle İletişim Araştırmaları**, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 1990.
- ZILLIOĞLU Merih, **İletişim Nedir?**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1993.

MAKALELER

- ABADAN Nermin, "Kitle İletişim ve Kültür", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 1984, Cilt: 39, Sayı: 1, 65-72.

- AKTAŞ Celalettin, "Enformasyon Toplumu Bağlamında Türkiye", **Selçuk İletişim**, 2007, Cilt: 4, Sayı: 4, 181-193.
- ALU Ali, "Sağlığın Temel Kavramları", **Sağlık Yönetimi Dergisi**, 2017, Cilt: 1, Sayı: 2, 32-41.
- ATABEK Ümit, ATABEK Gülseren ve BİLGE Deniz, "Televizyon Sağlık Programlarında İdeolojik Söylemler", **Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi**, 2015, Özel Sayı: 3, 11-29.
- ATİK Abdulkadir ve BİRİCİK Zeynep, "Sağlıklı Beslenme Takıntısı (Ortoreksiya) Kapsamında Televizyon Sağlık Programlarının Format Yapılarının İncelenmesi", **Atatürk İletişim Dergisi**, 2017, Sayı: 13, 87-102.
- AVCI İkbal Bozkurt ve SÖNMEZ Mehmet Ferhat, "Sağlık İletişimi Bağlamında Bireylerin Televizyonda Yayınlanan Sağlık Programlarını İzleme Alışkanlıkları ve Motivasyonları: Elazığ Örneği", **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, 2013, Cilt: 2, Sayı: 2.
- BOLSOY Nursen ve SEVİL Ümran, "Sağlık-Hastalık ve Kültür Etkileşimi", **Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences**, 2006, Cilt: 9, Sayı: 3, 78-87.
- DİNÇER Serkan, "Content Analysis in for Educational Science Research: Meta-Analysis, Meta-Synthesis, and Descriptive Content Analysis", **Bartın University Journal of Faculty of Education**, 2018, Volume: 7, Issue: 1, 176-190.
- EKREN Gülay ve KESİM Mehmet, "Mobil İletişim Teknolojilerindeki Gelişmeler ve Mobil Öğrenme", **Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi**, 2016, Cilt: 2, Sayı:1, 36-51.
- ELGÜNLER Tuğçe Çedikçi ve FENER Tuğba Çedikçi, "İletişimin Kalitesini Etkileyen Engeller ve Bu Engellerin Giderilmesi", **Türk Online Tasarım, Sanat ve İletişim Dergisi**, 2011, Cilt: 1, Sayı: 1, 35-39.
- ERGİNÖZ Ethem, "Halk Sağlığı ve Mental Hastalıklar", İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, **Türkiye'de Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıklar Sempozyum Dizisi**, 2008, No: 62, 31-40.
- GEÇER Ekmel, "Sağlık Haberciliği ve Hasta-Hekim İlişkileri: Etkileşimler ve Riskler", **Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi**, 2018, Cilt: 3, Sayı: 5, 169-180.
- GÖKKOCA Zuhul, "Sağlık Eğitimi Açısından Temel İlkeler", **Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi**, 2001, Cilt: 10, Sayı: 10, 371-374.
- HAYRAN Mürvet ve ÖZDEMİR Berk, "Sağlık Haberlerinin İçerik Analizi ve Medya Etiği", **İyi Klinik Uygulamalar Dergisi-İKU**, 2011, Sayı: 25, 30-36.
- KESİM Mehmet ve TAŞDELEN Birgül, "Etkileşimli Televizyon Geleneksel Televizyona Karşı: Televizyon İzleyicisi Ne İster?", **Selçuk İletişim Dergisi**, 2014, Cilt: 8, Sayı: 3, 268-280.
- KIRIK Ali Murat, "Pazarlama Faaliyetleri Çerçevesinde IPTV'nin Sunduğu Hizmet Ve Uygulamalar", **Uluslararası Hakemli Pazarlama ve Pazar Araştırmaları Dergisi**, 2017, Sayı: 10, 39-62.
- KIRIK Ali Murat, "Televizyon Yayıncılığında IP Devrimi: IPTV", **Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Uluslararası Konferansı**, 28-60 Nisan 2010, İstanbul, Türkiye, 474-480.
- KOÇAK Abdullah ve BULDUKLU Yasin, "Sağlık İletişimi: Yaşlıların Televizyonda Yayınlanan Sağlık Programlarını İzleme Motivasyonları", **4. Uluslararası Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Sempozyumu**, 2010, 5-17.

- KOÇAK Abdullah ve BULDUKLU Yasin, "Sağlık İletişimi: Yaşlıların Televizyonda Yayınlanan Sağlık Programlarını İzleme Motivasyonları", *Selçuk İletişim*, 2010, Cilt: 6, Sayı: 3, 5-17.
- ÖZ Esra, "Sağlık Habercisinin Gözünden Sağlık Okuryazarlığı", ***Sağlık Okuryazarlığı***, (Editör: Filiz Yıldırım ve Alev Kevser), Ankara Üniversitesi Basımevi, Yayın: 3, Ankara, 2015, 91-100.
- SEYİDOV Ilgar, "Sağlık İletişimine Küresel Bir Bakış", ***Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Yayını, Numune Sağlık Dergisi***, 2016, Sayı: 18, 4-93.
- ŞAHİNÖZ Turgut, ŞAHİNÖZ Saime ve KIVANÇ Aydın, "Sağlığı Geliştirmenin En Kolay Yolu: Okul Sağlığı", ***Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi***, Cilt: 6, Sayı: 4, 303-312.
- ŞENTÜRK Rıdvan, "McLuhan'ın Televizyon Teorisi", ***İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi***, 2009, Yıl: 8, Sayı: 15, 17-31.
- TATAR Mehtap, "Sağlık Hizmetlerinin Finansman Modelleri: Sosyal Sağlık Sigortasının Türkiye'de Gelişimi", ***SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi***, Cilt: 1, Sayı: 1, 2011.
- TOPKAYA Özgür, "Sosyal Politika Bağlamında Dünyada Sağlık Politikalarının Tarihsel Gelişimi", ***Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi***, Cilt: 21, Sayı: 2, 2016, 707-722.
- TUTAR Filiz, TUTAR Erdinç ve ERKAN Çisil, "Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü", ***Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi***, 2012, Sayı: 10, 439-459.
- UZUNTAŞ Aysel, "Etkili İletişim: Anlatabilmek ve Anlayabilmek", ***Kastamonu Eğitim Dergisi***, 2013, Cilt: 21, Sayı: 1, 11-30.
- YILDIRIM Pelin Öğüt, "Türkiye'de Sağlık Haberciliğinin Tarihsel Gelişimi", ***Atatürk İletişim Dergisi***, 2017, Sayı: 14, Sağlık İletişimi Özel Sayı.
- ZENGİN Nurullah, "Sağlık Kuruluşlarında Sağlık İletişimi", ***Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Yayını, Numune Sağlık Dergisi***, 2016, Sayı: 18, 4-93.

İNTERNET

- ACAR Ertuğrul, "Türkiye'de IPTV", 2009, <http://www.iptv.org.tr/turkiyede-IPTV.pdf>, (02.08.2018).
- ÇELİK Hilal ve EKŞİ Halil, "Söylem Analizi", 2008, https://www.researchgate.net/publication/324259749_SOYLEM_ANALIZI (Erişim Tarihi: 28.02.2019).